

ליקוטי

מזהר"ן

מבואר

חברותא

ללימוד בעיון

תדעו כשיבא משיח צדקינו יווספו עוד ישיבות שילמדו בהם ספרי רבינו ז"ל
דברי מזהרנ"ת זצ"ל (שישיק היא תש"ז)

הערות אפשר להפנות למייל lezavotlaze@gmail.com

ליקוטי מוהר"ן

מבואר

חזרותא

ללימוד בעיון

מבוא לביאור

הביאור מורכב מג' חלקים:

הראשון – ביאור הפשוט, ששולב בגרסת התורה והוא מסקנת העיון שבהערות

החלק השני – ההערות, בנוי על פי רוב בדרך של קושיא ותירוץ^א.

ופתיחת כל המראה מקומות עם מפרשיהם כדי שהלומד יוכל בעצמו לדון בדיוק

הדברים ולא יוכרח לסמוך עלי. שעל כן נקרא חיבור זה חברותא, כי הכוונה

להיות עזר ללומד ולא ספר חידושי תורה אע"פ שמובלעים בו גם הרבה חידושים.

והשלישי – היא הקדמה לתורה שהיא מבט כללי על התורה, שאמור לקשור את

כל חלקי התורה בקשר אחד.

ועוד גם לבאר נושאים שבמיוחד קשים להבנה בתורה.

ההקדמה – בנויה על מסקנת העיון שבהערות לכן אין בה כמעט ראיות למבואר

בה

דרך הלימוד נ"ל לדמות למחרוזת כי כל תיבה ומשפט בתורה הן חרוז נפלא שצריך לעיין

בו תחילה בפני עצמו ללמוד אותו היטב ולכן בזה גלשתי גם מעבר לקשר העניין לתורה,

ואח"כ לעיין בו כיצד נקשר לתורה, וכן לעבור מחרוזת לחרוז אע"פ שעדיין לא נקשרו היטב

החרוזים כולם זה לזה. וכך נהגתי בכל מקום שכתבתי הערה ולפי מסקנת ההערה ביארתי

את הפשט המשולב בגרסא.

וכל זה עדיין בחי' "הזורעין בדמעה", כי עיקר ה"ברינה יקצורו" זה למצא את החוט החזק

שיחרו את כל החרוזים היטב דהיינו לתפוס את מהלך התורה באופן שכולל את כל

הפרטים בלא שישאר פרט מיותר שכביכול אין בו צורך למהלך התורה. וזה השתדלתי

לעשות אחרי לימוד כל התורה בעיון כתבתי הקדמה לתורה שהכוונה בה לבד מביאורי

מושגים קשים להבנה, העיקר לעשות סיכום קצר שכולל את כל החרוזים ופושט את כל

הספיקות כפי שנתבררו בעיונים שבהערות. (אמנם כיון שאין ביהמ"ד בלא חידוש גם

בהקדמה נתחדשו דברים שלא תמיד העתקתי אותם להערות) (זו היתה כוונתי ועדיין אני מצפה

להצליח יותר)

דפי הליקוטי מוהר"ן בצורת הדף נלקחו מליקוטי מוהר"ן מהדורת תקפא שהיא גרסת מוהרנ"ת שהדפיס בביתו, מוגה בהשוואה לשאר מהדורות. ובתוספת מ"מ, השייך למכון אבן שתייה ועדיין לא נדפס.

הערות אפשר להפנות למייל lezavotlaze@gmail.com

^א היכן שנזכר הריצ"ח הכוונה להרה"ג רבי יוסף צבי חשין שליט"א. (הריצ"ח כה 23) פירוש שהוא ביאור שאמר בתורה כה בדקה ה23. (הריצ"ח במדבר תשנ"ד) הפירוש שהוא ביאור שאמר בשיעור על הזוהר פיקודי שנאמר בשנת תשנ"ד פ' במדבר. הרבה יסודות וביאורים ששמעתי ממנו הבאתי ולא כולם ציינתי מחשש שלא לזה היתה כוונתו ובחלקם ציינתי שדברי הם ע"פ" מה ששמעתי ממנו דאוי לי אם אומר ואוי לי אם לא אומר, והוא רחום יכפר עוון.

הודעה

כל הביאורים הם בדרך אפשר והצעה בלבד, כי מי יודע עומק כוונתו ובפרט אנו והלוואי שגם כמה שכיוון למדרגתי לא שבשתי, ורק כיון שציוה לעיין ולחדש בתורתו אנו מקיימין דבריו על פי שכל הפשוט שלנו וכדברי מוהרנ"ת הנוקבים שכל מה שמקבל מרבו צריך לידע שיעדין אינו יודע כלל, כי כפלים לתושיה; כי מאד עמקו מחשבותיו, פי דבריו הם כמעין הנובע והם בחינת מים עמקים עצה בלב איש. וצריכין בכל פעם לעיין היטב בדבריו הקדושים ולחזור ולשאב מהם עצות נפלאות באופן שיוכל להציל את עצמו משטף מים רבים של זה העולם. וכל מה שיעדע ויוציא מדבריו צריך לידע ולהבין ולהאמין שיעדין אינו יודע כלל עד היכן מגיעים עמקות דבריו העמקים מני יום וכו'. רק במה שהרשה יכול להתבונן מהם עצות לעבודתו יתברך כפי מדרגתו, אבל עצם תורתו ואפלו שיהותיו הקדושות אי אפשר להשיג בשום אופן וכמו שאמרנו רבותינו זכרונם לברכה, הרבה למדתי מרבותי ולא חסרתי מהם אלא וכו'. ע"ל

ועיקר כוונת החיבור הזה הוא לבאר הפשט באופן שכל אחד יוכל ללמוד ולעורר קושיות ללימוד בעיון ולפתוח את המראה מקומות להקל על הלימוד בעיון. ולרגע לא שכחתי את אנ"ש החריפים שאם יעינינו בזה מסתמא יהיו להם הרבה הערות, והרבה חרושים עמלתי שעות רבות להבין ולחדש מסתמא אצלם הוא דבר פשוט שמיד עלו עליו. כל מעלתי עליהם היא רק הסבלנות לעמול ולטרוח הרבה שעות עמ"נ להגיש כשלהן ערוך את הדברים להקל על הרוצה ללמוד בעיון, כיון שלא מצאתי אחר שעשה זאת.

התנצלות

אמנם מעט בברסלב העיון לפרסם חידושיהם חלקם כדי לא להיקרא בעל המחבר וכיו"ב תארי כבוד

וחלקם כנראה מחשש שלא יצאו חובת הזהרת רבינו בתורה כא אות ח' שאין לדרוש לרבים אלא דברים המבוררים לו כאחותו שאסורה לו כמבואר בשבת קמה; ואע"פ שהזהיר בתורה סא' (סוף אות ה') שכ"א חייב להאמין בחשיבות חרושיו, מסתמא כוונתו להאמין אבל לא לדרוש ולפרסם. אבל כיון שאמר אני חדש מלא ישן ולא ידוע שבזה דווקא יצא לחדש ולחלוק על מפרשים רבים שהאריכו בחיוב כתיבת חידושים עיין מהרש"א ב"ב י: שעל זה אחז"ל פסחים נ. אשרי מי שבא לכאן ותלמודו בידו ובספר חסידים אות תקל מי שגילה לו הקב"ה דבר, ואינו כותבה ויכול לכתוב, הרי גזול מי שגילה לו, כי לא גלה לו אלא לכתוב, דכתיב (תהלים כה יד) סוד ה' ליראיו ובריתו להודיעם, וכתיב (משלי ה טז) יפוצו מעינותיך חוצה, וזה שכתוב (קהלת יב יד) יביא במשפט על כל נעלם, שגורם שנעלם, אם טוב שגילה לו אם רע, שאינה כותבה; ובביאור ברית עולם להחיד"א שם. הוסיף בשם ספר לב אריה שכתב בהקדמתו משם רז"ל שבזמן שבינת המקדש קיים כשאדם מקריב קרבן מתכפר לו וכשאדם כותב בספר מה שלומד איזה חידוש הכתיבה זו עולה לו במקום קרבן. ובה פ"י הרב הנ"ל את הכתוב זבח ומנחה לא חפצת וכו' עולה וחטאה לא שאלת או אמרתי הנה באתי במגילת ספר כתוב עלי שיעלה במקום קרבן. עוד עי"ש בשם ספר רבינו אפרים על התורה כתב יד פרשת כי תשא שכתב משם רבי אליעזר מגרמיזא ז"ל שכל מי שמגלין לו רזי תורה מן השמים ואינו כותבו עתיד ליתן את הדין עכ"ל. ועיין שפתי כהן למוה"ר מרדכי הכהן מגורי הארז"ל בהקדמת ספרו בזה"ל "ניתנה רשות למי שחננו ה' קצת דעה וחכמה ובינה לבאר ולפרש מה שקבלה נשמתו בסיני ואם לא יכתבם נראה לי שהוא נענש כמו הנביא שהוא כובש נבואתו שחייב מיתה. ועיין בספר מחשבות חרוץ לר' צדוק כהן אות טו שכתב שיש גם חיוב לפרסם כי שמא יש בדבריו איזה חידוש השייך לחלקו ולא נגלה לשום אדם והוא לכך נוצר גלותו בעולם, ואם לא, ח"ו יצטרך להתגלגל.

עוד עיין בספר קהילות יעקב זי"ע שכתב בהקדמת ספרו בשם ספר תורת גיטין מאמר הקדמון שדבר טוב אחד בספר מציל על הספר כולו. עכ"ל. לכן אולי ע"י הודעה והתנצלות הנ"ל אפשר כן לפרסם איזה חרושים גם לפחותים כמונו, ואנו תקווה שעכ"פ דבר טוב אחד יש גם בחיבור זה ויציל על הספר כולו.

ואע"פ שהרמב"ם מזהיר באגרות קדש מאמר קדוש ה' שלפני שדורש לרבים יחזור ד"פ אבל מה שכותב צריך לחזור אלף פעמים, מסתמא הכוונה להוראה למעשה ואע"פ שבודאי בדברי רבינו יש הוראה בקיום עצותיו ועניני השקפה למעשה, מסתמא בדרך לימוד מותר דאל"כ לא שבקת חי. ומסתמא גם הזהרת רבינו הנ"ל אפשר לפרש כך.

עכ"פ אם טעינו והזהרתם היא בכל עניין, אולי ראוי לכנות את הביאור חברותא, כי חברותא דרכו לומר גם את ספקותיו ולא רק דברים המבוררים כאחותו שאסורה.

עוד עניין חתימת שם המחבר היא סוגיא בפ"ע עיין ספר חסידים שסו שחכמים ראשונים נמנעו כדי שלא להנות מהתורה ועיין שם סימן ח' שרשב"ג מ"י הורגי מלכות תלה בזה סיבת הריגתו עוד עי"ש סימן פד שמנכין לו מזכויותיו, אמנם יש מקשים א"כ מאי משמאלא עושר וכבוד. מאידך רובא דעלמא נהגו כן לציין שמם ונ"ל הטעם או שצויין ע"י תלמידיהם או שכל היחס לפירוש הוא כפי גדולת המחבר בחכמה ויר"ש לכן חששו שאם לא יצינו שמם לא ינהגו כבוד ראש בדבריהם.

לעורר על חשיבות העיון בתורה של רבינו

עיין חיי מוהר"ן סימן שמו שאמר שטוב לקבוע לעצמו שני שעורים ללמוד ספריי הקדושים, שעור אחר פשוט ללמוד במהירות הרבה מאד כדי שיהיה שגור בעל-פה; ושעור אחר ללמוד בעיון גדול. פי יש עמקות גדול ונפלא בספריי. ועיין במקום אחר מה מענין עצם העמקות הגדול שיש בתורתו הקדושה והנוראה מאד עד אין סוף ואין תכלית:

ועיין תורה קה תנינא שהעיון בתורתו מסוגל לבטל הרהורים רעים כי הם באים מהמדמה ועיין ככבי אור חכמה ובינה אות לו לבאר דברי רבינו בסוף תורה כה שצריך לקרא שם חדש ליהצ"ר דהיינו מדמה. הטעם כי המדמה הוא מדרגה שמינית ביצה"ר שנתחדשה כנגד התורה של רבינו ולפ"ז דווקא תורת רבינו מסוגל ביותר להכניע ולתקן את המדמה.

ועיין חיי"מ סימן תיקא – שרבינו אמר כבר נתתי לכם כח המדמה כשר וטוב וכו'.

ועיין באה"ל נד אות ד' – שהכוונה בעיקר לתורה נד שבה המשך לאנשיו ובעיקר למוהרנ"ת מדמה זך וברור. ועי"ש אות ו' שכל אחד כפי התכללותו בו ובתורתו כן יזכה. (וכיצד ההתכללות בתורתו עיין בסוף תורה פו תנינא מש"כ רבינו דהיינו לעיין באתו מאמר ולזכות להבין בו ולעשות עמו איזה עבודה בעבוה"ש) ועיין תורה ח' תנינא אות ז' שעיקר האמונה תלויה בברור המדמה ועי"ש אות ח' ש"ע צריך מאד לחפש ולבקש מאד צדיק כזה שיכול להמשיך מדמה מבורר לאנשיו.

עוד עיין תורה עב תנינא שע"י הסתכלות בצדיק והצדיק בו זוכין להתנוצצות המחזין ולשפלות (שרק היא תקום בתחית המתים) ולגדולה כפי מדרגת מוחו. ועיין בפל"ח שם אות ב' וד' עפ"י לק"ה תפלין ו' בו שגם ע"י לימוד ספרו מתקיים כל זה עפ"י המבואר בתורה קצב שפניו ושכלו של הצדיק נמצא בספרו.

ועיין ככבי אור שיחות וספורים אות מג הובא בחכמה ותבונה סימן ב' אות טז – שרבינו שאל את רבי אהרן תלמידו שהיה הרב של ברסלב למה לא תקח את ספרי ותעיין בו היטב עד שיעלה על דעתך איזה קשיא ואח"כ תוסיף ותעיין בו עד שתבין ותדע את התירוץ שע"ז.

ידועים דברי רבינו שכינה בשם אפיקורס את אותם שאמרו שתורתו גבוהה מדאי. ונראה פשוט כוונתו בזה שאין אחד שלא יכול למצא תועלת בספרו. וא"א לומר שהכוונה שכל אחד יש כמה תורות שמתאימות לו שהרי לא אמר זאת על ספרו אלא על תורתו קודם שנעשו לספר א"כ בכל תורה בלקוטי מוהר"ן יכול כל אחד בכל מדרגת הבנה למצא איזה תועלת נצחית ואמנם לכאורה צריך לומר זאת גם על כל חלק מתורה אבל בזה צ"ע. עכ"פ לפ"ז צריך זהירות גדולה וכל אחד לבחון עצמו אולי ח"ו הוא מאותם אלה שמכונים בפי רבינו אפיקורס. ואם תקשה שרבי אברהם בן נחמן אמר בככבי אור שרק עשרת אלפים שנה אחרי התחיה אולי יבין קצת בספר, פשוט שכל כוונתו להבין כפי שהבין זאת רבינו דהיינו את כל עומק דברי רבינו וזה ודאי לא שייך לנו.

מי שיש לו קצת הרגשה בלקוטי מוהר"ן רואה בחוש שהספר לא נכתב לגאונים, ולא לירדעי קבלה, ולא לירדעי כל התורה כולה, אלא לכל אדם כפשוטו ממש ורואים בחוש שאדם פשוט יכול להתעורר מהספר של רבינו יותר מגאונים גדולים. ויש גאונים גדולים ואפילו כאלה שכותבים פירושים על הספר אעפ"כ רואים בחוש שאין להם את ההרגשה והמסר של רבינו שמקבל חסיד פשוט של רבינו, כי הספר הזה צריך רק ביטול לרבינו זה הכל, וכמו כשיש ביטול אזי ככל שהוא בעל כשרון יותר בקי בספרים גם מוצא בו יותר טעם ועומק.

חברותא
ללימוד עיון
בספה"ק
ליקוטי מוהר"ן

דף קכא.: קכב.

תורה רפב

דברי המו"מ כולם הם תורה, כי עכשיו נעשה מהכל דין תורה כנ"ל. והכל לפי הפגם. כי יש אחד שאין עונשו רק שצריך לדון, אבל זוכה בדין, רק שמראין לו שפגם כנ"ל. אבל יש אחד שעקר יותר המו"מ מן התורה, אזי עונשו יותר, שגם אינו זוכה בדין: **כי באמת** כשעושי מו"מ צריך שיהיה רק היצונית המחשבה בתוך המו"מ, אבל פנימיות מחשבתו צריך לקשר אל התורה כנ"ל:

גם צריך אמונה בהמו"מ. דהיינו שישא ויתן כאמונה, ויהיה הדיבור דיבור אמת. כמה"ש שאמרו (שבת לא) נשאת ונתת כאמונה. כי משא ומתן הוא בחינות שמנשואין ומרימין הדבר, ונתנין ומשיבין אותו למקומו. כי יש קדושות² נפולות, היינו בחינות ניצוצות שנפלו, ועל ידי משא ומתן מנשואין ומרימין אותן, ונתנין אותן למקומן¹. וזה בחינות משא ומתן כנ"ל. ועיקר בירור הנצוצות³ מן הקליפות הוא על ידי אמונה. כי דרך האמונה לשכון תמיד אצל אלו הקדושות הנפולות, בבחינות (יהוקאל ה') **זאת ירושלים בתוך הגוים שמתיה וסביבותיה ארצות**, ירושלים היא קריה נאמנה⁴. בחינות אמונה, היא שוכנת בתוך הגוים וסביבותיה וכו', כי היא ביניהם תמיד כנ"ל. ועל כן אלו הנצוצות שנפלו, הם נדבקים ונתאחזין סביבות האמונה, והיא מעלה אותם משם. ועל כן צריך לעשות מו"מ באמונה, שעל ידי האמונה מעלין הנצוצות כנ"ל, שזה עיקר בחינות משא ומתן, להעלות הנצוצות⁵ כנ"ל. וזה בחינות פנימיות חב"ד דעשיה שעולה אל היצירה, ומלכות דעשיה עולה מן הקליפות⁶. יצירה היא בחי' ואי⁷, שהיא בחי' התורה וכמובא בזה"ק⁸. ועי' שמקשר פנימיות מחשבתו, בשעת עשיות⁹ המו"מ אל התורה כנ"ל, זהו בחי' פנימיות המוחין דעשיה, היינו של המו"מ, שהוא בחי' עשי, שעולה אל היצירה, דהיינו התורה כנ"ל, ומלכות דעשי, היינו בחינות האמונה שבמו"מ כנ"ל, עולה מן הקליפות, כי היא מבררת הנצוצות מהם ועולה מהם, ועל ידי שעלה חב"ד דעשיה ליצירה, על ידי זה יש מקום¹⁰ למלכות לעלות לעשיה. גם על ידי זה שעולה חב"ד ליצירה, דהיינו על ידי שמקשר מחשבתו אל התורה, על ידי זה מקבלת האמונה כח לברר הנצוצות מן הקליפו' ולעלות מהם, כי בלא זה הכה, היה אפשר שיתאחזו גם הם בעצמן בהאמונה ח"ו. אך על ידי שמקשרין פנימיות המחשבה אל התורה, מקבלת כח לעלות כנ"ל, ואזי נעשית מלחמה, כי צריך ללחום עמהם להוציא הנצוצות מהם: וזה פירוש **כי תצא למלחמה** וכו'. **כי תצא**, זה בחינות מו"מ, בחי' (דברים לג) **שמה זבולון בצאתך וכו'**. כי מו"מ נקרא בחי' צאתך, כי אף על פי שזבולון ויששכר שוים¹¹, מחמת שזבולון היה מספיק ליששכר, ונאמר עליו **שמה זבולון**, על כל זה נקרא צאתך, ויששכר **אהליך**, כי אף על פי כן, עבודת התורה היא פנימיות יותר, והיא למעלה מעבודת

המו"מ, אע"פ שגם המו"מ היא עבודה גדולה. כי הוא מספיק את הת"ח, ונאמר עליו **שמה זבולון**, על כל זה נקרא **צאתך**, נגד עבודת התורה שהיא בחינות **יששכר באהליך**, כי "אעפ"כ עבודת התורה למעלה יותר¹². וכן כל מדריגה ומדריגה נגד המדריגה שלמעלה ממנה, נקראת המדריגה שלמטה **צאתך** נגד המדריגה שלמעלה, שהיא נקראת **אהליך**. ואפי' מי שעובד הש"י בדביקות, עכ"ז נגד המדריגה שלמעלה ממנה עוד, נקרא אפי' דביקות בחי' צאתך. וזהו **כי תצא**, היינו בחי' מו"מ כנ"ל, וזהו **למלחמה על אויביך**, כי אז הוא שעת מלחמה עם האויבים כנ"ל, כי צריך לברר ולהעלות הניצוצות מהם כנ"ל. וזהו **ונתנו ה' אלקיך בידך**, זה בחי' אמונה, כ"ש (שמות יז) **ויהי ידיו אמונה**, כי על ידי אמונה מעלין הניצוצות¹³ כנ"ל. וזהו **ושבית שבי** זה בחינות התורה, כמ"ש (תהלים סח) **עלית למרום שבית שבי כנ"ל**:

רפא¹⁴ אפילו אדם פשוט אם ישב עצמו על הכספר, ויסתכל על אותיות התורה, יכול לראות חדשות ונפלאות. היינו שע"י הסתכלותו היטב היטב על אותיות התורה, יתחילו האותיות להאיר ולהצטרף¹⁵ בכחי' אותיות בולטות ומצטרפות שארז"ל (יומא עג ע"ב), ואזי יראה נפלאות צירופים חדשים, ויכולין לראות בהספר מה שבעל המחבר לא כיוון לזה כלל¹⁶. וזה אפשר אפי' לאדם¹⁷ פשוט, כי אדם גדול יכול לראות זאת בלא יגיעה, רק אפילו אדם¹⁸ פשוט לגמרי יכול להשיג ולראות חדשות כנ"ל אם ישב עצמו ויסתכל¹⁹ ויסתכל על אותיות התורה כנ"ל. אך שלא יעמיד הדבר לנסימן, כי ה"יכול להיות שאז דווקא לא יראה כלל, אך אעפ"כ יכול להשיג לזה אפי' אדם פשוט כנ"ל:

רפב²⁰ **דע** כי צריך לדון את כל אדם לכף זכות²¹. ואפילו מי שהוא רשע גמור²², צריך לחפש ולמצוא בו איזה מעט טוב, שבאותו המעט אינו רשע. ועל ידי זה שמוצא בו מעט טוב, ודן אותו לכף זכות, עי"ז מעלה אותו באמת לכף זכות, ויוכל להשיבו בתשובה²³. וזה בחי' (תהלים לו) **ועוד מעט ואין רשע והתבוננת על מקומו ואיננו**, דהיינו שהפסוק מזהיר לדון את הכל לכף זכות. ואע"פ שאתה רואה שהוא רשע גמור, אעפ"כ צריך אתה לחפש ולבקש למצוא בו מעט טוב²⁴ ששם אינו רשע וזהו **ועוד מעט ואין רשע**, שצריך אתה לבקש בו עוד מעט טוב שיש בו עדיין, ששם אינו רשע²⁵, כי אע"פ שהוא רשע, איך אפשר שאין בו מעט טוב עדיין, כי איך אפשר שלא עשה איזה מצוה או דבר טוב מימיו, ועי"ז שאתה מוצא בו עוד מעט טוב ששם אינו רשע, ואתה דן אותו לכף זכות, עי"ז אתה מעלה אותו באמת מכף חובה לכף זכות, עד שישוב בתשובה עי"ז, וזהו **ועוד מעט ואין רשע**, עי"ז שמוצא בהרשע עוד מעט טוב, ששם אינו רשע, עי"ז והתבוננת

תורה אור
יהוקאל ה (ה) כה אמר אדני יקוק זאת ירושלים בתוך הגוים שמתיה וסביבותיה ארצות:
ישעיהו א (כו) וְאֲשִׁיבָה שְׂפִירָךְ כְּפִרְאֲשָׁנָה וְיִצְיֶיךָ כַּבְּתֻלָּה אַתִּיר כִּן יִקְרָא לְךָ עֵיר וְצִוְּךָ קְרִיָּה וְאָמַנְתָּ: דברים כי תצא כא (י) כי תצא למלחמה על אויביך ונתנו יקוק אלקיך בידך ושבית שבי:
דברים וזאת הברכה לג (יח) וְזָבֻלְךָ אֶמֶר שְׂמַח וְזָבֻלְךָ בְּצִאתְךָ וְיִשְׁשַׁכְּר בְּאַהֲלֶיךָ: שמות בשלח יז (יב) וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה בְּבָרִים וַיִּקְחוּ אֲבָן וַיִּשְׂמֹוּ תַחְתֵּיהֶם וַיִּשְׂבֹּעַ צִלְיָהּ וְאַהֲרֹן וְחָזַר תָּמְכוּ בְּיָדָיו מִזֶּה אֶחָד וּמִזֶּה אֶחָד וַיְהִי דָוִד אֲמוֹנָה עַד בֹּא הַשְּׂמֵט: תהילים סח (יט) צִלְיָהּ לְפָרוֹם שְׁבִית שְׁבִי לְקַנְתָּ מִתְּנוֹת פְּאֵים וְאַף סוֹרְרִים לִשְׁכֹּן יְהִ אֱלֹהִים:

תורה רפב
תהילים לו (י) ועוד מעט ואין רשע והתבוננת על מקומו ואיננו:

א בתורלד כמו
ב בתורלד נפילות
ג עיין לעיל תורה נד אות ג'
ד מתרצו - הניצוצות
ה ישעיהו א פסוק כא ופסוק כו
ו מתרצו - הניצוצות
ז מתרצו - הניצוצות
ח בתקפא לא ברור ונדאה - הקליפית, בדפור'ד ותורלד ומתורלד-הקליפות
ט פרי עץ חיים שער הפלה פ"ה - עד ג"ש עולה פנימית ג"ר דעשיה, ומלבישין לג"ת החיצונית דיצירה. ועי"ש עוד בכל הפיק. ועיין לעיל תורה לה את ח'.
י כיוע קדי' עולמות כנגד ל' תמותה סס אויה
יא בתורלד - שהוא בדפור'ד ומתורלד - שהיא מתרצו - כמ"ש
א* מתרצו - הניצוצות
ב* לא ידוע מתי והיכן נאמרה תורה זו
ג* יצא עיין וזהו בלק רד. ישראל את לון כתב ולשון, ובכל את יכלין לאסתכלא בדיוקנא וציריא כדקא יאות.
ד* עיין ככבי אור אנשי מוהר"ן שיהות וספורים ממוהר"ג את ז' טובא בשיש"ק ח"א סימן שעו
ה* מתרצו - אדם
ו* מתרצו - לאדם
ז* בדפור'ד ובתשטס - ויסתכל ונתחמק תיבת ויסתכל השניה) ובמהדו' קרן הורוביץ החדשים תוקן - ויסתכל ויסתכל.
ח* מתרצו - יבול
ט* וזו נאמרה בשמיני עצרת שנת תקפס חציה הראשון בעת נסיעתו לבלבב חציה השני בדרך כשיצא מקראסנע

תהלים לו (י) ועוד מעט ואין רשע והתבוננת על מקומו ואיננו: ישעיה א (ו) מִפֶּה רָגֵל וְעַד רַאשׁ אֵין בּוֹ מִתֵּם פִּצֵּעַ וְתַמְרוֹה וּמִקֶּה סִרְיָה לֹא זָרוּ וְלֹא חֲפָזוּ וְלֹא רָמְקָה בְּשִׁמְיוֹ: תהילים קד (לג) אֲשִׁירָה לַיהוָה בְּחַיֵּי אֲזַמְרָה לְאַלְמֵי בְעֵדֵי:

קבא: ליקומי

אזמרה לאלקי בעודי רפב

מוהר"ן

על מקומו ואיננו, היינו כשתבוננן ותסתכל על מקומו ומדריגתו, ואיננו שם על מקומו הראשון, כי ע"י שמוציאין בו עוד מעט טוב, איזה נקודה טובה, ודנין אותו לכף זכות, עי"ז מוציאין אותו באמת מכף חובה לכף זכות. וזהו **והתבוננת על מקומו ואיננו כנ"ל**, והבן: **וכן** צריך האדם למצוא גם בעצמו [י], כי זה ידוע שצריך האדם לזוהר מאד להיות בשמחה תמיד, ולהרחיק העצבות מאוד¹ מאוד² (כמבואר אצלנו כמה פעמים [י]) ואפי' כשמתחיל להסתכל בעצמו, ורואה שאין בו שום טוב, והוא מלא חמאים, ורוצה הבעל דבר להפילו על ידי זה בעצבות ומרה שחורה ח"ו, אעפ"כ אסור לו ליפול מזה, רק צריך לחפש ולמצוא בעצמו איזה מעט טוב, כי איך אפשר שלא עשה מימיו איזה מצוה או דבר טוב, ואף שכשמתחיל להסתכל באותו הדבר הטוב, הוא רואה שהוא ג"כ מלא פעמים ואין בו מתום [י], היינו שרואה שגם המצוה והדבר שבקדושה שזכה לעשות, הוא ג"כ מלא פניות ומחשבות זרות ופגמים הרבה, עכ"ז אך אפשר שלא יהיה באותה המצוה והדבר שבקדושה איזה מעט טוב, כי עכ"פ אין שהוא, עכ"פ היה איזה נקודה טובה בהמצוה והדבר טוב שעשה. כי צריך האדם לחפש ולבקש למצוא בעצמו איזה מעט טוב, כדי להחיות את עצמו, ולבוא לידי שמחה כנ"ל, ועל ידי זה שמחפש ומוציא בעצמו עדיין מעט טוב, עי"ז הוא יוצא באמת מכף חובה לכף זכות ויוכל לשוב בתשובה, בבחינות ועוד מעט ואין רשע והתבוננת על מקומו ואיננו כנ"ל. היינו כמו שצריכין לדון אחרים לכף זכות אפי' את הרשעים, ולמצוא בהם איזה נקודות טובות, ועי"ז מוציאין אותם באמת מכף חובה לכף זכות, בבחי' **ועוד מעט זכו והתבוננת זכו** כנ"ל, כמו כן הוא אצל האדם בעצמו, שצריך לדון א"ע לכף זכות, ולמצוא בעצמו איזה נקודה טובה עדיין, כדי לחזק א"ע שלא יפול לגמרי ח"ו, רק אדרבא יהיה א"ע, וישמח את נפשו במעט הטוב שמוציא בעצמו, דהיינו מה שזכה לעשות מימיו איזה מצוה או איזה דבר טוב, וכמו כן צריך לחפש עוד, למצוא בעצמו עוד איזה דבר טוב, ואף שגם אותו הדבר הטוב הוא ג"כ מעורב בפסולת הרבה, עכ"ז יוציא משם ג"כ איזה נקודה טובה, וכן יחפש וילקט עוד הנקודות טובות. ועי"ז נעשין נגונים כמבואר במ"א² (כמאמר ויהי מקץ כסי' נד), בחי' מנגן בכלי זמר, שהוא בחי' שמלקט הרוח טובה מן הרוח נכאה עצבות רוח ע"ש. [והכלל כי נגינה דקדושה היא גבוה מאד מאד כידוע [י]]. ועיקר הניגון נעשה, ע"י בירור הטוב מן הרע, שע"י שמבררין ומלקטין הנקודות טובות מתוך הרע, עי"ז נעשין³ נגונים וזמירות, ע"ש היטב]. ועל כן ע"י שאינו מניח להפיל א"ע, ומחיי א"ע כמה שמחפש ומבקש ומוציא בעצמו איזה נקודות טובות, ומלקט ומברר אלו הנקודות טובות, מתוך הרע והפסולת שבו וכי

כנ"ל, עי"ז נעשין נגונים כנ"ל, ואזי הוא יכול להתפלל ולזמר ולהודות לה'. כי זה ידוע שכשהאדם נופל בדעתו מחמת גשמיותו ומעשיו הרעים שרואה שהוא רחוק מאד מאד מן הקדושה באמת, אזי ע"פ רוב אינו יכול להתפלל כלל מחמת זה. ואינו יכול לפתוח פיו כלל, מחמת גודל העצבות והמרה שחורה והכבידות שנופל⁴ עליו, ע"י שרואה גודל עוצם ריחוקו מהש"י. אבל כשהוא מחיי א"ע ע"פ העצה הנ"ל, דהיינו שאע"פ שיודע בעצמו שיש לו מעשים רעים וחמאים הרבה מאד, והוא רחוק מאד מאד מהש"י, אעפ"כ הוא מחפש ומבקש ומוציא בעצמו עדיין איזה נקודות טובות כנ"ל, ומחיי ומשמח א"ע בזה, כי בוודאי ראוי להאדם להגדיל שמחתו מאד בכל נקודה ונקודה טובה מקדושת ישראל שמוציא בעצמו עדיין. ואזי כשמחיי ומשמח א"ע עי"ז כנ"ל, אזי הוא יכול להתפלל ולזמר ולהודות לה'. וזה בחי' (תהלים קמו) **אזמרה לאלקי בעודי בעודי** דייקא, היינו על ידי בחי' העוד שלי שאני מוצא בעצמי בחי' **עוד מעט ואין רשע כנ"ל**, על ידי אותה הנקודה, עי"ז אוכל לזמר ולהודות לה' כנ"ל. וזהו אזמרה **אזמרה** דייקא, היינו זמירות ונגונים שנעשין על ידי שמלקט הנקודות טובות כנ"ל: [וזהוהיר רבינו ז"ל מאד לילך עם התורה הזאת, כי הוא יסוד גדול לכל מי שרוצה להתקרב להש"י [י]], ולבל יאבד עולמו לגמרי ח"ו, כי רוב בני אדם שרהוקים מהש"י, עיקר ריחוקם הוא מחמת מרה שחורה ועצבות, מחמת שנופלים בדעתם, מחמת שרואים בעצמם גודל קילקולם שקלקלו מעשיהם כ"א כפי מה שיודע בעצמו את נגעיו לבבו ומכאוביו, ומחמת זה, הם נופלים בדעתם, ורובם⁵ מייאשים עצמן לגמרי, ועי"ז אינם מתפללים ככוונה כלל, ואינם עושים אפי' מה שהיו יכולים לעשות עדיין. ע"כ צריך האדם להשכיל מאד על דבר זה, כי כל הנפילות שבדעתו, אע"פ שהוא מחמת מעשים רעים שעשה באמת, עכ"ז הנפילה שבדעתו, והעצבות והמרה שחורה שנופל עליו עי"ז, הכל הוא רק מעשי בעל דבר, שמחליש דעתו כדי להפילו לגמרי ח"ו. ע"כ צריכין להתחזק מאד, לילך עם התורה הזאת לחפש ולבקש בעצמו בכל פעם איזה מעט טוב ונקודות טובות וכו' כנ"ל. ועי"ז יהי וישמח א"ע, ויצפה לישועה עדיין, ויוכל להתפלל ולזמר ולהודות לה', בבחי' **אזמרה לאלקי בעודי כנ"ל**, ועי"ז יזכה לשוב באמת אל ה' כנ"ל] [י]:

וודע שמי שיכול לעשות אלו הנגונים, דהיינו ללקט הנקודות טובות שנמצא בכל אחד מישראל, אפילו בהפושעני ישראל כנ"ל, הוא יכול להתפלל לפני העמוד, כי המתפלל לפני העמוד, הוא נקרא שליח ציבור [י], וצריך שיהיה נשלח מכל הציבור, דהיינו שצריך שיקבץ כל נקודה טובה שנמצא בכ"א מהמתפללין, וכל הנקודות טובות יהיו

¹ עיין חיי מוהר"ן סימן תקסט. ולק"ה ראשית הגז ד אות ו'.
² מכאן בדפור' נדפס בצילום 2149
³ עיין אור המאיר (לרבי זאב וולף מויסטרומיר) פרשת תצוה, ומאור ושמש פשת שמיני ויקרא ט' כב עה"פ וישא אהרן את ידו.
⁴ עיין חיי מוהר"ן סימן תקסט. ולק"ה ראשית הגז ד אות ו'.
⁵ מכאן בדפור' נדפס בצילום 2149
⁶ עיין אור המאיר (לרבי זאב וולף מויסטרומיר) פרשת תצוה, ומאור ושמש פשת שמיני ויקרא ט' כב עה"פ וישא אהרן את ידו.

^א בתקפא - א זה
^ב בדפור' מכאן ועד [והחירה, נדפס במקום אחר [צילום 2128]
^ג עיין לק"ה השכמת הבקר א' יב שזה בחי' מטהר טמאים ומטא טהורים.
^ד מתרצו - מאד
^ה מתרצו - מאד
^ו מוהר"ג בתקפא
^ז עיין תורה רכב ותורה כד ומח תנינא גם עיין תורה ה' וכד ועוד
^ח לשה"כ ישעיהו א' ו'
^ט עיין זה נמצא בדפור' בלא סגריים כן - במאמ' ויהי מקץ (כי בדפור' לא היו עדין סמנים כלל) ובתקפא סגריים והוסיף הסימן
^י מוהר"ג בתקפא
^{יא} עיין לק"ה פטר חמור ב יא ואישות ג אות טו וסוף אות יז
^{יב} מתרצו - ננשים
^{יג} בתקפא לא ברור ונראה - שניפל, בתרלד ומתלדו - שנופל
^{יד} מוהר"ג בתקפא
^{טו} עיין תורה ל' תנינא ומח תנינא וקבה תנינא גם שם חור להוהיר לילך עם התורה אזמרה
^{טז} מתרצו - ורובן

ליקוטי

אזמרה לאלקי בעודי רפב רפג

מוהר"ן קכב.

נכללין בו, והוא יעמוד ויתפלל עם כל הטוב הזה, וזהו שליה ציבור, וצריך שיהיה בו בחינה גבוה כזו, שעיי"ז, יהיו כל הנקודות תאבים אליו, ויהיו נכללין בו. ומי שיכול לעשות נגונים הנ"ל, דהיינו שיכול לדון את כל אדם לכף זכות, אפי' את הקלים והרשעים, כי משתדל לחפש ולבקש למצוא בכלם נקודות טובות כנ"ל, שעיי"ז נעשין נגונים כנ"ל, זה הצדיק שאוחז במדריגה זאת, הוא יכול להיות חזן ושליח ציבור, דהיינו להתפלל לפני העמוד, כי הוא יש בו בחי' זו הצריכה להשי"ץ ההגון באמת, שצריך שיהי' בו בחי' שיהיו כל הנקודות טובות תאבים אליו ויהיו נכללין בו כנ"ל, כי הוא יכול לקבץ כל הנקודות טובות שנמצא בכל אחד מישראל אפי' בפושעי ישראל כנ"ל :

ודע שיש בכל דור ודור רועה, והוא בחינות משה, שהוא רעי' מהימנא [כ], וזה הרועה הוא עושה משכן [כ]. **ודע** שתנוקת' של בית רבן מקבלים הכל פיהם שאין בו הטא [כ] מזה המשכן, ועל כן התינוק כשמתחיל לקרות ולהכנס בתורה, הוא מתחיל מן [כ] **ויקרא אל משה** ומ"ר צו פ' ז' [כ], שהוא אלף זעירא [כ], כי ויקרא מדבר מגמר הקמת המשכן, שאז קראו השם יתברך והתחיל לדבר עמו מהמשכן, ועל כן משם מתחילין התינוקת', כי משם מקבלין הכל פיהם כנ"ל, ומשם מתחילין לקרות ולהכנס לתוך התורה :

ודע שכל הצדיקים שבדור כל אחד ואחד הוא בחי' רועה. כי בכל אחד ואחד יש בו בחי' משה, וכל אחד ואחד לפי בחינתו, הוא עושה בחי' משכן, שמשם מקבלין התינוקות הכל פיהם כנ"ל, וכ"א לפי בחינתו, לפי בחי' המשכן שהוא עושה, כמו כן יש לו תינוקת' שהם מקבלין משם, נמצא שיש לכל אחד ואחד מצדיקי הדור, כך תינוקת' שהם מקבלין הכל פיהם ממנו, כל אחד לפי בחינתו כנ"ל. וזה בחי' מה שארז"ל (שבת לג ע"ב) שתנוקת' נתפסין על עון הדור שנא' [כ] **ורעי את גדיותיך על משכנות הרועים** שמתמסכנין על הרועים וזהו על **משכנות הרועים**, שהם מקבלין הכל פיהם מבחי' המשכנות של הרועים, דהיינו הצדיקים שבדור, שכל אחד עושה משכן כנ"ל : **אך** לידע כל זאת, דהיינו לדעת כל צדיק וצדיק, איזה הם התינוקת' השייכים לו, וכמה הם מקבלין ממנו, ולידע כל הבחינות שיש בזה, והדור שיבא מהם עד הסוף. דע, מי שיוכל לעשות נגונים הנ"ל, הוא יכול לידע כל זה. וזהו סוד משארז"ל במשנה (שבת יא) באמת אמרו החזן רואה היכן "תינוקת קוראים. **החזן**, דהיינו מי שיכול לעשות הנגונים הנ"ל, "שהוא יכול להיות חזן ושי"ץ להתפלל לפני העמוד כנ"ל, הוא רואה ויודע **היכן התינוקת'** קורין, היינו אצל איזה צדיק הם מקבלין הכל פיהם, שעל ידו הם קוראין ונכנסין בהתורה כנ"ל :

תם ונשלם ספר הראשון. תהלה לאל אחרון וראשון :

ואלה מוסיף על הראשונים. ליקוטים חדשים שלקמתי מהחברים [כ]. מפייהם ומפי כתבם. שלא הובאו בראשונים :

(שמעתי בשמו איזה דברים יקרים מתורה נפלאה, אך כפי הנראה שחסר מהם הרבה, אך אף על פי כן ארשום מה ששמעתי) :

רפג [כ] **דע** כי יש שני צדיקים שהם משורש אחד, ואעפ"כ יש ביניהם מחלוקת. זה מחמת שאחד משנה מדתו שבשורשו. וזה בחי' מחלוקת שבין שאול ודוד, כי כתיב (תהלים כג) **אך טוב וחסד ירדפוני**. ואיתא בזוה"ק (תרומה קסח) היינו טוב היינו חסד, אלא טוב טוביה כליל בגויה, חסד דאתפשט לבר [כ]. וזה בחי' שני צדיקים ששניהם משורש אחד, רק שזה בחי' טוב שטוביה כליל בגויה, דהיינו שאינו מגלה תורתו לאחרים, והשני הוא בחי' חסד דאתפשט לבר, שמגלה תורתו לאחרים, שזהו בחי' חסד בחי' [כ] **ותורת חסד על לשונה** (ע' סוכה מט):^א ועל ידי זה יש ביניהם מחלוקת. וזה בחי' המחלוקת שהיה בין שאול ודוד, ששניהם היו צדיקים גדולים, ואעפ"כ היה ביניהם מחלוקת, היינו מחמת בחי' הנ"ל, כי זה היה בחי' טוב, וזה היה

בחי' חסד, כי ארז"ל (עירובין נג) דוד דגלי מסכתא כתיב ביה [כ] **יראיך יראוני וישמחו**. שאול דלא גלי מסכתא כתיב ביה [כ] **אל כל אשר יפנה ירשיע**. היינו כנ"ל, כי שאול דלא גלי מסכתא, זהו בחי' טוב, דטובי' גניו כגוי', אבל דוד דגלי מסכתא, שהי' מלמד תורתו לרבים, זהו בחי' חסד דאתפשט לבר, בחי' **ותורת חסד על לשונה**. ומחמת זה הי' ביניהם מחלוקת. כי המחלוקת הוא בחי' רעמים כמובא במ"א (בס' נו), ואיתא [כ] **שהרעמים נעשין עיי' שיוצאין אידיים המים כמו אש**, והעננים שואבין אותן האדיים^ב המים ומחמת ששואבין אותם האדיים^ב הרבה עד שאין יכולין להחזיקם בתוכם, עיי"ז נבקע הענן, ומוזה נעשין רעמים. וזה בחי' מחלוקת הנ"ל, כי מחמת שהתורה שהיא בחי' אש, כ"ש (ירמ' כג) **הלא כה דברי כאש וכו'**, היא עצורה בלבו כאש בוערת, מחמת שאינו מגלה אותה, עיי"ז בוקעת ויוצאת בבחי' רעמים, שהוא

^א רועה נאמן. כך מכונה משה רבינו בהרבה מקומות בוהר ובפרט בכל המאמרים שהתנגלה ובה אל רשב"י וחבורתו וגילה להם סודות.

^ב עיין לק"ה השכמת הבקר א' ד'

^ג בתרלד - שתינוקת, מתרצו - שתינוקות, בדפירי - תינוקת שהם מקבלין, (וכו כל הלשון שם שונה תכא)

^ד שבת קט: ועיין לעיל תורה לו אות ד' ועיי"ש סוף אות ו'.

^ה ויקרא א' א'

^ו עיי"ש פסקא ג' מפני מה מתחילין לתנוקות בת"כ ולא בבראשית יבואו טהורין ויתעסקו בטהורין. ועיין בעש"ט עה"ת לר"ה ויו"כ אות יב. ויקצור ש"ע קסה י'

^ז עיין ויקרא א' א' ובמנחת שי שם ציין לעיין וזהו פ' ויהי דף רל"ד ודף רל"ט ופ' מצורע דף נ"ג שערי אורה ספירה ראשונה דף י"א וריקאנטי פ' זו ובספר פענת רוא.

^ח גם בדפירי - תרלד - תינוקת, מתרלד - תינוקות

^ט גם בדפירי - תרלד - תינוקת, מתרלד - תינוקות

^א גם בדפירי - תרלד - תינוקת, מתרלד - תינוקות

^ב בדפירי - שתינוקות, בתרלד - שתינוקות, מתרלד - שתינוקות

^ג שיר השירים א' ח'

^ד בדפירי - איזה התינוקת שייכים, בתרלד - התינוקות, מתרלד - התינוקות

^ה גם בדפירי - תרלד - תינוקת, מתרלד - התינוקות

^ו מכאן עד כ"ל (ס' תיבות) נוסף בתקפא

^ז בדפירי - התינוקות, בתרלד - התינוקות, מתרלד - התינוקות

^ח עיין שיש"ק ח"ה סימן תקלג, ועיין ביאור הלכותים תורה ה' תנינא אות ז' הובא בשיש"ק ח"א תפו.

^ט לא ידוע מתי והיכן נאמרה תורה זו עיין פ"ח שרמו כאן למחלוקת שעליו.

^י טוב כלול (כנס) בתוכו, חסד שמתפשט (ויוצא) לחוץ.

^כ משלי לא כו

^א בתרלד - סוסה מט: ובתשכט תוקן

^ב תהלים קט עד

^ג שמואל-א יד מז

^ד ספר הבית ח"א י' יג. ועיין לעיל תורה סו אות ח'

^ה בתרלד - האידיים

^ו בתרלד - האידיים

תורה אור
ויקרא א (א) ויקרא אל משה
וידבר יתה אליו מאהל מועד
לאמר:
שיר השירים א (ח) אם לא
תדעי לך הקפה בגשים צאי
לך בעקבי הצאן ורעי את
גדיתיך על משכנות הרעים:

תורה אור
תורה רפג
תהלים כג (ו) אך טוב וחסד
ירדפוני כל ימי חיי ושבת
בבית יתה לארץ זמים:
משלי לא (כו) פיה פתחה
בתקנה ותורת חסד על
לשונה:
תהלים קט (עד) יראיך
יראני וישמחו כי לדברך
תקלמי:
שמואל-א יד (מו) ושאול
לכד הפלוגה על ישראל
ויקחם סביב בכל איביו
במאזב ובכני עמון ובאדום
ובבלכי צובה ובפלשתים
ובכל אשר יפנה ירשיע:
ירמיה כג (כט) הלא כה
דברי כאש נאם יתה וכפטיש
יפצץ סלע:

בס"ד

שיחות השייכים לתורה רפב

(מגיד שיחות)

מאמר ו' בקמים עלי', (ליקוט מ' ח"א) סימן רע"ז, ומאמר ד'ע, שעל חלק טוב וכו' - "בקנאו את קנאתי וכו'", (ליקוט מ' ח"א) סימן רע"ה, ומאמר "אזמרה", (שבליקוט מ' ח"א) סימן רפ"ב, נאמרו בשמיני עצרת תקס"ח; ואחר סבות בנסיעתו לקבוב, בשעה שלנו אותו מקראסנע, גלה אז ענין המשכן והתינוקות וכו', שהוא גמר מאמר "אזמרה" הנזכר-לעיל: (חיי-מוהר"ן, סעיף נ"ט; וכ"ה בחיי"מ סל"ג דלהלן).

1... ולבוא לשמחה הוא על - ידי מה שמוצא בעצמו איזה נקדה טובה על-כל-פנים, כמבאר על פסוק: "אזמרה לאלקי בעודי" (בלקוטי הראשון, בסימן רפב), עין שם. ועל-כל-פנים יש לו לשמח במה שזכה להיות מזרע ישראל, שלא עשני גוי, וכמו שאנו אומרים: 'ברוך אלקינו שבראנו לכבודו, והבדילנו וכו', ונתן לנו תורת אמת' וכו'. מפל זה וכיוצא בזה ראוי לו לקח לו שמחה לשמח דעתו בנזכר-לעיל. וזה בחינת (שבת ע"ז): 'בדיחא דעתה', שהוא דבר גדול, דהינו שמקשר השמחה למחו ודעתו, ואזי המוח משחרר, ויש לו ישוב-הדעת בנזכר-לעיל, וגם למעלה נעשה מזה יהוד גדול על-ידי בדיחא דעתה: (- ליקוט מ' ח"ב, סי' י'; וע"ע בקיצור ליקוט מ' שם דברים נפלאים בזה).

וראוי לילך עם מה שנאמר במאמר "אזמרה לאלקי בעודי" (בלקוטי הראשון, בסימן רפ"ב), דהינו: לבקש ולחפש למצא בעצמו איזה זכות ואיזה נקדה טובה, וזכה המעט טוב שמוצא בעצמו, ישמח ויחזק עצמו, ואל יניח את מקומו, אף אם נפל למה שנפל, רחמנא-לצלן, אף-על-פי-כן יחזק עצמו במעט דמעט טוב שמוצא בעצמו עדיו, עד אשר יזכה לשוב על-ידי-זה להשם-יתברך, וכל הזדונות יהיו נעשין זכיות (עין יומא פ"ג). ומה עשה הפעל-שם-טוב, זכר צדיק לברכה, על הים, כשהסיתו הפעל דבר וכו'? ומזה תבין, עד היכן אתה צריך להתחזק ולכלי לראש עצמך, חס-ושלום, אף אם יהיה מה שיהיה. והעקר להיות בשמחה תמיד. וישמח עצמו בכל מה שיוכל, ואפלו על-ידי מלי דשטותא, לעשות עצמו בשוטה ולעשות עניני שטות וצחוק או קפיצות ורקודים, כדי לבוא לשמחה, שהוא דבר גדול מאד: (- שם סי' מח). וע"ע בתורה קכ"ה שם]

בעת שנסע רבנו זכרוננו-לברכה לקבוב, אחר סבות תקס"ח, נסע דרך קראסנע ולן שם, ואחר-כך בפקר נסע פתאום, ורדפנו אחריו, עד שזכינו להשיגו אצל הגשר. ואחד קדמו שם ועכבו; ובאתי אני וחברי רבי נפתלי, ונהנה קצת, ואמר: "מה אתם רוצים; אם לברך אתכם או שאמר לכם תורה"? ונתן לנו בררה לברר. עניתי ואמרתי: "הברכה תברכו אותנו כשתבואו לשלום מלמברך, ועתה אמרו לנו תורה"! ענה ואמר: "אמר התחלה מן הנסיעה שלי"! ואמר אז לנו מענין המשכן, שכל אחד מן הצדיקים בונים וכו', כמו שכתוב בסימן רפ"ב בהתורה "אזמרה לאלקי בעודי", כי התורה "אזמרה" אמר בשמיני-עצרת שקדם לזה, ואזי על העגלה, התחיל מענין המהפך להתורה "אזמרה" הנזכר-לעיל, המתחיל: "ודע, שמי שיכול לעשות אלו הנגונים" וכו', עד "באמת אמרו: החזן רואה היכן התינוקות קורין". ואחר-כך נשקנו אותו בידו, ותכף צוה להפעל-עגלה לפע, ונסע משם בשלום. ועדן אין אנו יודעים איך מרמו בהתורה הזאת ענין הנסיעה שלו ללמברך שנסע אז. ואז, באותה השנה, נדפס הספר לקוטי מוהר"ן. ועוד יש בזה הרבה לספר, נפלאות תמים-דעים, וחסדי ה' אשר הפליא אז עמי, וסבב סבות ברחמי לחזר מטולטשין בין יום-כפור לסבות, אשר על-ידי-זה זכיתי לגמר בתיבת הספר שנשרף, ולמסר לו ספר לקוטי מוהר"ן הנכתב, שעל-ידי זה נדפס באותה השנה, ולדבר עמו הרבה, ולשמע תורות נפלאות ממונו, אשר הם זכות הרבים לדורות. "מה אשיב לד' כל תגמולוהי עלי". ויתבאר במקום אחר, אם-ירצה-השם: (ראה ימי מוהרנ"ת, סעיפים: ט, כ"ז-כ"ט): (- חיי מוהר"ן, סימן לג).

אחד שאל אותו בערב-ראש-השנה האחרון באומין סמוך להסתלקותו עצה להתמדה. השיב לו: שלא ידבר על שום אחד מישראל, כי כל אחד מישראל יש לו אות בהתורה וכו', וכשמדבר על אחד, מושך את עצמו מהתורה, מחמת שמוצא פגם חס-ושלום באות מהתורה, שהוא שרש נפשו

של זה המדבר עליו, במבאר במקום אחר (שיחות הר"ן, סי' צ"א). ושאל אותו: "ואם רואין שהוא רשע גמור?" גער בו רבנו זכרוננו לברכה: "איך אתה אומר על אחד מישראל שהוא רשע גמור? הלא נמצא בו בודאי עוד מעט טוב, או איזה נקדה טובה ששם אינו רשע!" והזכיר אז ענין "ועוד מעט ואין רשע" - המבאר בהתורה "אזמרה לאלקי בעודי" (ליקוטי-מוהר"ן ח"א, סי' רפ"ב), עין שם: (- שם, סימן לד).

שנת תקס"ח אחר ספוט נסע ללמברג בחפזו גדול, ורדפתי ורצתי אחריו עד קראסנע, אז ענה ואמר לי: "מיר וועלין זיך זעהן און זעהן און זעהן!" (= אנחנו עוד נתראה ונתראה ונתראה) וכפל הדבר פמה פעמים, ואמר: "אם אתה רוצה להיות איש פשר, מה אתה דואג? כל העולם יגיעים ומורחים בשבילך! זה נוסע לברעסלא (= עיר בגרמניא) וזה לכאן וזה לכאן, הכל בשבילך!" ואחר-כך ביום בבקר נסע פתאום מקראסנע ורדפתי אחריו, עד שזכינו להשיגו אצל הגשר וכו', ונהנה קצת ואמר אז על ענין הנסיעה שלו מענין המושב, שכל אחד מהצדיקים בונים וכו', כמו שמובא בליקוטי א', בסימן רפ"ב, בהתורה "אזמרה לאלקי בעודי": (- שם, סימן קס"ז).

שמעתי מרבנו זכרוננו לברכה, שפנה שמהדשין בתורה, עושין טובה גדולה מאד מאד לאביו ולאמו.

ספר לי רבנו זכרוננו לברכה, שדבר עם אחד, שהיה קובל לפניו מאד על רבוי מעשיו המכערים, כי זה האיש היה הפץ מאד להתקרב להשם-יתברך ולצאת מפעשיו הרעים, אך בכל פעם התגברו עליו יותר, עד שעברו עליו ימים ושנים הרבה ולא זכה לצאת ממה שהיה צריך לצאת, אך אף-על-פי-כן התחזק את עצמו ביותר והתר בכל פעם להתקרב להשם-יתברך, והיה קובל מאד מאד לפניו זכרוננו-לברכה על עכירת מעשיו רחמנא לצלן. והשיב לו רבנו זכרוננו-לברכה בהכמתו בתמימות ובפשיטות: אין לי עם מי לדבר, כי כבר פלו רע. ותקף נתעורר האיש הנזכר-לעיל, וענה ואמר לרבנו זכרוננו לברכה: "הלא עם כל זה אני מתגבר לפעמים להמשיך את עצמי לקדשת ישראל" וכו'. ענה רבנו זכרוננו-לברכה ואמר לו: "הוא מעט דמעט" ! ותקף אמר לו, שירגיל עצמו לילך עם מאמר "אזמרה לאלקי בעודי וכו'" (ליקוטי ח"א, סי' רפ"ב). כל זה ספר לי רבנו זכרוננו לברכה. והבנתי פונתו הקדושה, שדיקא על-ידי-זה החיה את האיש, כי כבר נפל בעיני עצמו כל-כך, עד שלא היה אפשר להחיותו בשום דבר, רק פשאמר לו שהוא פלו רע, אז נתעורר בעצמו והתחיל להרגיש מעט קדשת הנקדות טובות שנמצאין בו עדין, ואז אמר לו, שילך עם מאמר "אזמרה" וכו' בנזכר-לעיל (- ליקוטי הלכות יור"ד ח"ב, הל' ראשית הגז הלכה ד, אות ו): (- שם, סימן תקס"ט).

והנה, בעת שהיה מוכן רבנו זכרוננו-לברכה לנסע ללמברג, הייתי נבהל ונחפז מאד, כי גם אנשי-שלומנו הנגידים, שלקחו אותי בתחלה למאהלוב וחזרו, בנזכר-לעיל, עתה חזרו ונסעו למאהלוב, ולא רצו לקח אותי, ואחר הפצרות שלי נתרצו לקבל אותי עמהם, והם רצו ללוות את רבנו זכרוננו-לברכה עד קהלת-קדש קראסני, ומשם יסעו למאהלוב, והם נסעו מיד עם רבנו זכרוננו-לברכה עד קהלת-קדש קראסני, וצוה שאפע אחריהם עם שאר העגלות דפה, שילוו את רבנו זכרוננו-לברכה עד שם, ושם יקבלו אותי למאהלוב. והעגלות, שרצו ללוות, נתעכבו קצתם אחר שכבר נסע רבנו זכרוננו-לברכה, כי נסע בחפזו, והיה לי צער גדול, כי נכספתי מאד אולי אזכה "לשבע שמחות" - ראית פניו הקדושים, ואולי אזכה לשמע עוד איזה דבור מפיו הקדוש, על-כן היה לי צער גדול מהעכוב. והשם-יתברך עזר לי ונסעתי אחריו, ולא יכלתי להשיג העגלות שלו, ומחמת הבהלה שכחתי התבה שלי עם הכתבים שלי בדרך, בקהלת-קדש פטשרע, והכרחנו לשלח אחריהם, והחזירוים לי בדרך, במקום שעמדו לפוש. ומצאתי את רבנו זכרוננו-לברכה, ולא דבר עמי פלל; ותקף בשבאתי להפפר שעמד שם, אחר שענה קלה נסע משם, כי הוא בא לשם מכבר, ואני הייתי מכרח להתעכב שם לתן מספוא לפוסים. ואחר-כך נסעתי משם, והייתי גם-כן נבהל ונחפז, מחמת שלא יכלתי להשיגו, ובתוך כך פנת היום והגיע הלילה, והיה רפש וטיט, ונסענו

לאט, והייתי מתירא - אולי נסע רבנו זכרוננו-לברכה לאיזה אכסניא בסוד, ואיש לא ידע היכן הוא, בדרךבו על-פי-רב (וכמו שעשה בויניצא וכו'). ויכול להיות שלא אדע היכן הוא, ובבקר יסע לדרךבו, ולא אֶזְכֶּה לראותו, על-בן הייתי טרוד בצער ונחפו מאד. אחר-כך, איזה שעה בלילה, באתי לקהלת קראסני, ונודע לי מיד האכסניא שלו, כי שם לא הסתיר עצמו, וידעו כל בני העיר מפניו, ובאתי למקום האכסניא שלו, ובתחלה לא קרב אותי כלל. אחר סעדת הלילה נכנסתי אליו לחדרו, ועוד שאר אנשי-שלומו עמדו לפניו. ענה ואמר לי: "על מה אתה במרה שחורה; אפשר אתה מתחרט על מה שהתחלת?"! ועמדתי נכלם ומתבייש, ועניתי בשפה רפה: "לא!" - הינו: שאיני מתחרט, חס-ושלום, על מה שהתחלת! ענה ואמר: "אם-כן, על מה אתה במרה שחורה?" השבתי: "שאני רוצה להיות איש פשר!" ענה ואמר: "אם-כן, שאתה רוצה להיות איש פשר - מה לך לדאג? הלא כל העולם יגעים ומזרחים בשבילך!" - ואמר בלשון אשכנז בזה הלשון: "דיא גאנצע וועלט האריוועט אויף דיר: זה נוסע לברעסקלא, וזה נוסע לכאן, הכל - בשבילך"! והייתי אותי מאד בדבריו הקדושים האלה, ואז נפתח פי ודברתי לפניו, ועניתי ואמרתי: "הייתי סבור, שלא אראה אתכם עוד היום, והנה זכיתי לראותכם ולדבר עמכם". ענה ואמר: "אנחנו צריכים בודאי לראות עצמנו, ועוד אנו עתידין לראות עצמנו זה עם זה עוד הפעם ועוד הפעם" וכו'. וחזר ענין זה כמה פעמים, והבטיח לי מרחוק, שאזכה להתראות עמו פנים-בפנים כמה וכמה פעמים לעולמי עד ולנצח נצחים, כי באותו העת כבר נסעתי אחר יום-הכפורים למאהלוב, והייתי סבור, שלא אראה אותו עוד, ואחר-כך זכיתי לחזור ולבוא אליו בנזפר-לעיל, ולכתב ספר הנזפר-לעיל, ולשמע מה ששמעתי, ולהיות אצלו כל ימי הסבות ושמיני-עצרת ושמתח-תורה, ואחר-כך הייתי סבור, שלא אראה אותו היום, וערני השם-יתברך גם ללוותו, וכן אחר-כך הייתי סבור בכל פעם, שלא אראה עוד, והשם-יתברך עזרני כמה פעמים, פעם אחר פעם, לחזור ולראותו מחדש, והוסיף בחסדו הנפלא והבטיחני מרחוק להתראות עמו פנים אל פנים עוד כמה וכמה פעמים וכו' בנזפר-לעיל:

אחר-כך, בבקר, עמד בזריזות, ולא רצה לדבר עוד עם שום אדם, ונסע בזריזות מיד; ואנחנו, עדין היה בוער לבבנו לחזור ולהשביע עינינו בראית פניו הקדושים ולשמע עוד דבורים מפיו הקדוש. והוא נסע במהירות מהאכסניא, ואני התחלתי לרדף אחר העגלה, אף-על-פי שבודאי קשה להשיג ברגלים עגלה עם סוסים חזקים, אף-על-פי-כן אמרתי: "יהי מה, ארוצה", אולי יסבב השם-יתברך, שאזכה להשיג העגלה; וכן הוה, שרצתי אחר העגלה בכרת ארץ, ואחר-כך הגיעו לאיזה הר, והורידו העגלה לאט, בנהוג, ואחר-כך עברו איזה גשר, ושם הקדים עצמו אחד מאנשי-שלומו ועמד שם כדי לחזור ולהתראות פנים עם רבנו זכרוננו-לברכה, כי ידע, שרבנו זכרוננו-לברכה לא ירצה לדבר עמו בהאכסניא, על-בן הקדים עצמו לשם, ומחמת זה נתעכב רבנו זכרוננו-לברכה מעט שם, וגם מחמת עיניכם מההר והגשר בנזפר-לעיל, על-ידי-זה השגתי אותם, והזרתי ובאתי לפני הדרת קדשתו, זכרוננו-לברכה; וחברי רבי נפתלי, בשראה שאני רץ אחריו, רץ גם-כן אחרי, ובא הוא גם-כן לפני רבנו זכרוננו-לברכה, ועמדנו שם לפניו אנחנו שלשה, והסביר לנו פנים. ענה ואמר: "מה אתם רוצים: או שאברך אתכם או שאמר לכם תורה?"! עניתי ואמרתי: "הברכה תברכו אותנו, אם-ירצה-השם, בשתחזרו לביתכם, אף תורה תאמרו לנו מיד!" - כי ידעתי, שאם לא נשמע מיד היא "פסידא דלא הדר"

(= הפסד שאינו חוזר - מלשון הגמ' ב"ק צא:), על-בן בחרתי שיאמר תורה. ענה ואמר: "אספר לכם מה שאני נוסע" ! - ואז גלה לנו הפסד מהצדיקים, שכל אחד בונה משכן וכו', שהוא מחבר להתורה "אומרה לאלקי", ששמעתי מפיו הקדוש בשמיני-עצרת העבר, בנדפם בסימן רפ"ב, וסיים: "באמת אמרו: החזן רואה היכן התינוקות קורין" (ועדין איני יודע מה שיכות יש לזה לנביעתו ללמברג, רק מעט דמעט מתנוצץ לי איזה רמז בעלמא מזה), וכשפים התורה, קבל רשות מאתו ר.מ. זה, שעמד שם בתחלה, ואחר-כך נשק אותו בידו, ואחר-כך קבלתי אני רשות ונשקתיו בידו, וכן חברי רבי נפתלי אחרי קבל רשות ונשקו בידו, ואז נסע מאתנו לדרך ללמברג, ואנחנו רצנו אחריו, וכל זמן שראיתי בעיני העגלה, רצתי אחריו, עד שנתעלמה מעיני, ואז חזרתי. ועדין לא התפללתי שחרית, והיינו רחוקים מהעיר, והזמין לנו השם-יתברך עגלה, שהלכה להעיר, וחזרנו

עָמָה לְהַעִיר וְהַתְּפַלְלָנוּ. בְּרוּךְ הַשֵּׁם, שֶׁנִּמְלַע עָמִי חֲסִדוֹ לְנִצּוּחַ וְזַכְּנֵי לְכָל זֶה: (- ימי מוהרנ"ת ח"א, סימן כ"ו).

...גַּם נִכְנְסוּ אֲצֵלֵי שְׁנֵי אַנְשִׁים מִמִּזְבּוּז, וְדַבְּרָתִי עִמָּם קִצְתָּ, וְאִמְרָתִי לְפָנֵיהֶם הַתּוֹרָה "אֲזַמְרָה לְאַלְקֵי בְּעוֹדֵי" (ליקוטי מוהר"ן ח"א, סימן רפ"ב); וְאָמְרוּ: שֶׁחֲחִיטֵי אֹתָם וְכֹנְנֵי לָהֶם מְאֹד, כִּי עֲנִין זֶה נִצְרָה לָהֶם מְאֹד. וְכִבֵּר יְדוּעַ לָנוּ, שֶׁדַּבְּרֵי רַבְּנוּ זְכוּרֵנוּ לְבִרְכָה מְחִיין הַפֶּל, בְּפֶרֶט עֲנִין "אֲזַמְרָה לְאַלְהֵי בְּעוֹדֵי" הַנְּזָכָר-לְעִיל: (- שם ח"ב, סימן נ"ט).

...וְכֵן בְּעֲנִין הַשְּׂמֵחָה, בְּפֶרֶט בְּשַׁעַת הַתְּפִלָּה שֶׁצָּרִיכִין שֶׁתְּהִיָּה הַתְּפִלָּה בְּשְׂמֵחָה גְּדוּלָה, וְצָרִיכִין לְהַכְרִיחַ עֲצָמוֹ לְשִׂמְחָה עֲצָמוֹ בְּכָל מָה שֶׁיִּכּוֹל בְּיַד לְזַכּוֹת לְשִׂמְחָה, וּבְפֶרֶט בְּשַׁעַת הַתְּפִלָּה, וְכַמוּכָא (בליקוטי מוהר"ן ח"א, סימן רפ"ב) עַל פְּסוּק: "אֲזַמְרָה לְאַלְקֵי בְּעוֹדֵי" וְכוּ', עֵין שָׁם. וְאִם לְפַעְמִים יִדְעָנוּ מְבַלְבֵּל וְאִינוּ יָכוֹל בְּשׂוּם אַפֵּן לְשִׂמְחָה עֲצָמוֹ, אִז עֲצָתוֹ שֶׁיַּעֲשֶׂה עֲצָמוֹ כְּאִלּוּ הוּא שְׂמֵחַ, וְאִם-עַל-פִּי שֶׁבִּתְחִלָּה עֲדוּן אִין הַשְּׂמֵחָה בְּאִמְתָּ בְּלָב, אִם-עַל-פִּי-בֵּן עַל-יְדֵי שֶׁעוֹשֶׂה עֲצָמוֹ כְּאִלּוּ הוּא שְׂמֵחַ עַל-יְדֵי-זֶה יִזְכֶּה אַחֵר-כֵּן בְּאִמְתָּ לְשִׂמְחָה. וְעֵצָה זֹאת הִיא עֵצָה גְּדוּלָה מְאֹד גַּם בְּכָל הַדְּבָרִים שֶׁבִּקְדֻשָּׁה, שֶׁבִּתְחִלָּה צָרִיכִין לַעֲשׂוֹת עֲצָמוֹ כְּאִלּוּ הוּא לְהוֹט אַחֵר אוֹתוֹ הַדְּבָר שֶׁבִּקְדֻשָּׁה, וְאַחֵר-כֵּן זֹכִין בְּאִמְתָּ לָזֶה. וְהֵבֵן מְאֹד: (- שיחות הר"ן, סעיף ע"ד).

וְיִזְהַר מְאֹד לְהַתְּפַלֵּל בְּשִׂמְחָה, וְלְהַרְגִיל עֲצָמוֹ שֶׁתְּהִיָּה הַתְּפִלָּה בְּנִגּוּן שֶׁל שְׂמֵחָה (ראה ליקו"מ ח"א סי' מ"ב, וע"ע בספר חסידים אות מא). וְיִרְאֶה לְשִׂמְחָה אֶת עֲצָמוֹ קִדְּם הַתְּפִלָּה, וְלְהַחֲיוֹת אֶת עֲצָמוֹ בְּכָל מָה דְאֶפְשָׁר, וְלַחֲפֹשׁ לְמִצְאָה בְּעֲצָמוֹ אִיזָה נִקְדָּה מִזְכָּה בְּיַד לְזַכּוֹת לְשִׂמְחָה - שֶׁיִּכּוֹל לְהַתְּפַלֵּל בְּשִׂמְחָה. וְכִבֵּר מְבֹאֵר מִזֶּה בְּמִאֲמָר "אֲזַמְרָה לְאַלְהֵי בְּעוֹדֵי" וְכוּ' (ליקוטי מוהר"ן ח"א, סימן רפ"ב), עֵין שָׁם הַיֵּטֵב. וְיֵשׁ בְּעֲנִין זֶה שֶׁל תְּפִלָּה הַרְבֵּה הַרְבֵּה לְסַפֵּר, אִךְ אִי-אֶפְשָׁר לְבֹאֵר בְּכַתֵּב כִּי-אִם קִצְתָּ רְאִישֵׁי פְּרָקִים. וְהַמְשַׁבֵּיל הַחֲפִיץ בְּאִמְתָּ, יִבִּין הַיֵּטֵב אֶת כָּל דְּבָרֵינוּ, כִּי הֵם עֲצוֹת נִפְלְאוֹת וְנוֹרְאוֹת, אִמְתִּיּוֹת וְתַמִּימוֹת: (- שם, סעיף ע"ה).

וְכָל זֶה קִבְּלָתִי וְהִבְנַתִּי מִשִּׂיחוֹתַי הַקְּדוּשׁוֹת שֶׁל רַבְּנוּ זְכוּרֵנוּ-לְבִרְכָה, וּמִהַתּוֹרָה "אֲזַמְרָה לְאַלְהֵי בְּעוֹדֵי" (בליקוטי מוהר"ן ח"א, סימן רפ"ב), עֵין שָׁם הַיֵּטֵב. וּמִכַּפָּה תּוֹרוֹת, וּבְפֶרֶט מִפּוֹה שֶׁסֵּפֶר לִי, שֶׁדַּבֵּר עִם אֶחָד שֶׁתִּיָּה קוֹבֵל לְפָנָיו מְאֹד עַל רַבּוֹי מַעֲשָׂיו הַרְעִים הַמְכַעְרִין, כִּי זֶה הָאִישׁ הִיָּה חֲפִיץ מְאֹד לְהַתְּקַרֵּב לַהֲשֵׁם-יְתִבָּרָה, וְלִצְאָת מַמְעֲשָׂיו הַרְעִים, אִךְ בְּכָל פַּעַם הַתְּנַבְּרוּ עֲלָיו יוֹתֵר, עַד שֶׁעָבְרוּ עָלָיו יָמִים וְשָׁנִים הַרְבֵּה וְלֹא זָכָה לְצְאָת מִפּוֹה שֶׁתִּיָּה צָרִיךְ לְצְאָת, אִךְ אִם-עַל-פִּי-בֵּן הַתְּחִיב אֶת עֲצָמוֹ בְּיוֹתֵר, וְיִתֵּר בְּכָל פַּעַם לְהַתְּקַרֵּב לָהּ יְתִבָּרָה, וְהִיָּה קוֹבֵל מְאֹד מְאֹד לְפָנָיו זְכוּרֵנוּ-לְבִרְכָה עַל עֲבִירַת מַעֲשָׂיו רַחֲמָנָא-לְצִלָּן, וְהַיֵּטֵב לוֹ רַבְּנוּ זְכוּרֵנוּ-לְבִרְכָה בְּחִכְמָתוֹ בְּתַמִּימוֹת וּבְפִשְׁטוּתוֹ: 'אִין לִי עִם מִי לְדַבֵּר, כִּי כִבֵּר פֶּלֶו רַע. וְתַכְּף נִתְעוֹרֵר הָאִישׁ הַנְּזָכָר-לְעִיל, וְעֵנָה וְאָמַר לְרַבְּנוּ זְכוּרֵנוּ-לְבִרְכָה: "הֲלֹא עַל כָּל זֶה אֲנִי מַתְּנַבֵּר לְפַעְמִים לְהַמְשִׁיךְ אֶת עֲצָמִי לְקִדְשָׁת יִשְׂרָאֵל?" וְכוּ'. עֵנָה רַבְּנוּ זְכוּרֵנוּ-לְבִרְכָה וְאָמַר לוֹ: "הוּא מַעֲט דְמַעֲט". וְתַכְּף אָמַר לוֹ שֶׁיִּרְגִיל אֶת עֲצָמוֹ לִילָךְ עִם הַתּוֹרָה "אֲזַמְרָה לְאַלְהֵי בְּעוֹדֵי" וְכוּ', כִּי זֶה סֵפֶר לִי רַבְּנוּ זְכוּרֵנוּ-לְבִרְכָה. וְהִבְנַתִּי כֹּנְנָתוֹ הַקְּדוּשָׁה, שֶׁדִּיקָא עַל-יְדֵי-זֶה הִתְּחִיב אֶת הָאִישׁ, כִּי כִבֵּר נִפְל בְּעֵינָיו עֲצָמוֹ כֵּן-כֵּן, עַד שֶׁלֹּא הִיָּה אֶפְשָׁר לוֹ לְהַחֲיוֹתוֹ בְּשׂוּם דְּבָר, רַק בְּשִׂאֲמָר לוֹ שֶׁהוּא פֶּלֶו רַע, אִזִּי נִתְעוֹרֵר בְּעֲצָמוֹ, וְהַתְּחִיל לְהַרְגִישׁ מַעֲט קִדְשָׁת הַנְּקֻדוֹת טוֹבוֹת הַנְּמַצְאִים בּוֹ עֲדוּן, וְאִז אָמַר לוֹ רַבְּנוּ שֶׁיִּלָּךְ עִם הַתּוֹרָה "אֲזַמְרָה לְאַלְקֵי בְּעוֹדֵי" וְכוּ' בְּנִזְכָּר-לְעִיל. כִּי כָּל עֲנִין הַנְּזָכָר-לְעִיל מְבֹאֵר הַיֵּטֵב בְּהַתּוֹרָה "אֲזַמְרָה" הַנְּזָכָר-לְעִיל, שֶׁמְבֹאֵר שָׁם שֶׁאֶפְלוֹ רְשַׁע גָּמוּר צָרִיכִין לְדוֹן לְכַף זְכוּת, כִּי אִיךְ אֶפְשָׁר שֶׁלֹּא יִמְצָא בּוֹ אִיזָה נִקְדָּה טוֹבָה וְכוּ'. וְכֵן הָאָדָם אֲצֵל עֲצָמוֹ וְכוּ', עֵין שָׁם הַיֵּטֵב, הֵינּוּ בְּנִזְכָּר-לְעִיל, שֶׁכְּשֶׁהָאָדָם רוֹאֵה שֶׁמַּעֲשָׂיו אִינָם עוֹלִים יִפָּה כֵּן רַחֲמָנָא-לְצִלָּן, צָרִיךְ לְהַפֵּךְ הַדְּבָר, וְיִסְתַּפֵּל עַל עֲצָמוֹ מַעֲבֵר הַשְּׁנֵי, הֵינּוּ כְּאִלּוּ חֵם-וְשִׁלּוּם כִּבֵּר הוּא גְּרוּעַ לְגַמְרֵי, וְכִנְגָד הַגְּרוּעַ וְהַרַע לְגַמְרֵי בּוֹדָאֵי יִמְצָא גַּם בְּעֲצָמוֹ בְּעַמְק גְּרִיעוּתוֹ מִפּוֹה וְכַפָּה נִקְדוֹת טוֹבוֹת, וְעַל-יְדֵי-זֶה יִתִּיָּה אֶת עֲצָמוֹ, כְּמְבֹאֵר שָׁם הַיֵּטֵב בְּהַתּוֹרָה

הנזכר-לעיל, והבן היטב פל זה בעין האמת לאמתו, באפן שתוכל להחיות את עצמך על-ידי-זה תמיד: (- ליקו"ה יור"ד ח"ב, הל' ראשית הגז הל"ד, כל סעיף ו).

העקר הוא ההתחזקות בכח הצדיק, שצריכין לידע שהצדיק הוא גבור כח בזה, שפל נקדה ונקדה טובה שמתגבר פל אחד באיזה רגע, הוא חוטף אותה מיד ומכניסה לתוך בית-הקדשה שהוא בונה, שהוא בחינת משכן ובית-המקדש שהוא בחינת ביתא תפאח וכו', ועל-כן אפלו בשאחר-כך יורד, כמו שיוירד זה שרצה להתקרב, אף-על-פי-כן אינו נאכד להתעוררות המעט שלו, כי כבר נכנס לתוך בנין בית-הקדשה שהצדיק עוסק בבנינו, בנזכר-לעיל. על-כן צריך פל אחד לבלי להניח את מקומו בשום אפן, בבחינת: "מקומך אל תנח" (קהלת י, ד), ובכל פעם שמתגבר על מחשבתו הרעה ומנשא עצמו לחשב מחשבות טובות, ומתגעגע וכוסף להתקרב להשם-יתברך, "לית רעותא טבא דאתאביד" (=אין שום רצון טוב נאכד) (- זוה"ק ח"ב קנ:), מכל-שפן מה שעושה בכל פעם איזה דבר שבקדשה, כי הלא אפלו פושעי ישראל מלאים מצוות פרמון וכו' (ברכות נו). וכמבאר בדברנו הרבה מזה. ובפרט על פסוק "אזמרה לאלקי בעודי" וכו' (ליקוטי מוהר"ן ח"א, סימן רפ"ב), שהזהיר הוא זכרנו-לברכה לילך עם זה מאד: (- ליקו"ה או"ח ח"ב, הל' תפילת המנחה ז', מ"ג; מובא בשיש"ק ח"א, סעיף ל"ח).

ובכך נחקר אצלי, שעקר החיות על ידי "אזמרה לאלקי בעודי" (ליקו"מ ח"א, סי' רפ"ב) וכו' - בענין עבודת ה', ובענין עסקי העולם וטרדת הפרנסה והיפורים רחמנא-לצלן - על-ידי "בצר הרחבת לי" (שם סי' קצ"ה) הנזכר-לעיל, וזכר היטב דברים אלו, כי כבר דברנו הרבה בכל זה, ואף-על-פי-כן אסור שיהיו ישנים אצלנו, כי הם חיינו וכו': (- עלים לתרופה מכתב ק"י) קי"ז; וע"ע ב"שארית-ישראל" (מכתבים מ-ר' שמשון ברסקי זכרנו-לברכה) מכתב פ"ג).

והנה פונת לדעתי מה שכתבת שאתה מחיה עצמך עם התורה: "אזמרה לאלקי בעודי" (ליקו"מ ח"א, סי' רפ"ב), ועם התורה: "בצר הרחבת לי" (שם סי' קצ"ה) וכו' - כי גם אנכי עקר חיותי בזה בכל עת, בפרט בעת הצרה הגדולה הזאת, אלו פינו מלא שירה פים וכו', אי-אפשר לבאר אחד מאלף נפלאות התרחבות שבתוך הצרה, בכל יום ויום, ובכל עת ושעה, מה גדלו מעשי ה', מאד עמקי מחשבותיו: (- שם מכתב (קסה) קעג).

והנה-לאל אין לנו להתפיש להזכיר התורה הנוראה "אזמרה" (ליקו"מ ח"א, סי' רפ"ב), אלפים פעמים בכל יום. כי היא חיינו וכו': (- שם מכתב (רכח) רנא).

ועתה הט אונך ושמע אמרי מחדש, ותדע, שהיה זה סמוך צדיק גדול, קדוש ונורא מאד מאד, אשר מסר נפשו בכל עת בשביל טובות העקריות לרחם עליהם להחזירם למוטב, בעצות נפלאות ונוראות וכו', שזה עקר הרחמנות על ישראל עם-קדוש, והוא בנפלאותיו והשגתו העצומה הודיע לנו, שאיש הישראלי יחיה ויחזק עצמו בכל יום על-ידי פל נקדה ונקדה טובה שיחפש וימצא בעצמו עדין; ובאר זאת (בליקו"מ ח"א, סימן רפ"ב) בפסוק "יעוד מעט ואין רשע" וכו', ובפסוק "אזמרה לאלקי בעודי" וכו'. ואחר-כך אמר (ראה ימי מוהרנ"ת ח"א, סעיף כ"ו דלעיל): שהוא נוסע בשביל עסק זה ללעמבערג, וגלה נוראות בענין המושפן, שהצדיקי אמת בונים בכל דור, עד שהאיר עינים המביטים על האמת בהמשנה: "החזן רואה" וכו'; מי שמע בזאתו וכו', ואני בעניי זה פמה שעות בשכבי על משכבי, קדם שקמתי, חשבתי רק בזה בשביל להשיבך ולהחלימך ולהחיותך מחדש בזה, באשר הזהירנו הוא זכרנו-לברכה בפרוש לילך עם זה, והטה בידו הקדושה בתשוקה נפלאה שרצונו חזק שנגלה בזה - באשר כבר ספרתי לכם קצת.

ויותר מזה יש בלבי שאי אפשר לבאר. ויותר מזה גם אנכי איני יודע, רק אני מאמין ומבין מרחוק מאד, שהוא דרך נפלא ונעים ונורא ואדיר ומתקן וכו', וכל ענין פסח יכולין למצא על-ידי-זה, כי

פסח - בחינת "חסד לאברהם" (זוהר ח"א דף רסח). כי אברהם אבינו הוא הראשון שהתחיל לגלות אלקותו בעולמו. ובפסח באו אליו המלאכים לבשר שיהיה נולד יצחק וכו', ואז אפה מצות וכו' וכו', (כמו שפירש"י בבראשית יח, י), כי הוא התחיל לקרב בני-אדם להשם-יתברך; ועקר ההתקרבות היה על-ידי החסד, שהטה כלפי חסד, ומצא זכות בכל אחד שרצה להתקרב. וזה כל ענין פסח שנאמר בישאל (בהגש"פ, עפ"י לשה"כ ביחזקאל טז, ו): "ואת ערם ועריה ואראך מתבוססת בדמיה" - הינו: בשטות ובגנות התאוות, "ואמר לה בדמיה חיי ואמר לה בדמיה חיי" (שם) - הינו: שגם בתוך תקף התגברות דמיה, שהם התאוות הבאים מרתיחת הדמים, בזה בעצמו חיי, מה שאף-על-פי-כן נמצאים בה נקודות-טובות כל-בה, ואתה מתגבר וכוסף בכל פעם לטוב אמתי, ואתה מנתק עצמך ומחשבתך בכל פעם מרע לטוב וכו' וכו'. כי זה עקר מעלת האדם שהוא גבה מלאכים - מחמת שיש לו יצר-הרע בזה, ובלבולים באלה, והוא בתוך עולם בזה שמלא שוקרים והטעויות ובלבולים ומרדת הפרנסה וכו' וכו'. על-כן יקר בעיניו יתברך כל תנועה ותנועה טובה וכו'; ועל כלם ועל כלם כל חיותנו ותקותנו ושמתנו הוא בכחו של זקן שבזקנים הקדושים, תהלה לאל יש ויש לנו על מי לסמוך; זכרו זאת והתאושו והתחזקו את כל אשר עשה עמנו אלמלא לא גלה אלא התורה הזאת - "אומרה" - דיינו; (וכך כותב מוהר"ת גם במכתבים: כח, מט, רנ) מכל-שבן וכל-שבן שגלה תורות נוראות ומעשיות נפלאות ושיחות קדושות באלה ובאלה, ובדאי יגמר מה שהתחיל להקיצנו משנתנו, על-ידי כל פעולותיו הקדושות והנוראות. כי עדין עומד ומתפלל עלינו עם כל הצדיקים שוכני עפר, אשר לולא זאת לא היו לנו שום קיום כלל, וכמו שפתוב בזה הקדוש (ח"ג דף ע. מובא בהקדמת התיקו"ה): "אלמלא תפלות הצדיקים שמתו על החיים לא אתקיים עלמא פרגע".

[נשמט לעיל]: המשפן שבונה הצדיק וכו' בנזכר-לעיל - כל זה שייך לפסח - כי באחד בניסן הוקם המשפן (רש"י ויקרא ט, א) וקורין חגבת הנשיאים בכל ימים אלו שקדם פסח, וכן הסדרים שקדם פסח מדברים מזה - שהם מן פרשת תרומה עד פרשת צו שקורין קדם פסח; כי פסח - חסד - בחינת נפלאות חסדיו יתברך, שמסתפל רק על הנקודות-טובות של כל אחד מישראל, שעל-ידי-זה הוציאנו ממצרים, וכן יוציאנו על-ידי-זה מגלות הארץ הזה, וכן בפרטיות מוציא את כל אחד ואחד מגלותו על-ידי החסד הנפלא הזה. ועל-ידי כל זה נבנה המשפן בכל שנה על-ידי הצדיקי אמת. ועל-כן על-ידי-זה נבנסין לפסח שהוא חסד גדול וכו', ויקים: "אגילה ואשמחה בחסדך" (תהלים לא, ח) וכו'.

(- עלים לתרופה, מכתב (רנה) רע"ט).

...אך אני מחיה עצמי עם מה שהזפרתי במכתבי מענין "אומרה" (ליקו"מ ח"א, סי' רפ"ב) ואם אתם הייתם הולכים בזה כמוני כבר הייתם בשרים יותר מפוני: (-שם מכתב (רצ"א) שט"ו).

וכך היה אומר אדוננו מורנו ורבינו הקדוש, זכר-צדיק-לברכה: בשאדם רואה, שהוא מאד שפל, אסור לו לפל (בדעתו), רק הוא היב להחיות עצמו וישיב עצמו: האם לא עשיתי איזה מצוה? האם לא עשיתי בכל זאת פעם איזהו דבר טוב? אני צם ביום-הכפרים וגם בתשעה-באב, וכן בכל ארבע התעניות, אף שלבי בואב לי מאד. ואני הולך גם לפעמים למקוה, ואפלו בכל הקלקולים רחמנא-לצלן אף-על-פי-כן מתניגע אנכי מאד ורוצה מאד להציל את עצמי וכו', ואיך שהוא, על-כל-פנים איזו שהן נקודות טובות יש בי, מזה שפמה פעמים עשיתי רצון הבורא יתברך. ובזה חייבים להחיות את עצמו ולא להתיאש בשום אופן וכו'. "או א מענטש זעהט אז ער איז זעהר שפל, טאר ער ניט אראפ פאלן, נאר ער מוז זיך מחיה זיין און זאל זיך מיישב זיין; וויא האב איך ניט עפעס א מצוה גיטאן, וויא האב איך פארט ניט אמאהל עפעס גוט'ס גיטאן; איך פאסט יום כפור, און תשעה באב איך, און כל הדלות תעניתים איך, חטשע דאס הארץ טוט מיר זעהר וויא, און גיי אמאל אין מקוה אריין, און אפלו אין כל הקלקולים, רחמנא לצלן, מוטשע איך מיד זעהר און וויל מיד זעהר מציל זיין וכו'. און ווי סע איז, על-כל-פנים עפעס נקודות טובות האב איך אין מיר, וואס איך האב פמה פעמים גיטאן רצון הבורא יתברך, און דער מיט מוז מען זיך

מחיה זיין און זיך נישט מיאש זיין בשום אופן" וכו'. ואם, חם-ושלום, אף-על-פי-כן הפעל-דבר מתגבר, צריכין אחר-כך לחזור ולילך בזה וכן בכל יום ויום ובכל פעם, ובתוך כך עוזר השם יתברך הרבה. ובפרט להתגבר ולשוח ולומר כל זה לפני השם-יתברך ולומר: רבנו של עולם, איך שאני, איך שאני, כפי שהנך יודע ואני יודע את פאכי... בכל זאת אתה עשית עמי חסד עולם ובראתני מזרע ישראל... והלא מלו אותי ושפכו את דמי ליום השמיני, ובחדר למדתי אלה-בית וסדור וחמש וגמרא וכו', כמה יפורים ומכות סבלתי מהמלמדים, וגם בעצמי יגעתי כמה פעמים. "רבנו של עולם, ווי אזוי איך בין, ווי אזוי איך בין, אזוי ווי דו ווייסט און איך ווייס מיין ווייטאג, דו האסט זיך פארט מיט מיר חסד עולם גיטאן און האסט מיד באשאפן מזרע ישראל ולא עשני וכו', און מע האט מיד פארט גישנימן און בלוט פארנאמן צו אכט טאג, און אין חדר האב איך גילערנט אלה-בית און סדור און חמש און גמרא וכו', וויפיל יפורים און שמיץ האב איך גילימן פון דיא מלמדים, און אליין האב איך מיד אויך גמוטשעט כמה פעמים": (- על"ת מכתב (תל"ג) תס"ו, ראה שם ההמשך; מובא בשיש"ק ח"א, סעיף קנ"ו).

והנה בעתים הללו פה קרוימינטשונג, האיר ה' עיני, שלמדתי בעין-יעקב במסכת עבודה זרה פרק א. - ובדאי כבר למדתי מימרא זאת כמה פעמים; וגם באותו היום שלמדתי לא שמתי לב כל-כך להבין הרמזים לעבודת השם-יתברך; ואחר-כך נפקחו עיני לבי, והוא מחיה אותי מאד. וגם כבר החייתי בזה כמה נפשות בעזרת-השם-יתברך, והוא מה שאמרו רבותינו זכרונם-לברכה שם (בע"ז דף ד. ע"ל פסוק (איוב ל, כד): "אף לא בעי ישלח יד, אם בפידו להם שוע" - שאפלו אין ישראל עושין מצוה לפני אלא מעט כפיד של תרנגולין שמנקרין באשפה - אני מצרפו לחשבון גדול" וכו', ראה בני ותבן, וכל השומעים לקולי, איך מפרש ומבאר ומרפו במאמר זה כל מה שאנו עוסקין לדבר הרבה בענין ההתחזקות על פי התורה הנוראה (בליקו"מ ח"א, סי' רפ"ב) על פסוק: "אזמרה לאלקי בעודי" וכו'. וכן מבאר ביותר, שאפלו אין ישראל עושין מצוות אלא פתרנגול המנקר באשפה, הוא מצרפו לחשבון גדול, ואני מחיה את עצמי בזה מאד, כי הטוב שלנו עתה הוא ממש פתרנגול המנקר באשפה, שמתוך האשפה הוא מוציא איזה חצי גרעין של שעורים או חטים וכיוצא, וכן חוזר ומחפש כל היום, עד שמוצא בכל פעם איזה חלק מפרור לחם המוטל באשפה, ובזה מחיה עצמו. והשם-יתברך ברחמיו העצומים מבקש מישראל "עם קרובו", שעל-כל-פנים יחיו עצמן בזה. כי הוא מצרפן לחשבון גדול בנזכר-לעיל. ואל ישגוהו על היפורים וההרפתקאות וכו' העוברים על כל אחד בגוף ונפש. כי פלם ברחמים גדולים, ובחסד למוכה הנצחית, כמו שאמרו שם מקדם: 'אבל ישראל אני פורע מהם מעט מעט כפיד של תרנגולין שמנקרין באשפה; דבר אחר: אפלו אין עושין מצוה וכו' בנזכר-לעיל; דבר אחר: בשכר שמשועין לפני אני אושיע אותם, והינו דאמר רבא מאי דכתיב (הושע ז, יג): "ואנכי אפדם" / וכו', עין שם כל זה היטב, ותביט ותראה ותבין נפלאות והתחזקות נפלא עד אין קץ. אף לילא חסדי השם אשר גברו עלינו שזכינו לשמע מה ששמענו מהנחל נזבע מיקור חכמה זכרוננו-לברכה בענין זה, בודאי לא היינו מבינים כל זה מדברי חכמינו-זכרונם-לברכה, אף עתה אחרי אשר היינו עינינו במחשבים פאלה, כי הוא "גולה עמקות מני חשך", על-ידי-זה בהסדו הגדול גם אנו זוכים למצא בדברי חכמינו-זכרונם-לברכה שפוננו ברוח קדשם לדבריו האמתיים והעמקים מאד. כי אמת הוא אהד. "מה גדלו מעשיה ה' מאד עמקו מחשבותיה" - לחיותנו פיום הזה בדורות הללו וכו'.

ואתם תבינו בני ואחי ורעי, כי כל דברי חכמינו-זכרונם-לברכה הנזכרים-לעיל קשורים ומחברים זה בזה היטב; כי הזכירו אותנו לכל יבטלו אותנו רעיונינו היסורים וההרפתקאות העוברים על כל אחד, וחסרון הפרנסה וכו'. כי כל היפורים הם בחסד למי שמסתפל עליהם. פי "בצר הרחבת לי" וכו' פמבאר בדבריו זכרוננו-לברכה (בליקו"מ ח"א, סימן קצ"ה), כי כל היפורים הם רק פתרנגול המנקר באשפה, והפל למוכה גדולה לנצח, פי נפרע מישראל מעט מעט, כדי שיזכרו ישראל לעולם-הבא פמבאר שם אחר-כך. ואם תרצה לומר: האמת הוא בודאי כך, אכל כמה אנוזה לעולם-הבא מאחר שאני יודע בנפשי מאום מעשי ומעוט מצוותי ותורותי? על זה אמרו מיד: דבר אחר, אפלו אין ישראל עושין מצוה לפני אלא כפיד של תרנגולין שמנקרין באשפה, אני

מִצָּרְפוֹ לְחֻשְׁבוֹן גְּדוּלָּה; וְאִם תֹּאמְרוּ: אֶף-עַל-פִּי-כֵן גַּם אֵלֹהֵי הַיְסוּרִים וְכוּ', אֶף-עַל-פִּי שֶׁהֵם בְּחֶסֶד גְּדוּלָּה לְפִי רַבּוֹי עוֹזְנוֹתַי, וְ"לֹא כַחֲטָאִינוּ עָשָׂה לָנוּ" וְכוּ' - אֶף-עַל-פִּי-כֵן אֵין לִי בִּחַ לְסַבֵּל אוֹתָם, כִּי כַחַי חֲלַשׁ וְדַל - עַל זֶה אָמְרוּ מִיָּד: דְּבַר אַחֵר, בְּשֹׁכֵר שֶׁמְשׁוּעִין לְפָנָי אֲנִי אוֹשִׁיעַ אוֹתָם, הֵינּוּ: כְּאוֹמֵר הֲלֹא יֵשׁ לָךְ עֲצָה גְּדוּלָּה וּבֵית מְנוּס נִפְלֵא לְזַעֵק וּלְשׁוּעַ לְפָנָי יִתְבַּרְךָ, וּבִדְאִי יוֹשִׁיעַךָ בְּנֹזֵר-לְעֵיל. וַיֵּשׁ בְּזֶה הַרְבֵּה לְדַבֵּר, אֲךָ אֵי אֶפְשָׁר עַל פְּנֵי הַשְּׂדֵה. וְזִמְנָה תְּפִלַּת הַמִּנְחָה מִמְשֻׁמֵּשׁ לְבוֹא. וְדִי בְּזֶה כְּעֵת לְהַחְפִּיצִים בְּאַמֶּת לְהַתְּחַדֵּשׁ עַל-יְדֵי-זֶה לְהַתְּחִיל לִילָךְ בְּדַבְּרֵינוּ שְׂדַבְּרֵנוּ בְּזֶה, לְהַתְּחִיל בָּהֶם מִהַדָּשׁ מִמֶּשֶׁל. וְכָל אֶחָד לְפִי עָרְכוּ יָכוֹל לְהַכִּיֵּן מִזֶּה הַתְּחֻקוֹת נִפְלֵא עַד אֵין סוֹף וְאֵין תְּכֵלֶת, כִּי עָקֵר הוּא הַתְּחֻקוֹת. רַק חֹזֵק וְאַמִּין, כִּי ה' אֱתַנֵּנוּ. כִּי הוּא יִתְבַּרְךָ מְלֵא רַחֲמִים. וְחֶסְדֵי ה' כִּי לֹא תִמְנֹנוּ וְכוּ'. וְהַשֵּׁם-יִתְבַּרְךָ יִזְכְּנוּ לְשִׂמְחָה בְּשִׂמְחַת פּוֹרִים הַבָּא עֲלֵינוּ לְטוֹבָה. וְנִזְכֶּה לְשִׂיחָה פּוֹרִים הַכְּנֵה לְפָסֶח וְכוּ' (ליקו"מ ח"ב סי' ע"ד). וְכָל זֶה מִרְפוֹ בְּדַבְּרֵינוּ הַנִּזְכָּרִים-לְעֵיל שְׂדַבְּרֵנוּ מִתְּחִלָּה מִיִּצְיַאת מִצְרַיִם, וְאַחֵר כִּד מַעֲנִין תְּרַנְּגוֹל הַמִּנְקֵר בְּאַשְׁפָּה - שְׁגַם זֶה יִקָּר בְּעֵינָיו יִתְבַּרְךָ, וְהוּא כָּל עֵינֵן פּוֹרִים, שֶׁהוּא מִפְּלֵת הַמֶּן וְעַמְלֵק, שְׁעוֹמֵד בְּכָל דוֹר וְדוֹר, בְּכָל עֵת וּבְכָל יוֹם, עַל כָּל אֶחָד וְאֶחָד לְהַפִּילוֹ, חֶם-וְשָׁלוֹם, וְלַהֲחִלִּישׁ דַּעְתּוֹ מְאֹד, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב (דְּבָרִים כה, ח): "אֲשֶׁר קָרָךְ בְּדַרְךָ, וַיִּזְנֵב כִּד כָּל הַנְּחָשָׁלִים אַחֲרֶיךָ" וְכוּ'. וְהַשֵּׁם-יִתְבַּרְךָ בְּעֲצָמוֹ לִוְחֵם עִמּוֹ עַל-יְדֵי צַדִּיקוֹ הָאֱמֵתִים, בְּכָל דוֹר וּבְכָל זְמַן, וּמִהַפֵּךְ הַכָּל לְטוֹבָה, כְּאוֹשֵׁר אֲנִי רוֹאִים בְּדוֹר הַעֲנִי הַזֶּה, שֶׁהָאִיר עֵינֵינוּ בְּהַדּוּשֵׁי-תוֹרוֹת כְּאֵלֹהֵי, עַד שְׁגַם אֲנִי יְכוֹלִין לְמִצָּא וּלְהַכִּיֵּן עֲצֵם חֶסֶד יִתְבַּרְךָ בְּלִי שְׁעוֹר, וְ"עֵדוֹן חֲבִיבוֹתֶיהָ גִבּוֹן" (שְׁבַת פח: וכו' וכו'). וְאֵי-אֶפְשָׁר לְהַאֲרִיךְ יוֹתֵר עִתָּהּ. הַשֵּׁם-יִתְבַּרְךָ יִזְכְּנוּ לְרֹאוֹת פְּנִים אֵל פְּנִים בְּשִׂמְחָה, וְנִדְבַר יוֹתֵר "דְּבַרֵי שְׁלוֹם וְאַמֶּת". אֵת אֲשֶׁר יֵאִיר עֵינֵינוּ וַיִּשְׂמַח לְבַנּוּ, "נִגְלִיחָה וְנִשְׂמַחָה בִּישׁוּעָתוֹ": (-) עַל"ת מִכְּתַב (רַעֲט) שֵׁנִי; וְכ"ה בְּלִיקוּ"ה חו"מ ח"ב ה' פְּרִיקָה וְטַעֲיֵנָה ד, יג, עֵי"ש; וְע"ע בִּיור"ד ח"ב ה' כְּלֵאֵי בַהֲמָה ד, ח).

אֲשֶׁרֵינוּ, שְׁזוּכָה, שִׁיתְקַשְּׁרוּ בְּלִבָּבוֹ הַדָּק הַיֵּטֵב הַדְּבּוּרִים הַטּוֹבִים כָּל-כָּד, כָּד-כָּד, בֵּן תְּחִיחָה אֵת נִפְשֶׁךָ בָּהֶם כָּל-יְמֵי חַיֶּיךָ, כְּאוֹשֵׁר שֶׁמַּעֲתִי מִפִּי שֶׁל הַקְּדוֹשׁ מוֹרְנוּ וְרַבְּנוּ, מוֹהֲרַנְ"ת זְכַר-צַדִּיק-וְקְדוֹשׁ-לְבָרְכָה: "נֵאֵר אֲזַמְרָה וְכוּ', אֲזַן נֵאֵר אֲזַמְרָה לְאַלְקֵי בְּעוֹדֵי וְכוּ': (-) "עֲלִים לְתוֹרַפָּה" מִכְּתָבִים מִרְבֵי נְחֻמָּן מְטוֹלְטָשִׁין וְזָרוֹנוּ-לְבָרְכָה, מִכְּתַב ה'; מוֹבֵא בְּשִׁישׁ"ק ח"א, סַעֲיָף קס"א).

פַּעַם-אַחַת בָּא אֵלָיו הַרְבַּ מֵאִיר הַנִּזְכָּר-לְעֵיל, וְשָׂאל אוֹתוֹ מוֹהֲרַנְ"ת זְכָרוֹנוּ-לְבָרְכָה עַל אִישׁ אֶחָד מִטְּעַפְלִיק, שֶׁחִיָּה קָצַת כְּרוּךְ אַחֲרָיו, וְהַשִּׁיב לוֹ בְּלֵא-אַחֵר-יָד, כְּאוֹמֵר, שְׂאִין מִמּוֹי לְדַבֵּר. עֲנָה וְאָמַר אֵלָיו: "שְׁמַע נָא בְּקוֹלִי אִם תִּרְצֶה לְהַבִּיט בְּעֵינֵי בְּזוֹ תְּחִיב אֵת כָּל הָעוֹלָם! כִּי תִנְסַח עֲצָמְךָ וְתַבִּיט בְּכָל יוֹשְׁבֵי עִירְךָ הַנּוֹדְעִים לָךְ, וְתִתְחִיל מִן הַיּוֹשֵׁב בְּקִצְחָה הָעִיר, וּכְשֶׁתַּבִּיט בּוֹ הַיֵּטֵב, בְּנֹדְאֵי תְּחִיבוֹ. וְכֵן תִּלָּךְ מִבֵּית לְבֵית, עַד שֶׁתָּבוֹא לְבֵיתְךָ שְׂאֵתָה אִישׁ כְּשֶׁר [עַרְלִיכֵעַר יוֹד] מִכָּל הָעִיר!?" (בְּלִשׁוֹן שְׂאֵלָה). וְהַשִּׁיב לוֹ: "גַּם אֲנִי אֵינִי אִישׁ כְּשֶׁר!" עֲנָה מוֹהֲרַנְ"ת זְכָרוֹנוּ-לְבָרְכָה וְאָמַר לוֹ: (בְּלִשׁוֹן תְּמָה): "גַּם אַתָּה אֵינְךָ אִישׁ כְּשֶׁר! אִם-כֵּן מִי הוּא הָאִישׁ הַכְּשֶׁר? אֲבָל כְּשֶׁתַּבִּיט בְּעֵינֵי יָפָה, אֲזִי גַם כְּשֶׁתַּבִּיט הַיֵּטֵב בְּהַגְרוּעַ שְׁבַגְרוּעִים, תִּמְצָא בּוֹ אֵיזָה דְּבַר טוֹב, וּמִכָּל-שֶׁכֵּן כְּמִי שְׂאִינוּ גְרוּעַ כָּל-כָּד, וְכֵן בְּכָל אֶחָד וְאֶחָד, וְגַם כִּד נִמְצָא טוֹב וּבְדַרְךָ זֶה יְכוֹלִים לְזַכּוֹת אֵת כָּל הָעוֹלָם", וְהַשִּׁיחָה הַזֹּאת מוֹבֵנֶת הַיֵּטֵב לְבָקִי בְּסַפְרֵי הַקְּדוּשִׁים: (-) כּוֹכ"א אֲנָשִׁי מוֹהֲרַנְ"ן, (שׁו"ם מוֹהֲרַנְ"ת ס"ח, עמ' צט-ק); מוֹבֵא בְּשִׁישׁ"ק ח"א, סַעֲיָף שפ"ט).

עוֹד דִּבַּר פַּעַם אַחַת מִתְּדַרְךָ הַזֶּה לְדוֹן אֵת הַכָּף לְכַף זְכוּת, אֲפִלּוֹ אֵת הַגְרוּעַ שְׁבַגְרוּעִים, וְלַחֲפֹשׁ וְלִמְצָא בְּכָל אֶחָד אֵיזָה מַעַט טוֹב, וְעַל-יְדֵי-זֶה מַעֲלִין אוֹתוֹ בְּאַמֶּת לְכַף זְכוּת, עַד שֶׁיְכוֹלִין לְהַשִּׁיבוֹ בְּתִשׁוּבָה עַל-יְדֵי-זֶה, כְּמִבְּאֵר כָּל זֶה בְּאֵרִיכוֹת בְּסַפְרֵי אֲדוֹנֵנוּ מוֹרְנוּ וְרַבְּנוּ זְכַר-צַדִּיק-לְבָרְכָה. וּבְעֵת שְׂדַבֵּר מִזֶּה, יֵשֵׁב אֲצִלוֹ אָבִי, הַרִינִי-בְּפִרְת-מִשְׁכְּבוֹ, וּמִתְּשׁוֹקֶת לְכַבוֹ לְדַבְּרֵי הַנְּעִימִים, דְּבַר אַחֲרָיו בְּלַחֵשׁ כָּל מְלָה וּמְלָה. עֲנָה וְאָמַר אֵלָיו מוֹהֲרַנְ"ת זְכָרוֹנוּ-לְבָרְכָה: "אַתָּה הוֹשֵׁב שְׂזֶה דְּבַר כְּשׁוֹמֵם וְקָל? אֲנִי אֶסְבִּיר לָךְ קָשִׁי הַדְּבַר! כִּי אֵל תִּשְׁבַּח מֵאֲמַר אֲדוֹנֵנוּ מוֹרְנוּ וְרַבְּנוּ זְכַר-צַדִּיק-לְבָרְכָה (בְּלִיקוּטֵי מוֹהֲרַנְ"ן ח"א, סִימָן רפ"ב), שֶׁבְּאַמֶּת נִתְעַלְּיִם עַל-יְדֵי-זֶה לְכַף זְכוּת, וְלִשׁוֹב בְּתִשׁוּבָה, וְאִם

הִיָּה בִּיכְלִתְנֵנוּ לְקִים זֹאת, הִיָּה בִּיכְלִתְנֵנוּ לְהָשִׁיב אֶת כָּל הָעוֹלָם בְּתִשׁוּבָה: (שם שם (אות י"ט, עמ' ק"ק-א); מובא בשיש"ק שם, סעיף ש"צ; וע"ע להלן משיש"ק ח"ב סעיף תקכ"ז).

אָמַר הַמַּעֲתִיק (- ר' משה יהושע בושיליאנסקי, המכונה: "ר' אלטר טעפליקער"): שְׁמַעְתִּי אֲשֶׁר פִּעַם-אֶחָת הִיָּתָה שְׁרָפָה בְּבִרְסֻלָּב, אַחֵר-כֵּן הִלֵּךְ מוֹהֲרַנְ"ת זְכוּרֵנוּ-לְכַרְכָּה עִם עוֹד אֵיזָה אֲנָשִׁים לְהַבִּיט עַל מְקוֹם הַשְׁרָפָה, וְרָאָה, שֶׁהַבַּעַל-הַבֵּית בּוֹכָה מְאֹד, וּמְחַפֵּשׂ אַחֵר אֵיזָה הַתִּיכַת עֵין אִו בְּרוֹזל שִׁיִּצְטָרֵךְ לוֹ עוֹד בַּעַת שְׁיִכְנָה בֵּיתוֹ מִחֻדְשׁ, וְלִקְטָ אֹתָם אֶחָד אֶחָד. עָנָה וְאָמַר לְאֲנָשָׁיו: "הֲרֵאִיתֶם אֵיךְ שְׁזָה הַבַּעַל-הַבֵּית שֶׁנִּשְׂרַף בֵּיתוֹ, עִם-כָּל-זֶה אֵינִי מֵיֵאֵשׁ אֶת עֲצָמוֹ מִלְּחֹזֵר וּלְחַפֵּשׂ כָּל הַדְּבָרִים שִׁיִּצְטָרְכוּ לוֹ בַּעַת הַבְּנִיָּה?! כֵּן הַדְּבָר בְּרוּחָנִיּוֹת גַּם-כֵּן! - אִם שֶׁהַבַּעַל-דְּבָר מִתְנַבֵּר מְאֹד עַל הָאָדָם וְכִמְעַט שִׁשְׂוֹרָף אוֹתוֹ לְגַמְרִי, אִם-עַל-פִּי-כֵן אֶסוּר לוֹ לֵיֵאֵשׁ אֶת עֲצָמוֹ! רַק צְרִיךְ לְלַקֵּט וּלְחַפֵּשׂ אֵיזָה נְקֻדּוֹת טוֹבוֹת מִתּוֹךְ רַבּוּי הַחַטָּאִים אֲשֶׁר נִכְשַׁל בָּהֶם, וְעַל-יְדֵי-זֶה יִזְכֶּה לְשׁוּבָה לְהַשֵּׁם-יִתְבָּרָךְ בְּאַמֶּת, בְּמִבְאֵר בְּהַתּוֹרָה "אֲזַמְרָה" וְכוּ' " (לְקוֹטִי-מוֹהֲרַנְ"ת ח"א, סִימָן רפ"ב): (- כּוֹכ"א אֲנָשִׁי מוֹהֲרַנְ"ת, (שו"ס ממוהרנ"ת סכ"ט, בהערה ה', עמ' ק"ג-ק"ד); מובא בשיש"ק ח"א, סעיף ת"א).

רַבֵּנוּ אָמַר: "הֵיכֵן שֶׁנִּמְצָא אֵיזָה הִרְהוּר תִּשׁוּבָה הוּא נִלְקַח מִמֶּנִּי! " וּוְאוֹ אֶ הִרְהוּר תִּשׁוּבָה נֶעֱמַט זֵיךְ דָּאָם פּוֹן מִיר" ! וְכוּ'. וְאֲנָשִׁי-שְׁלוֹמֵנוּ אָמְרוּ: שְׁזָה מִיִּסְדַּעַל פִּי הַמְּבֹאֵר בְּלִיקוֹטִי-מוֹהֲרַנְ"ת תּוֹרָה רפ"ב, מַעֲנִין הַשְּׁלִיחַ-צְבוּר הַמְּלַקֵּט אֶת הַנְּקֻדּוֹת טוֹבוֹת מִכָּל אֶחָד מִחַצְבוּר, וְעַל-יְדֵי-זֶה מַעֲלָה אוֹתָם בְּאַמֶּת לְכַף זְכוּת, שְׁזָה בְּחִינַת הַהִרְהוּר תִּשׁוּבָה שֶׁבָּא לְכָל אֶחָד: (- שִׁישׁ"ק ח"ב, סעיף מ"ט).

בְּשִׁפְטֵי רַבֵּנוּ אֶת הַתּוֹרָה "אֲזַמְרָה לְאַלְכִי בְּעוֹדִי" שֶׁבְּלִיקוֹטִי מוֹהֲרַנְ"ת סִימָן רפ"ב לְפָנֵי מוֹהֲרַנְ"ת וְרַבִּי נִפְתְּלִי בַּעַת שֶׁרַדְפוּ אַחֲרָיו בְּנִסְיָנוֹ לְלַעֲמִפְרָג, בְּמִסְפֵּר בְּמִסְפֵּר יְמֵי מוֹהֲרַנְ"ת (סִימָן כ"ו) וּבִמְסַפֵּר "חִי-מוֹהֲרַנְ"ת (סִימָן ל"ג) הַנּוֹכְרִים לְעִיל, וּמִסְפֵּר שֶׁם שֶׁלְּפָנֵי אֲמִירַתוֹ אֶת הַתּוֹרָה שֶׁאַלֵּם מַה הֵם רוֹצִים, שְׁיִכְרְכֶם אוֹ שִׁיאֲמַר לָהֶם תּוֹרָה, וְעָנָה מוֹהֲרַנְ"ת וְאָמַר: שֶׁבְּרַכָּה יְבָרְכֶם בְּשִׁיחֻזּוֹר אִם-יִרְצֶה-הַשֵּׁם מְנַסִּיעֵתוֹ, וְעַתָּה יֵאמַר לָהֶם תּוֹרָה וְכוּ', עֵינֵי שָׁם. בְּשִׁפְטֵי רַבֵּנוּ אֶת אֲמִירַת הַתּוֹרָה בְּרַכָּה וְאָמַר לָהֶם "שִׁתְּאָרְיֶכוּ יָמִים", כִּי עַל יְדִכֶם אֲמִירַתִּי אֶת הַתּוֹרָה הַזֹּאת, "לֵאנֹג לְעַבְדְּךָ זֶלְטָ אִיר וְוִיל דּוֹרְךָ אֵיךְ הָאֵב אֵיךְ גִּזְאָגֵט דֵּי תּוֹרָה". וְהָיוּ אֲנָשִׁי-שְׁלוֹמֵנוּ מִתְמַיְהִים עֲצָמָם עַל סְפוּר זֶה, כִּי הֵלֵא מוֹהֲרַנְ"ת לֹא הֵאָרִיךְ יָמִים, כִּי הָיוּ יָמָיו רַק שְׁשִׁים וְחֲמִשׁ שָׁנִים בְּיָדוּעַ. וְאָמְרוּ שֶׁלְּפִי הוֹלִיזוּ הַקִּשָּׁה שֶׁכָּבַל מִחֻלֵּי הַמַּעֲוִים בְּיָדוּעַ הָרִי הֵאָרִיךְ יָמִים: (- שִׁישׁ"ק ח"ב, סעיף רי"ז; וכו"ה בח"ג סעיף תקמ"ז דלהלן בשם ראבר"ג).

בְּיָדוּעַ, גָּרַב רַבֵּנוּ אֶת הָאֲפִיקוֹרְסִים שֶׁבְּאוּמָאן וְכוּ'. הֵם הָיוּ בְּאֵלָה אֲפִיקוֹרְסִים גְּדוֹלִים, וְאָפְלוּ הָרַב הַקְּדוֹשׁ רַבִּי לְוִי יִצְחָק מִבְּאֲרֵיטְשׁוּב וְכָר-צִדִּיק-לְכַרְכָּה, בְּשַׁחֲפִין הָיָה לְהַשְׁאֵר לְדוֹר בְּאוּמָאן בַּעַת שֶׁבְּקָר בָּהּ, בְּשִׁבְאוֹ אֵלָיו הָאֲפִיקוֹרְסִים לְתַהוֹת עַל קִנְקֵנוּ, לֹא רָצָה לְהַבִּיט בְּפָנֵיהֶם כָּלֵל, וְסַבֵּב אֶת פָּנָיו לְבָלִי לְהַסְתַּכֵּל בְּפָנֵיהֶם, אִם-עַל-פִּי שֶׁהָיָה אוֹהֵב יִשְׂרָאֵל וּבַעַל מְלִיץ יִשְׂרָאֵל, בְּיָדוּעַ, וְאִם-עַל-פִּי-כֵן הוֹצִיאָם רַבֵּנוּ מִמַּעֲוִתָם, עַד שֶׁנִּחַפְּכוּ לְמֵאֲמִינִים וְכִשְׂרִים: (- שִׁישׁ"ק ח"ב, סעיף רמ"ח).

בְּשִׁשְׁהָה מוֹהֲרַנְ"ת בְּבִרְאֵד עִם רַבִּי נַחֲמָן מְטוּלְטְשִׁין, לְמַד מוֹהֲרַנְ"ת לְפָנֵי הָעוֹלָם אֶת הַתּוֹרָה "אֲזַמְרָה" (שֶׁבְּלִיקוֹטִי-מוֹהֲרַנְ"ת ח"א, סִימָן רפ"ב) בְּהַתְּלַחֲבוֹת. וְשָׁמַע מוֹהֲרַנְ"ת אֵיךְ שֶׁאֲמַר רַבִּי נַחֲמָן מְטוּלְטְשִׁין בְּלַחֵשׁ לְעֲצָמוֹ עַל הַדְּבָרִים הַנִּזְכָּרִים בְּפָנֵי הַתּוֹרָה: "בְּוֹדֵאִי! בְּוֹדֵאִי! בְּהַתְּכַוֵּנוֹ, שֶׁשְׁשׁוּט וְנִכּוֹן הַדְּבָר הַנִּלְמַד מִתּוֹרָה זוֹ. פָּנָה אֵלָיו מוֹהֲרַנְ"ת וְאָמַר: "אֲזוּי אֲזוּי", כָּךְ, כָּךְ, רַבִּי נַחֲמָן! וְכִי שְׁשׁוּט הַדְּבָר, כִּמְהָ אֲנָשִׁים כְּכָר קָרְבַת לְשֵׁם יִתְבָּרָךְ עַל-יְדֵי תּוֹרָה זוֹ, כְּאוֹמַר, שֶׁנִּמְצָאִים עֲצוֹת עֲמֻקוֹת בְּדְבָרֵי רַבֵּנוּ בְּתוֹרָה זוֹ, שֶׁאֲפֶשֶׁר לְקָרֵב עַל יָדָם אֶת כָּל יִשְׂרָאֵל לְאַבְיָהָם שֶׁבְּשָׁמַיִם: (- שִׁישׁ"ק ח"ב, סעיף תקכ"ז; וע"ע לְעִיל מְשִׁישׁ"ק ח"א, סעיף ש"צ).

הזהירנו הוא זכרוננו-לבִּרְכָה בְּפִרוּשׁ, לִילָךְ עִם הַתּוֹרָה "אֲזַמְרָה לְאַלְקֵי בְּעוֹדֵי" (ליקו"מ סימן רפב), וְהָפָה בְּיָדוֹ הַקְדוּשָׁה בְּתִשׁוּקָה נִפְלְאָה שָׂרְצוֹנוֹ חֹזֵק בְּזֶה: (- עֲלִים לְתַרוּפָה, מִכְתָּב רַע"ט; מוּבָא בְּשִׁישׁ"ק ח"ג, סְעִיף כ"ט).

בְּשִׁשָּׁלוֹ פַעַם כְּפָה מְאֻנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ [אֵת רַבֵּי אֲבָרְהָם בְּרַבֵּי נַחֲמָן מְטוּלְטְשִׁין]: הֲרֵי רַבְּנוּ זְכָרֵנוּ- לְבִרְכָה הַבְּטִיחַ לְמוֹהֲרַנְ"ת וְלְרַבֵּי נִפְתָּלִי בְּנִסְעוֹ לְלַעַמְפֶּרְגַּן שִׁיזְכוּ לְאַרְיִכוֹת יָמִים. "לֹאֲנִי לְעַבְדְּךָ זֹאֲלָמְנוּ", וְהִיכֵן הוּא אַרְיִכוֹת יָמִים שֶׁל מוֹהֲרַנְ"ת? כִּי חַי פִּידוּעַ רַק שִׁשִּׁים וְחִמֶּשׁ שָׁנִים. אָמַר לָהֶם כִּי אֲכֵן זָכָה לָזֶה, כִּי לְפִי הַחֹלִי מֵעִים הַקְּשָׁה שֶׁהִיָּה לְמוֹהֲרַנְ"ת מִשָּׁדָּה שָׁנִים קִדְּם הַסְּתַלְקוֹתוֹ, הֲרֵי שִׁשִּׁים וְחִמֶּשׁ שָׁנֹת חִיּוֹ אֲכֵן נִחְשְׁבוֹת לְאַרְיִכוֹת יָמִים: (- שִׁישׁ"ק ח"ג, סְעִיף תַּקְמ"ז; וּכ"ה בַּח"ב, סְעִיף רִי"ז דְלַעִיל).

הִיָּה אֹמֵר רַבֵּי לְוִי יִצְחָק בְּנֵדֵר זְכָרֵנוּ-לְבִרְכָה שֶׁעָקַר עֲנִין הַנְּקֻדָּה טוֹבָה שֶׁדָּבַר עָלֶיהָ רַבְּנוּ זְכָרֵנוּ- לְבִרְכָה (בְּלִקוּטֵי מוֹהֲרַנְ"ת ח"א, סִימָן רַפ"ב). עַל פִּי הַפְּתוּב (תְּהִלִּים לז, ו): "וְעוֹד מְעַט וְאִין רְשַׁע, וְהַתְּבוֹנָתָה עַל מְקוֹמוֹ וְאִינְנוּ" - עָקַר עֲנִין ה'מְעַט' וְה'עוֹד מְעַט' סוֹבֵב וְהוֹלֵךְ עַל הַזְּמַן הַרְגָּעִים וְהַשְּׁעוֹת הַיְקָרִים מְכַל, וְהִינוּ שִׁישִׁתְּדֵל הָאָדָם בְּאִיזָה מְצַב שֶׁנִּמְצָא בּוֹ, לְנִצְלוֹ לְתוֹרָה וְלַתְּפִלָּה וְלַמְצוֹת וּמְעֻשִׁים-טוֹבִים - אִף מְעַט קָטַ, וְכֵן עוֹד מְעַט וְעוֹד מְעַט קָטַ, עַד שִׁיתְּבוֹנֵן עַל מְקוֹמוֹ וְיִרְאֶה שֶׁנִּהְפָּךְ לְאָדָם אַחֵר לְגַמְרֵי לְגַמְרֵי: (- שִׁישׁ"ק ח"ו, סְעִיף רַע"ז).

לְעֲנִין הַמְּבַאֵר בְּתוֹרָה רַפ"ב מְעַנֵּן הַנְּקֻדוֹת וּזְכוּיֹת הַטּוֹבוֹת שֵׁישׁ בְּכָל אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל. אָמְרוּ אַנְשֵׁי- שְׁלוֹמֵנוּ: כָּל עָקַר הַהִשְׁתַּדְּלוֹת בְּרַבּוּי עֲשִׂיתָ הַטּוֹב שֶׁעוֹשֶׂה הָאָדָם בְּכָל פַּעַם, תְּלוּי וְעוֹמֵד לְפִי הַחֲשִׁיבוֹת שֶׁמְחַשִּׁיב אֵת הַנְּקֻדָּה טוֹבָה, שֶׁכָּל מִה שֶׁנִּחְשֵׁב אֲצִלוֹ יוֹתֵר וְיוֹתֵר הַנְּקֻדָּה טוֹבָה אִף הַקְּטָנָה בְּיוֹתֵר כֵּן חוֹזֵר עַל עֲשִׂיתָהּ יוֹתֵר וְיוֹתֵר, וְכָל מִה שֶׁעוֹשֶׂה וּמְשַׁתְּדֵל יוֹתֵר מִתְּרַבָּה וּמְתַגְדֵּל אֲצִלוֹ הַנְּקֻדָּה טוֹבָה יוֹתֵר וְיוֹתֵר וְלַחוּט אַחֵר עֲשִׂיתָהּ שׁוּב וְשׁוּב וְחוֹזֵר חֲלִילָה: (- שֵׁם שֵׁם, סְעִיף רַע"ח).

עַל הַמְּבַאֵר בְּתוֹרָה רַפ"ב מְעַנֵּן לְמוֹד זְכוּת שֶׁמְלַמֵּד עַל הַרְשַׁע שֶׁעַל-יְדֵי-זֶה מְעַלְהוֹ בְּאַמְתָּ לְכַף זְכוּת וְכוּ', עֵינֵן שֵׁם. אָמְרוּ אַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ: שְׂאִין הַכּוֹנֵה דוֹקָא פְּשַׁהֲרֶשַׁע לְפָנֵינוּ וּמְדַבֵּר עִמוֹ, אֵלֵא עֲנִין זֶה נַעֲשֶׂה גַם בְּאִפְּן כְּלָלִי, שֶׁבְּזֶה שְׂאֵנוּ מְלַמְדִים זְכוּת עַל הַרְשָׁעִים שֶׁבְּכָלִיּוֹת יִשְׂרָאֵל, בְּזֶה אָנוּ כְּבָר מְעַלִּים אוֹתָם מִמְּדַרְגָּתָם, וּמְחַמֵּת כֵּן וְלִסְבָּה זֶה נִכְנָסִים בָּהֶם הַרְהוּרֵי תְּשׁוּבָה לְצִאת מִמְּדַרְגָּתָם הַפְּחוּתָה וְהַשְּׁפָלָה:

מאמר אומרא לאלקי בעודי

מספה"ק לקוטי מוהר"ן

כסלו תשע"א

זמן אמירת התורה

תורה זו נאמרה בשמיני עשרת שנת תקסח חליה
הראשון צעת נסיעתו ללבוז וחליה השני צלך
כשיאל מקראסנע ללעמזערג

הקדמה

תורה זו היא יסוד בברסלב וכמה פעמים חוזר רבינו ללכת עם אומרא כדי להנצל מהיאוש ועצבות
ולתחזק ולקיים המצוה הגדולה להיות בשמחה תמיד.

סיכום

תורה זו מתחלקת לכמה חלקים
ראשית מבאר בה החיוב לדון כל אחד מישראל אפילו רשע גמור לכף זכו כי בזה מחזירו בתשובה
חלק ב' מבאר שכל אחד צריך גם בעצמו למצא נקודה טובה כדי להעלות את עצמו מהיאוש ועצבות
לשמחה
חלק ג' מבאר שזה סוד הניגון המבואר בתורה נד
חלק ד' מבאר שזה סוד שליח ציבור שמעלה לשכינה את תפלת הצבור וצריך להיות טוב עין יודע נגן וגם
בבחי' שרש לנפשותם כדי שנפשותם יהיו תאבים להכלל בו.
חלק ה' מבאר סוד הרועים הבונים משכון לו ית' בארץ שממנו מקבלים התינוקות של בית רבן את הבל פיהם
שאין בו חטא וע"כ הם בעצמם נעשים משכון לו ית' בארץ/א.

לדון לכף זכות וללמד זכות

יסוד התורה כאן הוא החיוב ללמד זכות על רשע היא קושיא מפורסמת על המבואר בספר המדות עפ"י גמ'
בסנהדרין כו. שהמלמד זכות על רשע נקרא בעצמו רשע.
וראשית אולי אפשר לחלק בין לימוד זכות לבין לדון לכף זכות כי דין הוא מניה וביה בין שני צדדים בין רע
וטוב, שצריך להכריע לצד הטוב הקיים. אבל לימוד זכות הוא שבא לפני מציאות שנראית רעה ואני מביא
סברא מבחין לומר שהמציאות כאן היא אחרת מהנראה לעין/ב.

הלימוד מהתוכחה שאינה כראוי על השבח הראוי

עוד בעיון בתורה זו כיצד מועיל הדין לכף זכות להביא את הזולת לתשובה כיון שרבינו לא מבאר את
עומק העניין נראה ללמוד ממקום אחר כגון מתורה ח' תנינא שתוכחה שאינה כראוי כיון שמדבר מזהרע של
חבירו מחליש נשמתו ומתעלה שדיעת ההפכים אחת יש ללמוד משם לכאן שגם להפך כשמדבר ומשבח
איזה מעשה טוב של אדם ואפילו מעשה שעשה בעבר הרחוק מחזק את נשמתו ונותן לו כוחות להתמודד
עם היצירה ואזי אם אחר שתעשה כן תתבונן היטב באותו מקום של חוב שראית בו את אותו אדם תגלה
שהוא כבר לא שם כי עלה משם.

היסוד הזה ששבח נותן כח לאדם שמשבחים אותו ומוציא מפנימיותו טוב שנעלם מבואר גם בתורה לו אות
ז' על מאמחז"ל הזהרו בבני עניים שמהם תצא תורה שהכבוד מוציא את התורה החבויה אצלם. עוד גם
עיון סוף תורה קכו בכל מקום ששפחו החכמים את רבי שמעון בן יוחאי על שגלה להם סוד נפלא תמצא
שאחר כך אמר להם עוד חדושי תורה:

ואם זה היסוד בתורה זו ממילא אין מקום לקושיא הנ"ל שאסור ללמד זכות על רשע שהרי כאן לא דנים
כלל על מעשה רע הנראה לפנינו. ואדרבה על מצבו הנראה לפנינו אנו מכנים אותו רשע, רק אנו דנים

* בפנים ביארנו כי ציור המשכן ובפרט שני הכרובים שעל הכפורת שעל הארון מושך אליו קדושה (כמבואר בתורה ע') עליונה כזו
שרק בהבל של תינוקות שאין בו חטא יכול להתלבש והצדיק הרועה אותם מעלה הבלם למין נוקבין וע"ז מוריד קדושה עוד אל
המשכן שממנו יוצא הדבור מבין שני הכרובים. ונמצא ג' דברים גורמים לקדושת הקב"ה להתמשכן למטה ולכן כשגוברים העוונות אזי
הם נעשים משכון אצלו לכן תחילה חרב המשכן ללכות חמתו בעצים ואבנים וכשאין משכון אזי הצדיקים וכשאין צדיקים אזי
התינוקות הנ"ל כמבואר בשבת.

ב ועיון תורה נה שלימוד זכות נקרא סילוק המשפט ולא משפט אבל לדון לכף זכות הוא לשון דין ומשפט. וכן הוא לשון המשנה
בסנהדרין שיכול אחד מהתלמידים לומר יש לי ללמד זכות אבל דין לא יכול לומר לשון זה. כי לימוד זכות הוא שטוען על המציאות
שהיא לא כמו שהובאה לפני הדיינים אבל דין הוא רק במה שהובא לפניהם.

שיכול לצאת מזה, והדין המבואר כאן אינו, במעשה שבהווה אלא על איזה מעשה אפילו מהעבר הרחוק, כמבואר בדברי רבנו כאן, רק שעליו אין לנו ספק שהוא טוב.¹

יהודי רשע?

עוד יש להעיר כאן על לשון תחלת התורה "אפילו רשע גמור" דמשמע כביכול יש היתר לקרא ליהודי רשע. ועיין זהר משפטים קכב. שמחמיר בזה מאד ורק מתיר לומר שהוא כרשע/ו. ועיין חיי מוהר"ן סימן לד אחד שאל עצה להתמדת הלימוד וא"ל שלא ידבר רע על שום יהודי ושאל אותו ואם רואים שהוא רשע גמור וגער בו רבינו איך אתה אומר על אחד מישראל שהוא רשע גמור הלא נמצא בו בודאי לכל הפחות נקודה טוב וכו' והזכיר תורה רפב וכו'. לכאורה צ"ע האם התשובה מעין השאלה. ונראה כוונת רבינו כיון שמדובר כאן בהיתר לדבר עליו ולהזכיר מעשיו הרעים לכן גער בו רבינו, לא מפני שעכשיו אינו רשע אלא שאעפ"כ אסור לדבר עליו, כי בזה את המחליש ומפיל אותו יותר, בזמן שאתה יכול לחפש בו טוב ולהעלות אותו לזכות. וצ"ל שגם לשון הנ"ל שבתחילת התורה הו"ו "אפילו רשע גמור" הכוונה כפשוטו שבאמת הוא רשע, אלא שאסור לדון אותו כרשע גמור שאין בו טוב. כי צריך להשתדל להעלות אותו ממקום הרשע.

עוד ביסוד הזה שאין יהודי שכולו רע בלא שום טוב, עיין תורה פב תנינא [דף לח:]: כיצד משה רבנו קישר עצמו אפילו לפחות שבפחותים בישראל עד כדי מסירות נפש דהיינו לאלוקות שמצא בו כי מלכותו בכל משלה ואפילו בעשרה כתרי דמסאבותא יש אלוקות שמחיה אותו. הביאור כי בוודאי משה רבינו שכולו טוב והוא הדעת (דהיינו עצם מדת החיבור לקדושה) אין לו התקשרות אלא לאלוקות, א"כ איך יכול שיהיה לו התקשרות לפחות שבישראל. ואין לומר מצד שפלותו וענוותנותו המבואר במדרש (אבות דר"נ ט' ב') שהחזיק עצמו שפל אפילו מהמצורע ומנוגע הגרוע ביותר, (ואיתא בספר יצירה אין למטה מנגע) כי כאמור זה לא שייך אצלו אלא אם יש שם אלוקות כי למשה רבנו אין שום חיבור אחר אלא להקב"ה, אלא מוכרח שגם אצל הפחות שבישראל מצא את הקב"ה.

עוד עיין תורה פ' אפילו קל שבישראל היה מרוצה למות על קדוש ה' ולא להמיר דתו ועיין רמב"ם גיטין ב' כ' כופין אותו עד שיאמר רוצה אני והגט כשר אע"פ שגט שאינו מרצון הבעל אינו גט ומבאר הרמב"ם כי פנמיות רצונו של ישראל לעשות רצון הש"י אלא שיצאו מונע וע"י המלכות מסירים המונע ומתגלה רצונו הפנימי/ו.²

וכן שמענו הרבה ספורים על יהודים שנתרחקו ועל תנוקות שנשבו שכשראו את המוות מול הפנים צעקו אליו ית' אפילו כאלה שמעולם לא התחנכו לזה אלא מנקודה פנימית חבויה יצא להם הצעקה הו"ו אליו ית'. ושמעתי מעניין זה רמז לזה במשנה כלים כל שבים טהור ואלה שחיים בים וביבשה מה דינם ומבואר שאם בשעת פחד בורחם לים הם טהורים ואם ליבשה הם טמאים, והכני נמי מי שצועק אליו בשעת צרה סימן שיש בו נקודה קדושה חלק אלוק ואליו הוא שייך, וסופו להיות טהור.

ואפילו יאמר לך בעל רוח הקודש שפלוני ישראל רשע גמור עיין מעשה מחוקיהו המלך שלא רצה להנשא כי ידע שיצא ממנו רשע ולבסוף לקח את חפציבה בת הנביא ישעיהו ונולד מנשה שהרשיע מאד, ובסוף ימיו חזר בתשובה שלימה ואת זה חזקיהו לא ראה ברוח הקדש.

ועיין לק"ה ברכות ראייה ד' ד' שם מוהר"ן מבאר את העניין המבואר כאן שצריך לדון אפילו רשע לכף זכות לא כהיכי תמצי להחזירו בתשובה אלא כדי שכל ישראל יהיו באחדות מחוייב למצא נקודה טובה בכל אחד כדי שיהיה לו איזה נקודת אחיזה בטוב אפילו אצל רשע גמור שעל ידה יוכל גם עמו להיות בהתקשרות, והיינו הנ"ל בתורה פב תנינא שכך עשה משה רבינו.

עוד ראיתי מקשים דאיתא בשבת לג. אסכרה באה לעולם על לשון הרע. שנאמר תהלים (סג יב) ...כי יסכר דוברי שקר. מבואר שלשון הרע נקרא שקר. וקשה מהמבואר הדיטב בחפץ חיים שלשון הרע הוא רק אמת ואילו שקר נקרא הוצא שם רע או הוצאת דיבה או הבאת דיבה. ונ"ל פשוט שכוונת הגמ' כפשוטו שבאמת

¹ כשאנו דנים בזולת אין אנו יודעים באמת אם מעשהו היה שלם בלי פניות אבל אנו דנים לפי ראות עינינו (כחז"ל אין לו לדיין אלא מה שראות עיניו) העיקר לשבח אותו על מעשה טוב כנ"ל. וגם לא מפני שיש חיוב ללמד עליו זכות שהרי מדובר אפילו ברשע שחשוד על כל עבירה. אעפ"כ אנו מוצאים בו איזה דבר טוב שעשה אפילו אם יש אפשרות שעשה אותו עם פניות, כך נראה ממה שרבינו לא מדבר מגנות הפניות אלא לקמן כשדן את עצמו.

² עוד עיין בזה מדבר קדמות להחיד"א מערכת כ' אות יט

³ ועיין ר' צדוק הכהן בספר פרי צדיק מאמר קדושת שבת - מאמר ד ופלאג עלי (שאמר יצחק להקב"ה) היינו מצד שהם בניו ושרשם ממנו והוא כבר השתדל בכח הבחירה להיות מצד עצמו בוחר בטוב ועל כן גם הם כן אף שלמראה עין אין כך. על האמת במעמקי הלב כל בחירתם רק לטוב וכמו שאמרו (ברכות יז.) גלוי וידוע שרצונו לעשות כו', וכמו שכתב הרמב"ם בהלכות גירושין (ב' כ') דעל כן מהני כופין עד שיאמר רוצה אני, דמה שאומר דינו רוצה הוא רק משפה ולחוץ שיצרו אנסו ולא מעומק לבו באמת וכשהוכה ותשש יצרו אומר האמת. וזהו מצד שאנו מורע יצחק שזכה להיות גבור הכובש את יצרו. ועל ידי זה ביער וגירש כח היצר בשורש ועומק הלב רק עומד בחוץ וסביב רשעים יתהלכון כקוצים הסובבים את השושנה. וכמו שאמרו (סנהדרין מד.) אף על פי שחטא ישראל דאסא דקאי בני הוצא אסא שמיה דהחטאים כהוצא סביב האסא ולא בשורש. וזהו מצד שרשינו מיצחק וזהו הפלאג עלי דמצדו מבורר שאינו מעצם לבם. וכי תימא כולו עלי הא קריבת נפשי רוצה לומר דעל ידי זה נעשה ממרכבה ממש והרי הם בני אל חי גם כן כנ"ל:

כל לשון הרע על ישראל אפילו שאמר עובדות שנעשו באמת אבל מה שאמר זאת באופן שנדמה שזה שעשה זאת הוא רע זה בוודאי שקר כי ישראל כולם צדיקים וכל רע שנראה בהם הוא חיצונית בלבד ועל כן בצדק תשפוט עמיתך היינו לימוד זכות שאע"פ שהוא משפט צדק צריך להטות לזכות כי זו האמת באמת¹.

עוד עיין סנהדרין צב: ו' שהמתים שהחיה יחזקאל בבקעת דורה יש אורמים שהיו רשעים גמורים בלא לכלולכית מצווה כלל ואעפ"כ כמו בתחיית המתים כיון שלא כפרו בה ועי"ש מהרש"א שהכוונה שיש להם תקנה ע"י הגהנם ולכאורה קשה מה יש בהם שיקום אבל לפי הנ"ל פשוט שכל העבירות שבעולם אצל יהודי הם חיצוניות ובשרשו הוא רק טוב לכן יש תקנה אפילו למי שנדמה לרשע הגדול ביותר.

מי יכול לדון רשע גמור

העניין הזה לדון לזכות רשע גמור צ"ע. ואע"פ שחילקנו לעיל בין ללמד לדון, נ"ל שזו משמעות דברי רבינו אבל בספרים אחרים ראיתי שלא חילקו בזה כלל, כגון רבינו יונה בשערי תשובה והחפץ חיים שהביאו בהלכות לשה"ר וכן בבעש"ט עה"ת.

ועיין חפץ חיים שם שכתב שדברי רבינו יונה שאפילו בינוני א"צ לדון לזכות בדבר שלא נראה בו ספק וכ"ד החשוד בדבר שאסור לדון לכף זכות באותו דבר, הם מצד הדין אבל מדה טובה לדון לזכות תמיד².

אבל עיין בעש"ט עה"ת³ שהיה אומר, צדיק קטן אוהב רשעים קטנים⁴, וצדיק גדול אוהב רשעים גדולים, אבל משיח יהיה אוהב ומלמד זכות אפילו על רשעים גמורים, (ועי"ז יחזרו בתשובה ועי"ז יהיו נגאלים) וכל מי שמלמד זכות על כל הברואים הוא מבחינת משיח כו' ע"ש. אבל עיין שם בפרשת קדושים אות ג' משמע שלבעש"ט רק על עובר לתאבון יש חיוב ללמד זכות ואם אפשר לדייק משיחה לשיחה אולי אפ"ל לומר כדבריו בעצמו הנ"ל שזה החילוק בין רשע לרשע גמור שזה לתאבון וזה להכעיס וממילא גם זה החילוק בין צדיק גדול דהיינו כהבעש"ט למשיח ולפ"ז רבינו שאמר על עצמו שזכה למדרגת משיח לכן ציווה לדון לזכות אפילו רשע גמור דמשמע אפילו להכעיס.

הנידון כאן ביחס לתורה נד

יסוד חשוב שבה הוא סוד הניגון דהיינו לברר טוב מרע שהוא בחי' לדון לכף זכות, מבואר כאן שהוא נלקח מתורה נד (שנאמרה ג' שנים קודם לתורה זו) אבל עי"ש היטב ששם הרואה רע אצל חבירו זה הפגם בעצמו⁵ פגם העינים בחי' רע עין ושם עוסקת התורה כיצד לתקן את עצמי בזה, דהיינו את המדמה. אבל כאן, שמלכתחילה מכנה את האדם שבא לדון בו כרשע, מבואר שלא דנים כאן איך לתקן את עצמי אלא

¹ ולכן כל כך החמירה תורה בלשון הרע עיין פסחים קיח. ואמר רב ששת משום ר"א בן עזריה כל המספר לשון הרע וכל המקבל לשון הרע וכל המעיד עדות שקר בחבירו ראוי להשליכו לכלבים שנאמר (שמות כב-ל) לכלב תשליכון אותו וכתוב בתריה (שמות כג-א) לא תשא שמע שוא וקרי ביה לא תשיא

ועיין ערכין טו:-- אמר ר' יוחנן משום ר' יוסי בן זימרא כל המספר לשון הרע כאילו כפר בעיקר ואמר ר' יוסי בן זימרא כל המספר לשון הרע נגעים באים עליו וכו' ...

ואמר ריש לקיש כל המספר לשון הרע מגדיל עונות עד לשמים

אמר רב חסדא אמר מר עוקבא כל המספר לשון הרע ראוי לסקלו באבן

ואמר רב חסדא אמר מר עוקבא כל המספר לשון הרע אמר הקב"ה אין אני יכולין לדור בעולם

אמר רבי חמא בר' חנינא מה תקנתו של מספרי לשון הרע וכו'.... רבי אחא ברבי חנינא אומר סיפר אין לו תקנה שכבר כרתו דוד

ברוח הקדש שנאמר (תהילים יב-ד) יכרת ה' כל שפתי חלקות לשון מדברת גדולות אלא מה תקנתו שלא יבא לידי לשון הרע אם

תלמיד חכם הוא יעסוק בתורה ואם ע"ה הוא ישפיל דעתו שנאמר וסלף בה שבר רוח

תנא דבי רבי ישמעאל כל המספר לשון הרע מגדיל עונות כנגד שלש עבירות עבודת כוכבים וגילוי עריות ושפיכות דמים

² סנהדרין צב: בסוגית מי היו המתים שהחיה יחזקאל הנביא בבקעת דורה כמובא בחזון העצמות היבשות - ושתי דעות אחרונות שם

שהיו רשעים גמורים ורק שלא כפרו בתחית המתים ורצה להראות שאפילו כאלה יקומו בתחיה כדי לחזק את אותם מירשאל

שהתיישאו וסברו שבגללל חטאיהם לא יקומו

רבי יצחק נפחא אמר: אלו בני אדם שחיפו את ההיכל כולו שקצים ורמשים [שהיו מציידין צלמים על קירות ההיכל]. שנאמר: "ואבוא

ואראה והנה כל תבנית רמש ובהמה שקץ וכל גלולי בית ישראל מחקה על הקיר סביב וגו'"

ועי"ש בן יהוידע - היינו שאפילו מחשבה טובה אין עוברת בהם באקראי.

ועיין שם מהרש"א - אלו לא כפרו בתחית המתים, אלא חשבו שאינם ראויין לכך כיון שאין בהם לחלוחית מצוה. לכן חיו, לסימן להם,

שאף הם יחיו לעתיד, אחר שיהיו נדונין בגיהנם.

ועי"ש בן יהוידע - והטעם שחיו, כדי להראות לנבוכדנצר וסייעתו, שאפילו הרעים שבישראל יש להם תקנה, וחשובים הם לפני

הקדוש ברוך הוא, ועל כן יהיו נבהלים, ותאחזם רעד. וכתוב התם: "והעבירני עליהם סביב סביב". והיינו, שעל אותם אנשים שחיפו

את ההיכל, שכתוב עליהם לשון "סביב", עבר עליהם יחזקאל להחיותם.

³ עי"ש אבל בפשטות זה צ"ע כיון שלא מחלק בין לדון ללמד א"כ איך אפשר שזו מדה טובה הרי נקרא רשע כנ"ל.

⁴ בראשית קכא בבאר מים חיים שם אות ק' בשם מדרש פנחס בשם רבי גדליה מליניץ בשם רבו המוכיח (רבי יעקב יוסף מפולנא

תלמיד הבעש"ט) שמתמא שמע זאת ממנו. כך כתב שם

⁵ אגב למדנו שמי שגם רשע קטן לא אוהב ואין לו לימוד זכות עליו אינו נכנס כלל בגדר צדיק. וכ"ש מי שאין לו לימוד זכות על אדם

כשר או על צדיק שהוא כבר חוזר להיות בגדר הרשע הנ"ל.

⁶ עי"ש לק"ה בכור בהמה טהורה ב' ג' שנקרא בעל מום שאינו יכול לנגן כיון שהכלי שלו פגום שהרי כל הפוסל במומו פוסל.

איך לתקן את זולתי, דהיינו כיצד אני מעלה אותו מרשעותו ומחזיר אותו בתשובה. ובהמשך התורה באותו אופן עובר לדון גם כל אחד על עצמו שיכול להעלות את עצמו מכף חוב לזכות באותו אופן של לדון לכף זכות ולא כמו שם בתורה נד ע"י תיקון המדמה והמידות רעות.

והטעם לזה שגם כשעוסק בכל אדם כלפי עצמו לא עוסק בתיקון המדות והמדמה, נ"ל, כי כאן עוסק בשלב שקודם התשובה, כי כאן מדבר מאדם שנפל לעצבות ולא מוצא בעצמו טוב ולא מוצא דבר להאחז בו כדי לצאת מעצבותו, אליו פונה רבינו בעצה כיצד להביא את עצמו להתחזק ולרצות לשוב, וכיצד לתת לעצמו כוחות לשוב ורק אח"כ על קרקע זו אפשר ללמד אותו את המבואר שם בתורה נד בעניין תיקון המידות והמדמה עד לזיכרון עוה"ב והשגות עוה"ב.

חלק ב' של התורה

בו מדבר רבינו כיצד אדם יכול וצריך מניה וביה להוציא את עצמו מכף חוב של העצבות שהיא סט"א לכף זכות שהיא השמחה.

את החידוש הזה לא מצאתי בבעש"ט ואולי אפ"ל שזה חדוש של רבינו ובאמת אם אותו צדיק גדול שנפל לעצבות (חי"מ סה) היה יודע מעצה זו לא היה נופל כל כך. דהיינו שאע"פ הבעש"ט דיבר על זה שאפילו על רשע גמור צריך ללמד זכות וכנ"ל. כל זה לגבי אחר אבל לגבי עצמו לא דיבר. והטעם נ"ל כי כפי שנבאר לקמן שכלפי גדולת הש"י באמת צריך להצטער מאד על כל חוסר שלימות בעבודתו ית'.

הגשר הצר שבין הצער על החוסר שלימות לשמחה מהנקודה טובה

להבין עומק החידוש בעיצה של אומרא הוא עניין כללי יותר ששייך לסוד הגשר צר/י² דהיינו לבאר כיצד קורה שצדיק כל כך גדול יכול ליפול עד לעצבות שהיא סט"א ועד שלא רואה טוב שזה ממש הפך כל מהותו של צדיק, שמהותו היא טוב עין ושמחה בחי' התם השמח תמיד בחלקו.

ומאידך יש הרבה אנשים פשוטים שסוברים שהם התם שדבר עליו רבינו בספורי מעשיות ושמחים תמיד אפילו סמוך ונראה לאיזה עבירה שנפלו בה, וסוברים שזה בחי' מה שאמר רבינו/י³ שאפילו אם היה עובר עבירה גדולה היה לו התחזקות להמשיך בעבודה. אבל באמת לא קרב זה אל זה כלל.

ועיין תורה מט תנינא כיצד רבינו תופס את שני הקצוות של העניין, איך שמצד אחד באמת על כל דבר אפילו שאינו עבירה רק שאינו כרצונו ית' ראוי האדם לעונש גדול ומאידך מיד מחוק שם שהעבר אין העיקר להתחזק מכאן ולבא וכו'. נמצא מי שלא אוהו חיל ורעדה על כל נדנוד עבירה ממילא גם השמחה שלו היא במדרגה נמוכה מאד שהרי אין לו השגה בגדולת הש"י לכן בקל יכול להיות ששמחתו היא בבחי' זלוול בו ית' עד שיכול להפך לליצנות (דהיינו זלוול בדבר של קדושה).

ונראה שהטעות הזו נובעת ממה שרבינו כיון שכל כך רצה לחזק את עניין ההתחזקות בנקודות טובות שהיא עצה מחודשת שגילה לכן לא סיפר כלל על הצד השני של מטבע כיצד התם היה מצטער בהתבודדות שלו על שלא זוכה לעבוד את הקב"ה בשלימות ומדוע התפלה שלו עם ג' קצוות ולא זוכה להתפלל כראוי בשלימות לעשות מכל התפלה אחד. ורק סיפר כיצד אשתו ובני אדם מבחוץ לא הצליחו להפילו בקושיותיהם וכיצד לא היו לו שום פניות בעבודתו.

נמצא שהם שני קצוות כנ"ל וחייבים לתפוס את החבל בשני הקצוות מצד אחד לתפוס שלפי גדולתו ית' באמת ראוי להיות בצער מאד על כל נדנוד עבירה ואפילו רק חוסר השלמת איזה עבודה כראוי וכגון אותו צדיק (בחי' מוהר"ן סה) שנפל מאד מזה שלא הצליח להשלים עבודתו לילך אנא ואנא בביתו. ומאידך דייקא מהשגת גדולתו ית' אזי כיון שהוא ית' גילה דעתו ששונא את העצבות, אזי אסור להיות בעצבות, אבל בוודאי לא לחשוב שלא ראוי להיות בצער כי באמת ראוי מאד להיות בצער רק להזהר מאד שלא ליפול מזה לעצבות שהקב"ה שונא אותה.

וזה בחי' המבואר בלק"ה/י⁴ שהעיצה הזו של אומרה למצא בעצמו נקודות טובות היא מטהרת טמאים ומטמאת טהורים.

² בסוף תורה ב' בהוספות רשמנו רשימה גדולה של דברים שצריך עיון גדול למצא את הדרך הממוצעת ביניהן שרק היא הדרך הנכונה. בבחי' מה שאמר רבינו בתורה מד תנינא שהעולם הזה הוא גשר צר מאד.

³ חיי מוהר"ן - אות תנג אָמֶר, כְּמוֹ שְׁאַתֶּם רוֹאִים אוֹתִי רְצוֹנִי לוֹמֵר שְׁבוּדָאֵי אַתֶּם מְחַזְקִים אוֹתִי לְצַדִּיק גָּמוּר, אָף-עַל-פִּי-כֵן אִם הָיִיתִי עוֹבֵר חֶסֶד וְשִׁלּוּם עֲבָרָה גְדוֹלָה בְּיוֹתֵר, אָף-עַל-פִּי-כֵן לֹא הָיִיתִי הַעֲבָרָה מְשַׁלֶּכֶת אוֹתִי כִּלְלֵי רַק הָיִיתִי אַחַר הַעֲבָרָה אִישׁ כְּשֶׁר כְּמוֹ קֶדֶם, רַק אַחַר-כֵּן הָיִיתִי עוֹשֶׂה תְּשׁוּבָה (הָאֵט וְיֵא אִיר זְעָהט מִיָּה אִיף זָאֵל חֶסֶד וְשִׁלּוּם עוֹבֵר זֵיין דִּיא גֶרַעסְטֶע עֲבָרָה, וְוֹאֵלְט דָּאס מִיָּה גָאָר נִיט אַרָאפּ גִּיּוֹאֲרֶפּן, אִיף וְוֹאֵלְט נָאף דְעֶם גִּיּוֹעֵן אוֹזִי אִיין עֶרְלִיכֶער יוֹד וְיֵא פֶרִיר, דְעֶר נָאף וְוֹאֵלְט אִיף תְּשׁוּבָה גִיטָאן).

⁴ ליקוטי הלכות או"ח - הלכות השכמת הבוקר הלכה א' אות יב - כי הנקודה טובה שאדם מוצא בעצמו, זה בחינת אלקות, כפיכּוּל, כי כל הטוב מאתו יתברך, כי אוריתא וישראל וקוב"ה כולא חד, נמצא כשיש בישראל איזה נקודה טובה, דהיינו איזה מצוה או דבר טוב, זה הטוב הוא אחרות גמור עמו יתברך, כי (תהלים קמ"ה) טוב ה' לכל, וכמו שכתוב (שם ל"ג), "טעמו וראו כי טוב ה'", כי כל הטוב שנמצא בכל מקום שהוא הוא הכל ממנו יתברך. וזהו (שם ב'), "כי ה' יסמכני", היינו הנקודה הטובה שאני מוצא בעצמי, שהוא בחינת אלקות בחינת טוב ה' לכל, זה הוא סומך אותי ומקיץ אותי מהשנה.

ונ"ל פשוט שאת עצם הצער על העבירה בוודאי אוהב הקב"ה מאד, אלא שצער אפילו דקדושה בקל יכול להביא לעצבות שפועלת על הלב פעולת כיווץ שמביא לכבדות ועצלות מדת יסוד העפר, שהם בחי' סט"א, לכן העצבות שנואה כל כך אצלו ית'. אבל בוודאי לא הצער על העבירה. דהיינו רק בגלל שהמצטער בקל מתלבש בו העצבות וכבידות לכן אסור לנו לעסוק בצער הזה אלא מיד לחפש רק את הטוב כדי לשמור על הרחבות לב והשמחה שהיא הפך העצלות. זה שאמר רבינו ששעה ביום כן צריך להתמרמר ולהצטער על חוסר השלמת העבודה ואי עשית רצונו ית' אלא שמוכרח לגדור זאת לזמן קצוב שלא יחליש אותו מהחיוב לשמח כל היום. וגם באותה שעה אסור ליפול לעצבות וזה החילוק בין עצבות ללב נשבר המבואר במ"א. שעצבות אבק הכעס והיא עצלות הפך הלב נשבר שהוא אדרבה נקודת אחיזה וקשר קפיצה לעשייה והתחזקות.

ונ"ל שעל כן קודם רבינו לא נתבררה סוגיא זו לעצה מעשית אלא רק היתה נעלמת אצל הצדיקים כי בוודאי כל צדיק עבר עליו הרבה כשלונות ונפל בדעתו והתחזק וא"א לחזיק מעמד בלא העיצה של אומרה אלא שצדיקים בליבם ידעו לתפוס את החבל בשני קצותיו כנ"ל ולקיים את העיצה הזו אבל לא נתברר כעיצה מעשית ללמדה לאחרים אלא ע"י רבינו. כך נ"ל וצ"ע.

עוד נקודה מה שמונע אותנו לשמוח בנקודה טובה מבואר בלק"ה ראשית הגו ג' ו' (הובא בתורת נתן רפב אות א') שמוהרנ"ת מספר מה שסיפר לו רבינו על אדם אחד שהיה קובל מאד על עכירת מעשיו ועורר אותו למצוא בעצמו נקודה טובה ע"י שאמר לו שכבר כולו רע ואין עם מי לדבר ורק אח"כ גילה לו את העצה של אומרה וצ"ע מדוע לא אמר לו רבינו מיד שילך אם אומרה ומבאר שם מוהרנ"ת שרק אחרי שאמר לו רבינו שהוא כולו רע אז הפך את ראשו להתחיל להביט על הטוב שבו. דהיינו שבתחילה ראה בו רק רע זה בהשוואה לצדיק ובאמת כך צריך כל אדם לומר מתי יגיעו מעשי למעשה האבות (כמבואר בתנא דבי אליהו רבה כה) אבל כשנפול מזה לעצבות אזי צריך להפוך את הדבר ולהשוות עצמו לרשע ולומר הרי כלפי רשע יש בי עדיין הרבה טוב ועי"ז יתחזק.

וגם שיחה זו היא ראייה להנ"ל שיש שני צדדים למטבע שהרי מוהרנ"ת קורא לזה להפוך את הראש כי לכתחילה צריך מאד לדקדק בעצמו שיוצא חובתו אבל כשזה מפיל אותו רק אז צריך להפוך את הראש ולהסתכל הפוך דהיינו רק על המעט טוב שיש במעשיו.

ג' עצות ג' מדרגות

עיינן לקמן במקומו הארכתני בהקדמה בזה לבאר מדוע נמצא בדברי רבינו ג' עצות לזה דהיינו מילי דשטותא ושלא עשני גוי ונקודת מצוה שעשה פעם. שהרי הן כל אחד בחי' אחרת ומדרגה שונה. ועוד מדוע כל כך קשה לנו לשמוח בנקודת מצווה עי"ש.

ועפ"י רוב צריך להתחיל ממילי דשטותא ואח"כ שלא עשני גוי ואח"כ להרגיל עצמו לשמוח בדברים פנימיים דהיינו בהצלחות נסתרות שרק הוא יודע מהם כדי לצאת מהסט"א המסית אל הגלוי והמפורסם שאין לו שמחה אלא בהצלחות הנגלות לעין כל. וכשיודע לשמוח בעצם הקשר הנעלם שלו עם הקב"ה גם מה שלא גלוי כלל, זו התחלת העבודה בקדושה. כי הכלל שכל מה שבפרסום הוא במדרגה נמוכה. וצריך לדעת דרכו של היצה"ר להתלבש במצוות להניח לאדם להתלהב בעבודת ה' מאד יתר על המידה ולקבל על עצמו עבודות שלא יוכל לעמוד בהם כדי שאח"כ יפיל אותו לעצבות לשם שמים כביכול כנ"ל, שהרי לפי עוצם רוממותו ית' פגמתי מאד בכבודו וכו'. לכן צריך מלכתחילה כשמתלהב ליוהר לא לקבל על עצמו יותר ממה שבכוחו להתמיד, ואם כבר התחיל ונחלש ליוהר מאד מהעצבות כנ"ל. כי העיקר להתקדם ולא לחזור לאחוריו וכו"ע ביבמות קכ"א. שנפל לים וסיפר על כל גל וגל שבא נענתי לו בראשי ואמרו חכמים מכאן אם בא הרשע וכו' דהיינו כשבא היצה"ר הרשע להפיל לעצבות בגלל איזה כשלון צריך להוריד את הראש ולהמתין שילך ולהמשיך להתקדם בעבודה"ש. כי אנו בים נגרש של עליות וירידות, כמ"ש "כל משברין וגליך עלי עברו", וכמבואר בתורה ו' וצריך בקיאות גדולה בזה, כמבואר שם העיקר לא לתת לו ליצר להחזיר אותו אחורה, אלא להתקדם ולעצור להתקדם ולעצור.

בחלק ג' של תורה זו מבאר רבינו בקיצור מאד את היסוד שלימד בתורה נד ועי"ש בהקדמה לתורה נד שכתבנו ביאור העניין באריכות.

בחלק ד' מבאר סוד השליח צבור בתפלה שעפ"י הסוד הוא המעלה את כל תפילות היחיד של הציבור ע"י שמלקט מהן את הטוב ומעלה אותו לשכינה שתתקשט בזה לפניו ית' ותקבל שפע לחלק לנו. לכן נקרא חזן לשון נבואה שהיא סוד הניגון כמבואר בתורה נד.

בחלק ה' מבאר סוד הרועים והבל של תינוקות של בית רבן וסוד המשכן עי"ש בהקדמה לדבור המתחיל ודע שיש בכל דור ודור רועה (ושם כתבתי שהוא עניין שלישי בתורה).

עד כאן ההקדמה

*

תורה רפב [טו]

דע כי צריך לדון/טו את כל אדם/יז לכף זכות [יח].

ואפילו מי שהוא רשע גמור/טו להיטו אפילו מי שכנגע הוא צולאי רשע צמטשו/כז, צריך לחפש ולמצוא/כא בו איזה מעט טוב, שבאותו/כב המעט אינו רשע [כג] שיהיה צנחי נקודה אחתה שעל ידה נוכל להוציאו מרשעו. ועל ידי זה שמוצא בו מעט טוב, ודן אותו לכף זכות/כד להיטו שעושה דין שאלע"פ שעכשו הוא רשע אבל כיון שאלתהי בו טוב כבר יס בו שני לדיים לדון צניהם וכיון שמינה טובה מרובה ומעט אור מגרס הרבה

^{טו} תורה זו נאמרה בשמיני עצרת שנת תקסח חציה הראשון בעת נסיעתו ללבוב וחציה השני בדרך כשיצא מקראסנע ללעמבערג (הי"מ נט ולג וקסו) ועיין ימי מוהרנ"ת ח"א סימן כו.

^{טז} נקט לדון ולא ללמד וכן בכל התורה כאן ולעיל בהקדמה כתבתי לחלק ביניהם. ועיין לקמן משערי תשובה שלא מחלק ביניהם וכן החפץ חיים הביאו בהלכות לשה"ר כלל ג' לא חילק. ועי"ש אות י'. ונ"ל שרבינו כן מחלק ועיין תורה נה אות ג' שלימוד זכות על הרשע נקרא סילוק המשפט.

ועיין סנהדרין כו. הובא בספר המדות הרחקת רשעים אות ו' המלמד זכות על הרשע נקרא רשע. ועיין לעיל בהקדמה התיורן. ועיין שערי תשובה לרבינו יונה שער ג' אות ריח שפסק כן להלכה לגבי החשוד על דבר אסור לדון לזכות באותו דבר (עי"ש שירא שמים חייב לדון לזכות אפילו בדבר הנראה נוטה לאיסור גמור ובבינוני יש להטות רק בספק אבל בדבר חובה ישאיר על ספק ולא יכריע אבל) במי שרוב מעשיו רע תכריע מעשיו ודבריו לכף חובה שנאמר משלי כא יב משכיל צדיק לבית רשע מסלף רשעים לרע. ועי"ש בפירושו ע"פ הזה – ר"ל מפני שהצדיק משכיל לסוף כונת הרשעים ומכיר את טבעם מסלף ומטה אותם ומכריעם, ודן אותם לכף חובה במעשיהם ודבריהם, כי אין לדון את האדם לכף זכות רק בהיות רוב מעשיו ושרש כונותיו על דרך הטוב.

^{יז} צ"ע שנקט לשון המשנה באבות א' ו' ושינה מהאדם לאדם. וצ"ע האדם משמע בה' הידיעה אדם מסויים וא"כ מאי כל אלא שכל אדם צריך לדון לזכות על כל מעשיו. כך משמע פשט המשנה אבל רבינו ששינה לאדם משמע שמספיק לדון אותו לקצת טוב כבר מועיל לחייון המבואר כאן דהיינו להעלות אותו מדרגה.

מאיך עיין תוס' יבמות סא. ד"ה אין העכו"ם קרוים אדם ומקשה מסנהדרין נט. דעכו"ם עוסק בתורה הוא ככהן גדול שנאמר אשר יעשה אותם האדם וכו' ועי"ש שר"ת מחלק שעכו"ם נקרא האדם אבל אדם נקרא רק ישראל. לפ"ו רבינו ששינה רצה למעט עכו"ם שהוא כן רשע גמור.

^{יח} אבות א' ו'

^{טט} עיין חיי מוהר"ן לר. שרבינו גער בתלמיד ששאל האם אפילו על מי שהוא רשע גמור וא"ל שאין ישראל רשע גמור וצ"ע א"כ איך אומר כאן באותו תלמיד. עוד עיין בעש"ט עה"ת קדושים אות ג' שרק בעובר ותיאבון צריך לדון לזכות וא"כ אולי אותו תלמיד שאל על העובר להכיעס. ונ"ל מלשון רשע גמור משמע שאפילו על רשע להכיעס מדבר רבינו וכן משמע ממה שלקמן מבאר שאפילו אם עשה פעם מצווה כבר יש מקום לדון לזכות הרי שעכשיו אין שום זכות אפילו לא הזכות שבאר הבעש"ט. ועיין לעיל בהקדמה מה שהרחבנו עפ"י הבעש"ט עה"ת פרשת בראשית.

ועיין שיש"ק ח"ד סימן נ.

עיין בעש"ט עה"ת קדושים אות ב' בצדק תשפוט עמיתך, ודרשו רבותינו ז"ל (סנהדרין דל"ב ע"א) הוי דן את חברך לכף זכות קבלנו ממך אלקי הבעש"ט וז"ע שפירש הפסוק (תהלים ל"ט) מכל פשעי הצילני חרפת נבל אל תשימני, כשרואה אדם דבר נבלה מאיש רשע, שעבר עבירה חוקה, ידן אותו לכף זכות, כי מצד רדיפת היצר הבורע בו, עושה, ומצד פחיתות חומר העב, שאינו יודע חומר האיסור, וכל זה וכיוצא בזה, ובוה מציל גם עצמו מדין, כי באמת (ב) כיון שרואה דברי נבלה בחבירו, ידע שיש בו בעצמו גם כן מעין דבר זה, שיש עליו דינים ומקטריגים, וכשימצא זכות לחבירו יהיה גם עליו זכות, ובוה שאינו מעורר דינים על איש חוטא, שעושה מחמת התגברות היצר הבורע בו, איזה מעשה רשע, מקיים בזה (בפ' משפטים) לא תטה משפט אביון בריו, בעת שעוברין עליו נסיונות וריבות ממי מריבה מים הרעים והודונים, אלא תעורר עליו כל מיני זכות, ובאמת כל זה נסיון גדול, כי קבלנו (ג) שאין נגור על אדם שום גור דין, אלא אם כן הוא פוסק בעצמו כן, ובוודאי לא יפסוק על עצמו, אלא מראין לו אדם שעשה איזה עבירה מעין מלאכתו, מלאכת עבירה שלו, והוא פוסק עליו את הדין, וחותרם זה הדין על עצמו ר"ל: (אוצר החיים פ' משפטים דקצ"ג ע"ב): ועי"ש גם אותיות ג' ד' ה'

ועיין לעיל תורה קיג שם מביא רבינו בשם הבעש"ט את השיחה הזו שהדן את חבירו דן את עצמו.

^כ צ"ע אם נקרא רשע משמע שכבר דנתי אותו לרשע. אלא צ"ל שמדובר במי שידוע ומוחק לרשע גמור וא"כ צ"ע לכאורה מה יש לדון עוד.

עוד צ"ע מדוע שאראה רע בוולת עד שאצטרך לחפש נקודה לכד של טוב הרי כל הפוסל במומו פוסל וכמבואר באריכות בבעש"ט עה"ת קדושים אות ב-ה. (ועיין מאמר יפה בזה בגליון בארה של תורה קרח תשעז) וא"כ צריך אני לתקן עצמי וכמבואר בתורה נד שכל רע שאדם רואה זה פגם במדמה שלו שנפל לבהמיות ובחי' מנגן בכלי שבור. בחי' רע עין ומיתת הלב המונע זכרון דקדושה. וא"כ מדוע כאן רבינו נותן עיצה לתקן את הוולת ולא את עצמי.

^{כא} הלשון ולמצא משמע שגם למצא זה חלק מהחיפוש וקשה דאיתא בגמ' שמציאה בהיסח הדעת ועיין לקמן לחפש ולבקש למצא. דהיינו שהעיקר הוא לחפש ולבקש ועי"ז פתאם תמצא דבר שכבר קיים רק היה נעלם ממך כמציאה. עוד אפשר לומר שולבקש הוא לשון בקשה בפה ולא רק לשון חיפוש דהיינו שצריך לבקש בתפלה שיוכה למצא.

^{כב} מודקט שבאותו ולא שאותו משמע אפילו רק חלק מהמעט הוא טוב ולא כל המעט. אבל יותר נראה שהכוונה לנקודת טוב יסודית שהיא החלק אלוך ממעל שלו שלא שייך בו בעצמו לחלק. מאיך אפשר שמדבר על איזה מצווה ורומז שרק חלק ממנה הוא הטוב דהיינו נקודת הרצון.

^{כג} צ"ע אם רק אינו רשע זה עדין לא טוב

כאן טמון תירוץ לקושיא המפורסמת אצל אנ"ש מסנהדרין כו. המובא בספר המדות ערך הרחקת רשעים אות ו' המלמד זכות על הרשע נקרא רשע. ועי"ש בכל הסימן.

^{כד} מבואר שרק אחרי שמוצא טוב מתחיל לדון אבל מציאת הטוב היא לא מכח הדין. מוכח מזה שלא דנים על המעשה שהוא כבר מוכרע כרע אלא מכח טוב אחר אנו מתחילים לדון מי שיכריע הטוב או חי' הרע.

חושך בודאי אפשר שהוא יתחזק ויתגבר מעט מעט על יצרו עד שיהיה אפילו לדיק גמור, עי"ז מעלה אותו באמת לכף זכות, ויוכל להשיבו בתשובה [כ"ה/כ"ו] כי שצח הטוב מעורר ריח טוב ומחזק נשמתו כלמלינו להפך בתורה ח' תנינא שהליצור ממעטיו הרעים מעוררים ריח רע המחליש נשמתו וידיעת הפכים אחת. ועיין תורה קלו שאכל רבינו זה יסוד כבוד שלדון אלס לזכות כנ"ל זה מעלה אותו מדרגה.

וזה בחי' (תהלים לו) ועוד מעט ואין רשע והתבוננת על מקומו ואיננו, כ"היינו שהפסוק מזהיר לדון את הכל לכף זכות. ואע"פ שאתה רואה שהוא רשע גמור, אעפ"כ צריך אתה לחפש ולבקש למצוא בו מעט טוב^{כ"ח} ששם אינו רשע וזהו ועוד מעט ואין רשע, שצריך אתה לבקש בו עוד מעט טוב שיש בו עדיין, ששם אינו רשע [כ"ט], כי אע"פ שהוא רשע, איך אפשר שאין בו מעט טוב עדיין, כי איך אפשר שלא עשה/ל^ל איזה מצוה או דבר טוב מימיו/ל^ל אע"פ שצדור שצנר חזר צו ועכשיו הוא נשע גמור, ועי"ז שאתה מוצא בו עוד מעט טוב ששם אינו רשע, ואתה דן אותו לכף זכות ואומר צפיד וחוזר שצודאי הטוב הזה הוא חלק חלוק טוב אמיתי א"כ הוא יהודי שאם ישוב לא צריך גיור כי הטוב שצו הוא נחמי חלק מטובו ית' אלל שנתכסה צכמה כסויים ע"י הלאה, עי"ז אתה מעלה אותו באמת מכף חובה לכף זכות דהיינו כיון שפעם עשה טוב צדור לנו שיש צו טוב מטסה ואם נדבר ממנו ילא לגילוי ויתחזק נגד הרע, עד שישוב בתשובה עי"ז, וזהו ועוד מעט ואין רשע, ע"י שמוצא בהרשע עוד מעט וטוב, ששם אינו רשע, עי"ז והתבוננת

^{כ"ה} עיין לעיל תורה קלו ועיין בעש"ט עה"ת בראשית אות קכא ובבאר מים חיים שם אות ק'. (הובא לעיל בהקדמה)

^{כ"ו} עיין תורה קלו שכל העולה מדרגה דנין אותו אם ראוי לזה ועי"ש שאם הוא חלוק עליך אפשר שגחלים אתה חותה על ראשו ע"י שאתה דן אותו לזכות

ועיין בעש"ט עה"ת בראשית אות קכא באר מים חיים שם אות ק'. מדרש פנחס בשם רבי גדליא מליניץ בשם רבו הרב המוכיח שכנראה שמע מהבעש"ט שצדיק קטן אוהב רשעים קטנים וגדול גדולים ומשיח אפילו על רשעים גמורים ילמד זכות ובוה יגאל את ישראל ומי שמלמד זכות על רשעים גמורים הוא מבחי' משיח.

^{כ"ז} בדפו"ד חסר כאן מעורב כאן מה ששיך לקמן וכן בכל התורה הזו הוסיף ותיקן מוהר"ת הרבה בתקפא

^{כ"ח} בתקפא לא ברור ונראה- ט"ב, בתולד ומתולד- טוב

^{כ"ט} } עיין בוצינא דנהורא לרבי ברוך ממעזבו וצ"ל.

^ל צ"ע האם דווקא עשה או אפילו שמענו שרוצה לעשות או אולי אפילו רק רוצה לרצות. ולא נראה אלא שעשה ממש.

^{לא} צ"ע משמע אפילו כבר חזר בו מוזמן רב

על מקומו ואיננו, היינו כשתבונן ותסתכל על מקומו ומדריגתו, **ואיננו** שם על מקומו הראשון, כי ע"י שמוציאין בו עוד מעט טוב כנ"ל, דהיינו איזה^א נקודה^ב טובה, ודנין אותו לכף זכות, עי"ז מוציאין אותו באמת מכף חובה לכף זכות. וזהו **והתבוננת על**

מקומו ואיננו כנ"ל משמע לריך התבוננות כדי להבחין שבאמת הוא כבר לא במקומו הקודם כי הוא עניין דק לא ניכר להדיא בזמן קצר, אלא כשמתמידים בזה, ודבן :

עתה יבאר כיצד לקיים עצה הנ"ל כל אדם על עצמו ומה שלעיל העמיד ברשע מעמיד כאן צמי שלא מוצא בעצמו שום טוב וגם כאן נקט לשון הנ"ל שצריך לחפש ולזקק ולמאור^א ומציא לדוגמא מי שלא מציא בעצמו אלא נקודה לבד שבמורה והביאור כי כל מורה היא קומה כמבואר לעיל וכל מצוותיך דק ודק מלכותא קדישא אלא שנקראת דק כאשר לא מאיר זה האמת כראוי נמצא שמורה היא מדת המלכות וכשהיא בקטנות ביותר אזי היא נקודה דהיינו שנסארת על הנקודה היסודית שבה שהיא לעולם נשארת וזו הרצון, כי בשעת נסיון לוקחים מהאדם את הדעת וכל מדרגות השכל אבל את הרצון לא לוקחים לעולם. והרצון הוא יסוד כל המלכות הקב"ה וגם כשהאדם במוחין דקטנות ואין בכוחו להמליך את הקב"ה כראוי צמעים אבל מצד הרצון תמיד הוא יכול לרצות להמליכו בשלימות. ורבינו מבאר כאן שכל אחד לבני עצמו יכול להרים את עצמו מנקודה זו שמוצא בעצמו שהיא תמיד קיימת כי בודאי עשה פעם מצווה שהיא בה נקודת רצון שלימה^א כי הרצון הוא הארת נשמתו בו חלק חלק נקודת חלוקות שיש בכל אחד^א, וא"כ בודאי נמצאת בו הנקודה הזו ואפשר להתחיל לאחוז בה ולשמוח.

ו"ע מה יעשה זה דלעיל לבני זולתו אמרנו עפ"י תורה ח' תנינא צמה שמשבח את חבירו מחזק נשמתו ונותן לו כח להתגבר על יצרו אבל צמה שמשבח את עצמו אין בזה שבח.

עוד קשה שבמעשה מצדיק שפול לעצבות שצדק שפול מעשיות ומבואר יותר בחיי מוהר"ן סה מבואר שאותו לדיק לא מציא בעצמו טוב אלא שלא עשני גוי דהיינו נקודה שלא הוא עשה אלא הקב"ה עשה אותו יהודי ונקודה זו אין בה שום חסרון, ו"ע מדוע שם לא מציא את הטוב הנזכר כאן דהיינו נקודה טובה באיזה מורה שעשה מימיו, דמשמע מרבינו כאן שזה תמיד קיים.

עוד עיין לקמן סוף תורה כד תנינא וסוף תורה מה תנינא שאפילו צמילי דשטותא לריך לשמח עצמו ועיין מכתבי מהר"ט מכתב כה שמזכיר כל הג' דברים הנ"ל שצריך לאחוז בהם ולהתחזק דהיינו נקודות טובות ושלא עשני גוי ומילי דשטותא (גם הוסיף צמה שזכינו לידע מאור כזה) אבל בלק"ה^א מבואר שהיום מחמת גלות השכינה שהיא נפילת השמחה כל כך כבר א"ל לשמוח בשלא עשני גוי אלא ע"י מילי דשטותא^א.

^א בתקפא - א זח

² הנקודה, במהות היא הדבר הקטן ביותר בלא שום אורך או רוחב וכ"ש עומק. ולבאורה לפ"ו אולי הכוונה לנקודת הרצון שנשארת אצל האדם אפילו בקטנות ביותר כמבואר בבהאריז"ל לגבי המלכות שיש בה רק ספירה אחת יסודית וכל השאר תוספת. וקצת קשה על ממה שנקט לעיל שעשה מעשה טוב, מעשה דייקא, משמע רצון לבד אינו מעיל לזכות וצ"ע.

ועיין תורה לד שבכל אחד יש נקודה שאין בחבירו ונראה שם עומק העניין מצד אור נשמתו שזו נקודה השייכת רק לו כי אין עוד נשמה שנמצאת באותו מקום בקומת אדם הראשון שהיא קומת כנס"י, שרש נשמות ישראל. ממילא מצד מקומה כל אחת מאירה בגוון אחר וזו הנקודה שאין בחבירו ומיוחדת לו. ובה הוא מושל, כי כל נקודה צריכה להיות כלולה מכל הנקודות ולכן את הנקודה שלו כל מי שרוצה שתייה כלולה בו חייב לקבל זאת רק ממנו או מהצדיק שהוא כולל את כולן.

³ הלשון הזה חוזר בתורה ד"פ

⁴ כך משמע בלשון בפנים אבל צ"ע כי אם נקודת המצוה כפי שביארנו צ"ע מדוע מדבר על מצוה שעשה פעם הרי בכל מצוה עב"פ נקודת רצון תמיד קיימת ואם לא מדוע שנמצא אותה באיזה מצוה שעשינו פעם יותר ממצוה של עבשיו.

⁵ עיין לק"ה השבחת הבקר א' ב' - פי הנקודה טובה שאדם מוצא בעצמו, זה בחינת אלקות, פי כולל, פי כל הטוב מאתו יתברך, פי אורייתא וישאל וקוב"ה פולא חד, נמצא בשיש בישאל איזה נקודה טובה, דהיינו איזה מצוה או דבר טוב, זה הטוב הוא אחדות גמור עמו יתברך, פי (תהלים קמ"ה) טוב ה' לכל, וכמו שכתוב (שם ל"ג), "טעמו וראו פי טוב ה'", פי כל הטוב שנמצא בכל מקום שהוא הוא הפל ממנו יתברך. וזהו (שם ב'), "פי ה' יסמכני", דהיינו הנקודה הטובה שאני מוצא בעצמי, שהוא בחינת אלקות בחינת טוב ה' לכל, זה הוא סומך אותי ומקיץ אותי מהשנה

⁶ לק"ה נפילת אפים ד' ה' - ועל פן מחמת שעבשיו השמחה בגלות היא מלבשת במלין דעלמא שהם מלין דשטותא. על פן מי שרוצה לבוא לשמחה לשמוח בקדשת יהדותו במה שזכה להיות מזרע ישראל ולא עשני גוי אי אפשר לבא לשמחה כי אם על ידי מילי דשטותא דייקא, פי לשם נפלה השמחה מחמת גלות השכינה שהוא שמחתן של ישראל בנ"ל.

⁷ ובאמת זה לא נכלל בשמחה דקדושה כלל אלא רק עיצה לצאת מעצבות השנואה וכן משמע בלק"ה ממה שמונה ג' דברים לשמוח בהם שמחה דקדושה לא מונה דבר זה. עיין לק"ה מנחה ז' אות נג - וזה בחינת שיר משלש ששמחתו בשלישה בחינות, מה שלא עשני גוי, ומה שהבדילנו מן התועים החולקים המרחקים מהצדיק האמת, ומה שזכינו בעצמנו כל אחד לאיזו נקודת טובות. וזה בחינת שיר משלש. ולכן גם רבינו בלק"מ (סוף תורה כד תנינא וסוף תורה מח תנינא) לא כתב עיצה זו לכתחילה אלא שאפילו במילי דשטותא צריך לשמוח העיקר לא לפול לעצבות. ורק בע"פ כנראה דבר עם מוהר"ט שהיום מחמת נפילת המלכות והשמחה כך כן א"א להתחיל אלא מזה.

וא"כ שוב ז"ע מדוע רבינו לא אמר זאת וכיאלד אותו לדיק הנ"ל כן מלא טוב בלא מילי דשטותא וכן רבינו כאן מולא טוב במורה שזה יותר גבוה משלל עשני גוי¹⁷.

לכן נ"ל שהן ג' מדרכות וכל אדם כפי מה שגפול בדעתו והפיל את השכינה בגלות כן מולא במה לשמוח. ומוהר"ן מדבר לרוב העולם ואותו לדיק נפל למדרכה האמצעית ורבינו כאן מדבר ממדרכה גבוהה יחסית. לכן למעשה נראה שתחילה כריך להוליא עצמו מהסט"א של עצבות וזה במילי דשטותא ואח"כ כשכבר זכה לקחת רחוקות לז יס לו כבר קחת כלי לראות טוב בשלל עשני גוי ועי"ז עולה עוד עד שיזכה גם למלא נקודה טובה באיזה מורה שפעשה¹⁸.

כי עיקר המונע את השמחה היא במה שהיא ה"ר האי גלה למטבע לספינתא (כמבואר בסוף תורה א') דהיינו שמבחו ההללחה שלנו הוא רק הגלוי¹⁹ ומה שמואל חן בעיני אחרים, לכן קשה לנו לשמוח בנקודת מורה שהיא דבר פנימי שרק הוא בעצמו יודע ממנה לכן כריך להתחיל משמחה במילי דשטותא שזו שמחה בגבר הגלוי וזוה יולא מעצבות ואזי מתחיל עבודת השמחה באמת שהיא להרגיל עצמו לשמוח גם בדברים פנימיים יותר וכגון שלל עשני גוי שהוא פחות נגלה ממילי דשטותא אבל גם פחות נסתר מנקודת מורה דהיינו הרצון הפנימי שלי לעשות רצון הש"י בשלימות. לכן כריך ללכת בזה מדרכה לדרכה עד שיכל לגמרי מעצבות ורע עין וזכה לראות טוב בכל דבר שעושה אפילו פגום וכמו שלמדנו מהתם במעשה מחכם ותם בספורי מעשיות.

יא:וכן צריך האדם למצוא גם בעצמו, כי זה ידוע שצריך האדם ליזהר מאד להיות בשמחה
תמיד שהיא מורה גדולה כמבואר בתורה כד תנינא, ולהרחיק העצבות מאודי²⁰ מאודי²¹ שהיא סט"א והקב"ה שונא אותה כמבואר בתורה מה תנינא²² (כמבואר אצלנו כמה פעמים [טו]) ואפי' שגפול בדעתו לזחי' רע עין על עצמו בשמתחיל להסתכל בעצמו, ורואה שאין בו שום טוב, והוא מלא חטאים, ורוצה הבעל דבר להפילו על ידי זה בעצבות ומרה שחורה ח"ו, אעפ"כ אסור לו ליפול מזה, רק צריך לחפש ולמצוא בעצמו איזה מעט טוב, כי איך אפשר שלא עשה מימיו איזה מצוה או דבר טוב, ואף שבשמתחיל להסתכל באותו הדבר הטוב, הוא רואה שהוא ג"כ מלא פצעים ואין בו מתום [טז], היינו שרואה שגם המצוה והדבר שבקדושה שזכה לעשות, הוא ג"כ מלא פניות דהינו שלא נעשה לשם שמים כלאוי ומחשבות זרות ופגמים הרבה כגון בלא לחייל ורחימו כלאוי, עכ"ז איך אפשר שלא יהיה באותה המצוה והדבר שבקדושה איזה מעט טוב/טז²³ כגון הרצון/טז לעשות שהוא היה נעלם בלב בלא פניות, כי עכ"פ איך שהוא, עכ"פ היה איזה נקודה טובה בהמצוה והדבר טוב שעשה.
כי צריך האדם לחפש ולבקש למצוא בעצמו איזה מעט טוב, כדי להחיות את עצמו, ולבוא לידי שמחה כנ"ל, ועל ידי זה שמחפש ומוצא בעצמו עדיין מעט טוב, עי"ז הוא יוצא באמת

¹⁷ אמנם אפשר בעומק העניין כמעט אין הברל בין שלא עשני גוי לבין אותה נקודה שהיא הארת נשמתו שממנה הרצון שהרי רק ליהודי יש אותה אבל אעפ"כ יש חילוק במה שנקט כאן לשון חיובי ושם לשון שלילי. דהיינו שיש חילוק גדול בין שעשני יהודי לשלא עשני גוי. ועוד כשמוצא טוב במה שעכ"פ בליבו יש התעוררות וכסופים אליו ית' זה עוד הרבה יותר מעצם העניין שאני יהודי. כן נ"ל.

¹⁸ ובזה אולי אפשר לתרוץ מה קרה עם אותו צדיק שגפול לעצבות דלא מובן שצדיק כזה גדול שבכוחו לעבוד את הש"י בהליכה אנה ואנא בביתו (עיין תורה צב שצדיק יכול להחיות מתים עי"ז ובשיחות הר"ן רפ שיכול לתקן נשמות עי"ז) יפול לעצבות ובפרט לפי מה שלמדנו בתורה נד שעצבות היא בחי' רע עין פגם המדמה ואיך קרה שצדיק יפול בזה ואולי מחמת שלא הצליח לקיים העבודה הנ"ל לילך אנה ואנא ביתו כראוי נצטער מאד שלא עשה נחת להקב"ה כראוי ומחמת שהתחיל לראות רע נפל מבחי' עין טובה לבחי' מיתת הלב לפי בחינתו והתגבר בו המדמה להפילו עוד ועוד עד שלא מצא טוב בשום מעשה שעשה וראה רק רע בכל מעשה טוב שעשה מימיו עד שאפילו הנקודה הנ"ל שיש במצוה לא מצא בשום מצוה שעשה מימיו (וכנראה ככל שהוא גדול כך גם יצרו גדול למצא רע) עד שלא מצא שום טוב אלא במה שהוא ית' לא עשאו גוי דהיינו נקודה שהיא טובה בעצם כי אין לו שותפות בה רק הוא ית' עשאה לבדו. עוד צ"ע דנראה שא"א לומר שזו היתה כל שמחתו כי אם נשאר בזה שלא עשני גוי עדין כשחוזר ומסתכל על עצמו הוא באמת לא שווה כלום ושוב יחזור לעצבות לכן נראה שמכח השמחה על שהוא יהודי ולא גוי מזה כבר זכה לרחבות לב קצת וכח להכניע את המדמה קצת ולצאת מרע עין ועי"ז כבר מצא עוד טוב ועוד טוב עד שחזר למדרגתו לראות רק טוב. כי כאמור צדיק הוא טוב עין וכן למדנו במעשה מחכם ותם שהתם גם בכל מצוה פגומה שעשה מצא בה טוב לשמוח בו.

¹⁹ כמו שהאיר לי החברותא ארי-ה

²⁰ בדפ"ר מ"אן ועד (והחזיר, דפ"ר במקום אחר [צילום 128])

²¹ מתורלי - מאד

²² מתורלי - מאד

²³ מוהר"ן בתקפא

²⁴ עיין תורה רכב ותורה כד ומח תנינא גם עיין תורה ה' וכד ועוד

²⁵ לשה"כ ישעיהו א' ו'

²⁶ נראה הכוונה מעט טוב שהוא בלא פניות כי עם פניות גם הגויים עושים כדאיתא במ"א כל דעבדי לגרמי עביד

²⁷ עיין לק"ה ברכת המזון ד' אות כ' גודל מעלת הרצון דקדושה כי לעבודו ית' במעשה מי יכול אפילו מלאך ושרף לא יכולים להתפאר שעובדים אותו כראוי לכן העיקר הרצון כי אין בכוחנו לעשות שום דבר מצוה ולא להנצל מעבירה אלא על ידו ית' ע"כ העיקר הרצון שרק בזה כחנו וכו' עי"ש שמאריך בזה.

מכף חובה לכף זכות/ט) ויוכל לשוב בתשובה, בבחינות ועוד מעט ואין רשע והתבוננת על מקומו ואיננו כנ"ל.

היינו כמו שצריכין לדון אחרים לכף זכות אפי' את הרשעים, ולמצוא בהם איזה נקודות טובות, ועי"ז מוציאין אותם באמת מכף חובה לכף זכות, בבחי' ועוד מעט וכו' והתבוננת וכו' כנ"ל, כמו כן הוא אצל האדם בעצמו, שצריך לדון א"ע לכף זכות, ולמצוא בעצמו איזה נקודה טובה עדיין, כדי לחזק א"ע שלא יפול לגמרי ח"ו, רק אדרבא יחיה א"ע, וישמח את נפשו במעט הטוב שמוצא בעצמו, דהיינו מה שזכה לעשות מימיו איזה מצוה או איזה דבר טוב, וכמו כן צריך לחפש עוד, למצוא בעצמו עוד איזה דבר טוב, ואף שגם אותו הדבר הטוב הוא ג"כ מעורב בפסולת הרבה, עכ"ז יוציא משם ג"כ איזה נקודה טובה, וכן יחפש וילקט עוד הנקודות טובות.

עתה יבאר שלדון לכף זכות זה בחי' ניגון עפ"י יסוד שלימד בתורה נד שניגון הוא צדק טוב מרע ולהצין את העניין היטב מוכרח ללמוד שם את הגושל כי לאן קילך מאד וסמך על דבריו שם שהאריך (ועי"ש בתורה נד בהקדמה להצין עומק ואריכות העניין) ומאידך אף שצדק ללמוד משם גם נמצא מלמד לשם כי שם לא נתבאר כיצד יצוא לשמחה שעל ידה יכניע את המלמה שעי"ז יתקן את העין ואת הלב להיות טוב ועין וטוב לב וכאן להפך עיקר העניין שעוסק בו הוא כיצד לשמח נמצא שכלל משלים לשם ושם מלשים לכאן.

ועי"ז נעשין נגונים כמבואר במ"א^ב (במאמר ויהי מקץ בסי' נד), בחי' מנגן בכלי זמר, שהוא בחי' שמלקט הרוח טובה מן הרוח נכאה עצבות רוח ע"ש. כ"א והכלל כי נגינה דקדושה היא גבוה מאד מאד כידוע [כ"ב]. ועיקר הניגון נעשה, ע"י בירור הטוב מן הרע, שע"י שמבררין ומלקטין הנקודות טובות מתוך הרע, עי"ז נעשינ' נגונים וזמירות, ע"ש היטב. ועל כן ע"י שאינו מניח להפיל א"ע, ומחי' א"ע במה שמחפש ומבקש ומוצא בעצמו איזה נקודות טובות, ומלקט ומברר אלו הנקודות טובות, מתוך הרע והפסולת שבו וכו' כנ"ל, עי"ז נעשין נגונים כנ"ל, ואזי הוא יכול להתפלל ולזמר ולהודות לה'. כי זה ידוע שכשהאדם נופל בדעתו מחמת גשמיותו ומעשיו הרעים שרואה שהוא רחוק מאד מאד מן הקדושה באמת, אזי ע"פ רוב אינו יכול להתפלל כלל מחמת זה. ואינו יכול לפתוח פיו כלל, מחמת גודל העצבות והמרה שחורה והכבידות שנופליד עליו, ע"י שרואה גודל עוצם ריחוקו מהש"י. אבל כשהוא מחי' א"ע ע"פ העצה הנ"ל, דהיינו שאע"פ שיודע בעצמו שיש לו מעשים רעים וחטאים הרבה מאד, והוא רחוק מאד מאד מהש"י, אעפ"כ הוא מחפש ומבקש ומוצא בעצמו עדיין איזה נקודות טובות כנ"ל, ומחי' ומשמח א"ע בזה, כי בוודאי ראוי להאדם להגדיל שמחתו מאד בכל נקודה ונקודה טובה מקדושת ישראל שמוצא בעצמו עדיין. ואזי כשמחי' ומשמח א"ע עי"ז כנ"ל, אזי הוא יכול להתפלל ולזמר ולהודות לה'.

וזה בחי' (תהלים קמו) **אזמרה לאלקי בעודי.**

בעודי דייקא, היינו על ידי בחי' העוד שלי שאני מוצא בעצמי בחי' עוד מעט ואין רשע כנ"ל, על ידי אותה הנקודה, עי"ז אוכל לזמר ולהודות לה' כנ"ל.

וזהו אזמרה **אזמרה** דייקא, היינו זמירות ונגונים שנעשין על ידי שמלקט הנקודות טובות כנ"ל:

^ט לעיל אמר עד שיבא לשמחה ומשמע שזכות וחובה הן שמחה ועצבות וכן מבואר בתורה נד עיקר שלימות הניגון הוא השמחה והמונע אותו הוא העין רעה דהיינו פגם המדמה

^ז ציון זה נמצא בדפוס בלא סוגרים כן – במאמ' ויהי מקץ (כי בדפוס לא היו עדין סוגרים כלל) ובתקפא טג והוסיף הסימן

^{כא} מוהר"ת בתקפא

^{כב} עיין לק"ה פטר המור ב יא ואישות ג אות טז וסוף אות יז

^{כג} מתרצו-נעשים

^{כד} בתקפא לא ברור ונראה – שניפל, בתולד ומתולד-שנופל

בין והזהיר רבינו ז"ל מאד לילך עם התורה הזאת, כי הוא יסוד גדול לכל מי שרוצה להתקרב להש"י [כ"ו], ולבל יאבד עולמו לגמרי ח"ו, כי רוב בני אדם שרחוקים מהש"י, עיקר ריחוקם הוא מחמת מרה שחורה ועצבות, מחמת שנפלים בדעתם, מחמת שרואים בעצמם גודל קילקולם שקלקלו מעשיהם כ"א כפי מה שיודע בעצמו את נגעי לבבו ומכאוביו, ומחמת זה, הם נופלים בדעתם, ורובם^{כ"ב} מייאשים עצמן לגמרי, ועי"ז אינם מתפללים בכוונה כלל, ואינם עושים אפי' מה שהיו יכולים לעשות עדיין. ע"כ צריך האדם להשכיל מאד על דבר זה, כי כל הנפילות שבדעתו, אע"פ שהוא מחמת מעשים רעים שעשה באמת, עכ"ז, הנפילה שבדעתו, והעצבות והמרה שחורה שנופל עליו עי"ז, הכל הוא רק מעשי בעל דבר, שמחליש דעתו כדי להפילו לגמרי ח"ו. ע"כ צריכין להתחזק מאד, לילך עם התורה הזאת לחפש ולבקש בעצמו בכל פעם איזה מעט טוב ונקודות טובות וכו' כנ"ל. ועי"ז יחי' וישמח א"ע, ויצפה לישועה עדיין, ויוכל להתפלל ולזמר ולהודות לה', בבחי' אזמרה לאלקי בעודי כנ"ל, ועי"ז יזכה לשוב באמת אל ה' כנ"ל [כח]:

עתה יבאר סוד השליח ליבור עיין תורה יז שכינתא זין תרי לדיקא יתבא לדיק תחתון מעלה לה את מעשה התחתונים וזונה אותה ועי"ז באה ומתקשטת לפני לדיק עליון לקבל ממנו השפע מהקב"ה. וכיון שלדיק תחתון הוא זה שמעלה את תפילות הליבור על מנת שתתקשט בהם לפניו ית' צודלחי לריד לזכר היטב את הטוב שנתפילות כדי שיוכל באמת להתקשט^{כ"ג} כראוי לפניו ית' זמה שמעלה אליה, וכל שליח ליבור הוא בחי' לדיק תחתון הנ"ל/ל' לכן צריך הש"ך להיות בעל עין טובה יודע נגו/כ"ד להיטב ולזכר את הטוב שזכר דבר וזוהו לנגן לפניו ית' לכו' ועי"ז מחזיר את הליבור בתשובה^{כ"ה} וממילא גם תפלותיהם כבר עם הרבה יתר טוב וכנ"ל.

עוד מבאר שלא מספיק שה"ך יודע לזכר את הטוב שזכר אלא עוד גם צריך שיהיה בחי' שרש להם כדי שנספיקם יהיו תאזים להכלל בו בתפלתו ורק עי"ז יוכל להעלות את הטוב שנתפלות למלכות. ונ"ל כי כמו שהלדיק הגדול בחי' משה הוא שרש נשמות ישראל כך גם כל שר בישראל הוא שרש לנשמות שנתפלות וכלמנינו צרכנו אתה תחזה עינותורה עז תנינא משמיע ששרי אלפים כל אחד מהם הוא שרש לאלף מישראל ושרי מאות כ"א מהם הוא שרש למאה וכן שרי עשרות, ולפ"ז צלל מנין השליח ליבור לדיק להיות לכל הפחות שר עשרות. שרש למנין שלו/כ"ז. לכן צריך לזכור לשליח ליבור את הלדיק שזכה למבואר שרש או"ח נג וממילא כל הקופץ להיות ש"ך ז' גאוה לכן חיקנו להלכה (שם סעיף טז) כששולחים אותו יסרז תחילה ובשניה מהנהג ובשלישית יעלה.

להודע שמי שיכול לעשות אלו הנגונים, דהיינו ללקט הנקודות טובות שנמצא בכל אחד מישראל, אפילו בהפושעי ישראל כנ"ל, הוא יכול להתפלל לפני העמוד, כי המתפלל לפני העמוד, הוא נקרא שליח ליבור, וצריך שיהיה נשלח מכל הליבור, דהיינו שצריך שיקבץ כל נקודה טובה שנמצא בכ"א מהמתפללין, וכל הנקודות טובות יהיו

^{כ"ב} מוהר"ן בתקפא

^{כ"ג} עיין תורה י' תנינא ומח תנינא וקבה תנינא גם שם חזר להזהיר לילך עם התורה אזמרה

^{כ"ד} מתרצו - ורובן

^{כ"ה} עיין חיי מוהר"ן סימן תקסט. ולק"ה ראשית הגז ד אות ו'.

^{כ"ז} עיין לק"ה השבמת הבקר א' ט' - עקר בחינת קריאת שמע הוא מבחינת הטוב שנתברר כנ"ל, ועל - יד' זה נתייחד קד'שא בריך הוא ושכינתיה על ידי העלאת מ"ן, שמתפארת השכינה, בפיכול, חזי במה ברא קאתינא לגב'ך. וכל זה על ידי מה שמוציא נקודות טובות אפלו בפושעי ישראל, כי זה בחינת העלאת מ"ן להעלות הקדשה מעמקי עמקי הקלפות. ובזה מתפארת ביותר ויותר, כי זה עקר כבוד השם יתברך, כמו שכתב רבינו ז"ל פמה פעמים, כמו שכתוב בזהר (יתרו דף ס"ז), כד אתי יתרו דידיקא כדין איסתלק ואיתייקר שמא דקוב"ה עילא ויתא. כי דיקא בשנתרוממו ונתעלו הנקודות טובות שהיו מנחים למטה מאד בזה דיקא מתפארת השכינה, בפיכול, ביותר.

^{כ"ח} עיין קהלת יעקב ערך שליח - שליח ליבור הוא בחינת יסוד שהוא שליח מכל הספירות להשפיע למלכות, ועל כן יורד לפני התיבה שהוא בחינת מלכות, ומשפיע בה בתפלתן של ישראל, ועל כן בתפלה שליח ליבור מוציא רבים ידי חובתו, דתפילה איהו בצדיק דאיהו ג' ראשונות וג' אחרונות, ו' זעירא דצדיק וביה אית פדיון, אבל בקריאת שמע אין השליח ליבור מוציא, דשם אין שייכות לבחינת צדיק, רמזו ברעיא מהימנא פרשת משפטים קט"ו ע"ב:

^{כ"ט} המבואר בתורה נד

^{ל"א} עיין בזה ספר אור מאיר (לרבי זאב וולף הלוי מויתומיר תלמיד המגיד ממעורטש נפטר בתקנז) פרשת תצוה. ובמאור ושמש פרשת שמיני ויקרא ט' כב ע"פ וישא אהרן את ידו ובספר אהבת שלום קמא לרבי מנחם מנדל קופל מקוסוב סוף פרשת ויקהל.

^{ל"ב} וכן מבואר בעש"ט עה"ת אחרי במקור מים חיים שם את ה'. ועי"ש שגם בזמן הדרשה הוא כך ועיין תורה כ' שם מבואר שהצדיק מכניע את הרע שבשומעים ע"י מטה זכויותיו ומעלה מ"ן את נפשותם ומוריד תורה.

^{ל"ג} והוא אחד מהעשר כי הם קומה של עשר ספירות והוא הכתר כידוע שהדעת לא נכלל כשסופרים את הכתר והכא כיון שהוא שרשו ומעליהם הוא בחי' הכתר.

^{ל"ד} מכאן בדפוס ד' תפס בצילום 149ג

נכללין בו, והוא יעמוד ויתפלל עם כל הטוב הזה, וזהו שליח ציבור, וצריך שיהיה בו בחינה גבוהה כזו, שע"ז, יהיו כל הנקודות תאבים אליו, ויהיו נכללין בו אולי הכוונה שצריך שיהיה השליח צבור צנחי שרי עשרות של הצבור דהיינו שיהיה צנחי שרש לנפשותיהם שע"ז יהיו נפשותם תאבים להכלל בו^א. ומי שיכול לעשות גוונים הנ"ל, דהיינו שיכול לדון את כל אדם לבקף זכות, אפי" את הקלים והרשעים, כי משתדל לחפש ולבקש למצוא בכלם נקודות טובות כנ"ל, שע"ז נעשין גוונים כנ"ל, זה הצדיק שאוחז במדריגה זאת, הוא יכול להיות חזן ושליח ציבור, דהיינו להתפלל לפני העמוד, כי הוא יש בו בחי' זו הצריכה להש"ץ ההגון באמת, שצריך שיהי' בו בחי' שיהיו כל הנקודות טובות תאבים אליו ויהיו נכללין בו כנ"ל, כי הוא יכול לקבץ כל הנקודות טובות שנמצא בכל אחד מישראל אפי' בפושעי ישראל כנ"ל :

כאן מבאר רבינו עוד עניין שלישי בתורה זו

ומבאר שהרועה עושה משכן וממנו מקבלים התינוקות צ"ר את ההבל פה שאין בו חטא הכוונה שכיון שאין בו חטא לכן הוא ראוי להיות מרכזה להבל רוחני עליון לכן כשהם מדברים תורה זהבל הטהור שלהם מתלבש בו חכמה עליונה אלוקות טהורה.

הכלל שכל דבר בארץ אס הוא דומה לדבר שבקדושה שיש למעלה נעשה מרכזה לו כי הקדושה עליונה שואפת להתלבש בדומה לה בארץ והוא המשכן^ב שנעשה בארץ בית עם כלים שכולו כליור הדומה לו בדומות למעלה שע"ז כאילו הבית מכריח את האלוקות והקדושה של מעלה הדומה לה לרדת ולהתלבש ולשכון כמו משכון למטה. נמצא המשכן כמו משכון שקבלנו ממנו ית' שלא ישכח אותנו כמו מלווה הלוחק משכון מהלווה להבטיח שלא ישכח לפרוע חובו. ובמשכן בקדש הקדשים היה ארון ובו הלוחות שרש התורה ועליו כפורת ושני כרובים ואורת פניהם כפני שני תינוקות כמבואר בסוכה ה. ואת המשכן הגשמי הקים משה רבינו מנדבת העם הכי נמי יש משכון רוחני למעלה כדיק הדור רועה הגאמן בונה מתפילות והרצונות ונדבת הלב של ישראל

ועפ"י הנ"ל שציור המשכן כליור הקדוש למעלה הרי שלמעלה יש בחי' תינוקות טהורים

ומבין שני הכרובים היה יולא דבורו של הקב"ה אל משה הרועה הגאמן. דהיינו התורה יורדת לישראל דרך הצינור של האדיק יסוד עולם, יורדת תחילה לבין הכרובים, ומתכרבים לישראל ותחילה לדומה להם דהיינו אותם שיש להם הבל שאין בו חטא, כי כנגד התינוקות של מעלה שהם נכח והוד עליונים שכידוע כל שפע יורד מהעליון לתחתון דרך הנו"ה שהן כח ההליכה המוליך את השפע מהמשפיע אל המקבל דרך האדיק המקשר ביניהם. כנגדם יש תינוקות למטה שהם הכרובים. והכלל שבהכרח שכל שפע היורד צריך שפע העולה לעורר אותו דהיינו מיינ נוקצין ותשצ"ר שהבל פיהם טהור עולה הדבור תורה הטהור שלהם עד לאותו מקום גבוה שממם נשפע השפע לכרובים דהיינו בינה עילאה שמתפשטת עד הוד דהיינו עד שני הכרובים ומה שמעורר אותה זה ההבל הטהור של התינוקות שצ"ר.

והוא כמו מעגל סגור שההבל העליון הטהור יורד למשכן מכח התינוקות וצא אל התינוקות שהם בדבורם הטהור מעוררים אותו לרדת וכל עליה וירידה בהכרח ככה האדיק יסוד.

וזהו שהאדיק עושה משכן שממנו מקבלים התשצ"ר. כי האדיק הוא הרועה של התשצ"ר שמעלה את דבורם מ"ן למעלה לעורר הבל רוחני הדומה להבל שלתשצ"ר לרדת למשכן וממנו מקבלים התינוקות שהם הכלי היותר מוכן להבל הזה.

ומה הוא ההבל הזה עיין תורה לז אות ד' שהוא בחי' אוירא דא"י מחכים וזה מבואר בספרים שנשפע בארץ דייקא מכח שתמיד עיני ה"א זה וכו' ובתורה מ' תנינא מבואר דהיינו עיני האדיק ומבואר בספרים שקדושת א"י היא מכח הסתכלות משה זה לפני פטירתו. דהיינו מלבד מה שהיה המקום מסוגל לזה כמבואר בזהר כיצד נתגלה א"י לאברהם כי היא מיוחדת שאינה תחת שר אלול רק תחת הקב"ה אעפ"כ האוירא למחכים נתחדש ע"י הסתכלות משה רבנו.

עתה יבאר סוד המשכן ויסוד העניין נראה שמשכן לשון משכון (כמבואר בחז"ל). דהיינו בית המכוון צליוור להיות כלי לאלוקותו ית' השוכנת עמנו כמו משכון של לוה אלל המלווה שע"ז מבטיח שהלווה לא ישכח אותו, ואת האלוקות הזו רק האדיק שהוא לינור המחבר שמים וארץ כמ"ש כי כל בשמים ובארץ רק הוא יכול לעשות שהמשכן הגשמי יהיה משכון לאלוקות, והכלל שכל שפע היורד מלמעלה בהכרח שקדם לזה שפע העולה מלמטה לעורר אותו ושפע זה הוא מיינ נוקצין ואת המשכן הנ"ל עושה האדיק ע"י שמעלה מ"ן את כל הרצונות הטובים ונדבת לב שמלקט מתפלות הצבור.

^א עיין בחי' כוז בתורה לז הוזהרו בכבוד בני ע"ה מבאר שם כי הכבוד שרש הנפשות לכן ע"י הכבוד ימשך יצא ויתגלה הנפש דהיינו התורה שלהם.

^ב כמבואר בתורה ע' שהיה לו כח המושך ע"ש

ודע שיש בכל דור ודור רועה, והוא בחינות משה, שהוא רעיא מהימנא [2] להיטו שרועה את העם אל מרעה מזונם וחיותם הכוחי להיטו האמונה, וזה הרועה הוא עושה משכן להיטו לירה להקב"ה כחן למטה בעוה"ז, בית שעשוי מהנקודות הטובות של ישראל/ו כלמלכו במשכן שזנו ישראל צמדבר מנדבת כל ישראל לייקא שהכל הביאו אל משה שרק הוא יש בכוחו להקים את המשכן, וזה רק ע"י הנקודות טובות של רצון טוב ונדבת לב שקיבל מישראל/ו.

עתה יבאר עניין ההבדל פה של תינוקות של בית רבן שאין בו חטא לשון חז"ל "של בית רבן" הכוונה שהם לומדים תורה אלכל רבי, וביאור מעלתם נראה כי הדבור הוא הכל פה הבא מהריאה ונחתך צה' מולאות הפה ונעשה דבור והכל. והכל הזה הוא צחי' מרכבה לרוח פיו של הקב"ה להיטו צחי' כח הדיבור שניתן באדם לכתיב ויפח בו רוח חיים והתרגום רוח ממללל וחז"ל גילו במאמר זה בשפת קיט: שהחטא אפילו קל של לדיקים פוגם בהכל הזה, לכן אלכל תינוק שלא חטא/ו אזי הוא הכל קדוש/ו. ומכח זה נעשה מרכבה לחכמת התורה העליונה. להיטו שההכל של התנוקות מעורר הכל עליון להאיר בארץ. ומבואר בתורה לז' אות ד' שהוא צחי' אוירא דא"י מחכים ומבואר בספרים (כגון פרי הארץ) שאוירא דא"י מחכים ע"י שתמיד עיני ה"א צה מרשית השנה עד ואחרית השנה, גם עיין תורה מ' תנינא שאוירא דא"י מחכים ע"י עיני האדיק וכן איתא בספרים שהסתכלות משה בארץ קודם הסתלקותו מזה נעשה אוירא דא"י מחכים. וכחן מבאר רבינו שההכל הזה הוא מהמשכן נראה כי ידוע שהמשכן וציהמ"ק נקרא לוואר העולם (שה"ש ד' יב) כי הוא החיבור בין שמים וארץ (כמבואר בלק"ה ערב ה' סוף אות לח) צחי' הנינו שדרכו מאירים השמים בארץ וממנו מתפשט על כל הארץ. לכן משם עיקר צחי' עיני ה"א בארץ תמיד ומשם מתפשט לכולה ולכן משם יואל הדבור מבין הכרובים הנמצאים במשכן ומשם יולאת התורה. נמצא שההכל הטהור של חכמת התורה יורד אל המשכן מכח האדיק המרכבה ליסוד ויואל מהמשכן ומתפשט אל לומדי התורה להתלבש בהכל פיהם שאין בו חטא ופגם.

ואולי אפ"ל ביתר דיוק שהרבי של התנוקות הוא האדיק צחי' שליח לצור שלהם מעלה את ההכל שלהם שאין בו חטא לעורר דוגמתו למעלה ולהורידו למטה צחי' חכמת התורה הטהורה אל המשכן שהוא המקום בארץ ששם מאיר האדיק את השמים ומהמשכן מקבלים התנוקות שתלכז החכמת התורה בהכל פיהם שאין בו חטא. וזהו:

ודע שתנוקת¹ של בית רבן מקבלים הכל פיהם שאין בו חטא [3] מזה המשכן, ועל כן התינוק בשמתחיל לקרות ולהכנס בתורה, הוא מתחיל מן [4] ויקרא אל משה {מ"ר צו פ' ז}[5], שהוא

¹ רועה נאמן. כך מכונה משה רבינו בהרבה מקומות בזהר ובפרט בכל המאמרים שהתגלה ובא אל רשבי" וחתורתו וגילה להם סודות.

² כמבואר בתורה ב' אות ו' שרק הצדיק יכול להקים את המשכן מתפילות ישראל שהן אבריו

³ עניין זה מבואר בלק"ה השכמת הבקר א' ד' - ואז פשנתרצה השם יתברך למשה על - ידי שמצא טוב בכל ישראל אפלו אחר מעשה העגל פנ"ל, כי משה היה פלו טוב בבחינת (שמות ב') ויתרא אורו כי טוב הוא, ועל - פן היה לו פח תמיד למצא הטוב בכל אחד אפלו בהפשיע ישראל פנ"ל. ועל - ידי זה נתרצה השם יתברך פנ"ל, ואז צדה להם על מלאכת המשכן שייבא כל אחד נדבת לבו למלאכת המשכן, כי היה מעורר הטוב שבכל אחד, וכל אחד פפי הטוב שהיה לו הביא נדבת לבו הטוב למלאכת המשכן, כי המשכן נבנה מפל הטוב שנתברר מפל אחד מישראל, שהיה בחינת (שמות כ"ה) זהב וכסף ונחשת ותכלת וארנמן ותולעת שני וכו' שהביא כל אחד ואחד פפי הנקדה טובה שלו. כי זהב וכסף ונחשת ותכלת וכו' הם בחינת הגנין עליון, שהם בחינת הטוב שיש בכל אחד מישראל, שהיה בחינת ישראל אשר ברך אתפאר, שהם כלולים מגנין סגיאין, הינו הנקודות טובות שיש בכל אחד מישראל נקדה טובה אפלו בהפחיתים שבהם מה שאין בחברו, כמבאר במקום אחר (ל"ד ח"א) והשם יתברך מתפאר בהם פנ"ל. וזה בחינת הגנין היו בבית המקדש והמשכן בחינת זהב וכסף וכו' שהביא כל אחד מנדבת לבו הטוב, כי שם היו כלולים כל הנקודות טובות, שהם בחינת גנין עליון שיש בכל אחד מישראל, ועל - פן אחר מעשה העגל שאז הצרך לחדש ולמצא הנקודות טובות שיש בכל אחד מישראל פנ"ל, על - כן אז דיקא נצטוו על מלאכת המשכן, כי המשכן נבנה מזה הנקודות טובות הנ"ל פנ"ל. וזהו, שתורה אגני - במעשה העגל, ונאות אגני - במלאכת המשכן. הינו בנקודות טובות שאני מוצא בעצמי, שהם בחינת מלאכת המשכן פנ"ל. וכן מוכן בדברי רבנו הנ"ל, שעל - ידי הטוב שמוצאין בכל אחד מישראל, על - ידי זה נבנה המשכן. ועל - פן זה שייכול למצא כל הטוב שיש בישראל שהוא בחינת חון פנ"ל, הוא יודע כל החינות שיש בענין המשכן של כל אחד מהצדיקים הנ"ל, עין שם. כי עקר בנין המשכן הוא על - ידי זה, על - ידי הטוב הנ"ל. ובהו מקשרים היטב בדרי רבנו הנ"ל, עין שם היטב:

⁴ ובעיקר הכוונה לחטא הידוע של פגם הברית כדמשמע במהרש"א שם. ועיין תורה יא.

⁵ עיין שער מאמרי רשבי" - מאמרי ספר הזוהר מהרב הגדול ולה"ה - פרשת בראשית - וזמ"ש אמאי אשתזיבו בגין הניצנים נראו בארץ כו' ומאן מקיים עלמא וגריים לאבהן דאתגליין קל ינוקי דלעאן באוריתא ובגין אינון רביין דעלמא עלמא אשתזיבו לקבליהון תורי זהב נעשה לך אילין אינון ינוקי רביין עולמין דכתיב ועשית שנים כרובים זהב. הנה קיום העולם הוא התורה ומה גם לימוד התנוקות הכל שאין בו (דף ח' ע"א) חטא הוא המעלה המלכות למקום שאין קליפו' שולטי' ונגלים האבות העליונים במוחותיה ותריין דרועין וגופא דילה כנ"ג וסוד תינוקות אלו כנגדם למעלה נצח והוד עליונים דאתפשטת אימא עלאה בהם עד הוד כנודע ואלו הם תינוקות של בית רבן היא בינה בית לחכמה שהיא רבן (ל"א ח"ב) של כל האצ"י שלא חטאו שאין מגיע שם פגם ולא חטא כלל ואלו התחתוני מעוררים את העליונים להמשך לה האבות במוחותיה ובזרועותיה ואלו הם שנים כרובים זהב בסוד אימא עלאה שהיא זהב כנודע ואלו תריין כרובים דילה כמו (ד"ש ד"ו ע"א) שיש למלכות תריין כרובים לעורר את האהבה בסוד וימצא דודאים בשדה שדה של תפוחין ואמר וקול התור ולא וקול תורין כי הוא סוד נצח ובו כליל הוד כמו שפרשתי למעל' ואמנם הכל עולה בהדרגה כי בתחילה מתעוררין הכרובים התחתונים ואח"כ העליונים:

⁶ בתורה - שתינוקות, מתרצו - שתינוקות, בדפ"ר - תינוקות שהם מקבלין, (וכן כל הלשון שם שונה מכאן)

⁷ שבת קיט. ועיין לעיל תורה לו אות ד' ועי"ש סוף אות ו'

שבת דף קיט: אמר רב המנונא לא חרבה ירושלים אלא בשביל שביטלו בה תינוקות של בית רבן שנאמר שפוך על עולל בחוץ וגו' מה טעם שפוך משום דעולל בחוץ... אמר רב יהודה אמר רב מאי דכתיב אל תגעו במשיחי ובנביאי אל תרעו אל תגעו במשיחי אלו תינוקות של בית רבן (פס"י כי הדק למשכן צמון) ובנביאי אל תרעו אלו תלמידי חכמים אמר ריש לקיש משום רבי יהודה נשיאה אין העולם מתקיים אלא בשביל הכל תינוקות של בית רבן אמר ליה רב פפא לאביי דידי ודידך מאי אמר ליה אינו דומה הכל שיש בו חטא להכל שאין בו חטא ואמר ריש לקיש משום רבי יהודה נשיאה אין מבטלין תינוקות של בית רבן אפילו לבנין בית המקדש ואמר ריש לקיש לרבי יהודה נשיאה כך מקובלני מאבותי ואמרי לה מאבותיך כל עיר שאין בה תינוקות של בית רבן מחריבין אותה.

אלף זעירא [ב], כי ויקרא מדבר מגמר הקמת המשכן, שאז קראו השם יתברך והתחיל לדבר עמו מהמשכן, ועל כן משם מתחילין התינוקות^א, כי משם מקבלין הבל פיהם כנ"ל, ומשם מתחילין לקרות ולהכנס לתוך התורה :

עתה יבאר שכמו שלדיק הדור זונה משכן כן כל לדיק שדור זונה משכן לפי בחינתו^א ויש לו תנוקות שמקבלים הכל פיהם מהמשכן שהוא זונה. ונראה כנ"ל שכל לדיק שדור הוא בחי' שרי עשרות ומאות ואלפים^א והוא השליח לצור של אותם נפשות שתחתיו והתנוקות שתחתיו מקבלים הכל פיהם מהמשכן שהוא זונה, כי עיקר המשכן הוא מכת ההבל פה שלהם שמעלה מ"ן לעורר את השפעת האלוקות למשכן.

ודע שכל הצדיקים שבדור כל אחד ואחד הוא בחי' רועה. כי בכל אחד ואחד יש בו בחי' משה, וכל אחד ואחד לפי בחינתו, הוא עושה בחי' משכן, שמשם מקבלין התינוקות הבל פיהם כנ"ל, וכ"א לפי בחינתו, לפי בחי' המשכן שהוא עושה, כמו כן יש לו תינוקות^א שהם מקבלין משם, נמצא שיש לכל אחד ואחד מצדיקי הדור, סך תינוקות^א שהם מקבלין הבל פיהם ממנו, כל אחד לפי בחינתו כנ"ל.

וזה בחי' מה שארו"ל (שבת לג ע"ב) שתינוקות^א נתפסין על עון הדור שנא' [ט] ורעי את גריותיך על משכנות הרועים שמתמשכנין על הרועים וזהו על משכנות הרועים, שהם מקבלין הבל פיהם מבחי' המשכנות של הרועים, דהיינו הצדיקים שבדור, שכל אחד עושה משכן כנ"ל : נראה הכונה כיון שלמדו חז"ל שהתינוקות נתפסין על עוון הדור דהיינו שנפשותם הן כמו משכון לכל הקצ"ה שעם ישראל לא יפרעו חובם אזי יקח לעלמו את המשכון ולמדו זאת מהפסוק משכנות הרועים שלכאורה רועים לא שייך לכאן אלא שרמוז בפסוק עניין הנ"ל שהתנוקות מקבלים מהרועים ואולי אפ"ל שמוזה בעלמו לומדים גם הטעם שדווקא התנוקות הם המשכון של ישראל אלא ית' והטעם כנ"ל כיון שהם המ"ן שמעלה הדיק הרועה להש"י ועל ידו מוריד וממשכן הקצ"ה את אלוקותו אלכליו למטה במשכן, לכן מה שגורס לו ית' להתמשכן אלכליו דהיינו התשכ"ר הם בעלמם נעשים משכון אלכלו.

אך לידע כל זאת, דהיינו לדעת כל צדיק וצדיק, איזה הם התינוקות^א השייכים לו, וכמה הם מקבלין ממנו, ולידע כל הבחינות שיש בזה, והדור שיבא מהם עד הסוף. דע, מי שיכול לעשות ניגונים הנ"ל, הוא יכול לידע כל זה.

וזהו סוד משארז"ל במשנה (שבת יא) באמת אמרו החזן רואה היכן בתינוקות קוראים. **החזן**, דהיינו מי שיכול לעשות הנגונים הנ"ל, כשהוא יכול להיות חזן וש"ץ להתפלל לפני

^א ע"ש מהרש"א תורה אף שהיא רק בהבל אבל כיון שאין בו חטא היא יראת ה' טהורה. כמ"ש נושא אדם אשה ואח"כ לומד תורה הוא יראת ה' טהורה. נראה כוונתו לרמוז שעיקר פגם ההבל הוא פגם הברית.

^א ויקרא א' א'

^א ע"ש פסקא ג' מפני מה מתחילין לתנוקות בת"כ ולא בבראשית יבואו טהורין ויתעסקו בטהורין. ועיין בעש"ט עה"ת לר"ה ויו"כ אות יב. וקיצור ש"ע קסה י'

^ב עיין ויקרא א' א' ובמנחת שי שם ציין לעיין זוהר פ' וחי דף רל"ד ודף רל"ט ופ' מצורע דף נ"ג שערי אורה ספירה ראשונה דף י"א וריקאנטי פ' זו ובספר פענה רוא.

^ג גם בדפוס ותולד - התינוקות, מתולדו - התינוקות

^ד כי צדיק יסוד עולם הוא בחי' כי כל בשמים ובארץ דהיינו שרק הוא בכוחו לחבר שמים וארץ בין ממטה למעלה ובין ממעל הלמטה לכן בהכרח שרק על ידו עולה ההבל של תנוקות לעורר החכמה עילאה ורק הכוחו להוריד מכח זה את החכמה שתאיר בארץ במשכן וממנו לחוץ.

^ה וצ"ל שכמו ששרי אלפים הם חלק מכלל ישראל שתחת צדיק הדור כן שרי מאות הם בכלל האלפים שתחת שר האלף וכן שרי העשרות נמצא שבכל בחי' כלול כל הבחינות וכן עשרה מישראל הם בחי' קומה והראש שבה הוא רועה בחי' משה שבונה משכן ויש לו תנוקות שמקבלים הבל פיהם ממנו וכן כל עשר מנינים כאלה הם קומה שהראש שלה הוא שר מאה וכן התנוקות שמקבלים משרי העשרות מקבלים גם ממנו וכו' שכל עשר מאות הם אלף.

^ט גם בדפוס ותולד - תינוקות, מתולדו - תינוקות

^י גם בדפוס ותולד - תינוקות, מתולדו - תינוקות

^{יא} בדפוס - שתנוקות, בתולד - שתנוקות, מתולדו - שתנוקות

^{יב} שיר השירים א' ה'

^{יג} בדפוס - איזה התינוקות שייכים, בתולד - התינוקות, מתולדו - התינוקות

^{יד} גם בדפוס ותולד - תינוקות, מתולדו - התינוקות

^{טו} מכאן עד כ"ל (ס' תיבות) נוסף בתקפא

העמוד כנ"ל, הוא רואה ויודע היכן התינוקות^{כג} קורין, היינו אצל איזה צדיק הם מקבלין הבל פיהם, שעל ידו הם קוראין ונכנסין בהתורה כנ"ל : וי"ע לאיזה כורך יש עניין לדעת זאת. ואולי הצדיק הדור כריך לדעת כל זה כדי לשמור על התינוקות שרואה שיש עליהם איזה דין כריך לדעת מי הרועה שממנו מקבלים שבגלל עון העם שתחתיו מתמשכנים אלו התינוקות וידע להוכיח אותם. וי"ע . וי"ע למה כריך לדעת הדור שיבא מהם עד הסוף.

תם ונשלם ספר הראשון. תהלה לאל אחרון וראשון :